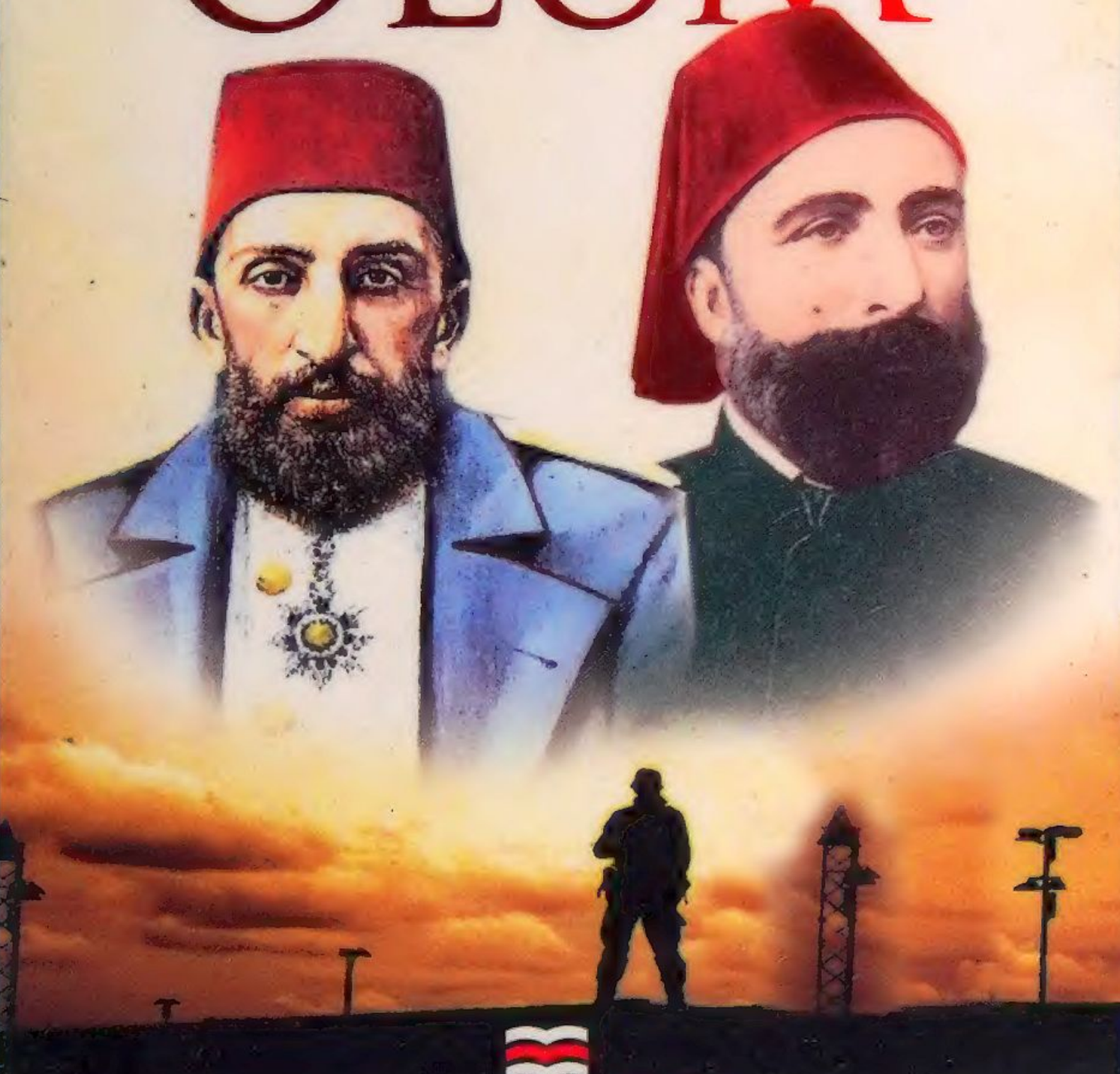
ROMAN

MEHMET KOMŞU

TAİF'TE ÖLÜM

BİR İMPARATORLUĞUN ÇÖKÜŞÜ



BİZİMKİTAPLAR

BİR İMPARATORLUĞUN ÇÖKÜŞÜ

TAİF'TE ÖLÜM

Bizim Kitaplar: 71
Türk Edebiyatı/Roman: 5

© Bu kitabın tüm hakları yasa gereği
Bizim Kitaplar Yayınevi'ne aittir.

ISBN 978-9944-159-71-5

Yayınevi Sertifika No: 14933

Genel Yayın Yönetmeni
D. Ali Gültekin

Yayın Yönetmeni
Ayan Demirdağ

Editör
Veysel Dinler

Sayfa Düzeni
Bizim Kitaplar

Kapak Tasarımı
Hüseyin Özkan

Baskı-Cilt
Step Ajans Matbaacılık
0212 446 88 46



BİZİMKİTAPLAR

Ankara Cad. Konak Han No: 43/5
Eminönü/İst.
Tel: 0212 528 35 51 - Fax: 0212 528 35 52
www.bizimkitaplaryayinevi.com
bizimkitaplar@bizimkitaplaryayinevi.com

BİR İMPARATORLUĞUN ÇÖKÜŞÜ

TAİF'TE ÖLÜM

Mehmet Komşu

Bizim Kitaplar
İstanbul - 2009

Bu kitap aydınlık yarınlara
ithaf edilmiştir...

ÖNSÖZ

İnsanlığın ruhunun karanlık yüzü acımasız, yalancı, riyakâr, şehvet düşkünü, hırsız ve katil olan tarafıdır. Binlerce yıldır ne peygamberler ne kutsal kitaplar ne de medeniyetler bütün uğraşlarına rağmen insan ruhunun bu karanlık yüzünü yok etmeyi veya eğitmeyi başaramamıştır.

Bu kitaba konu olan Edirneli Berber İsmail, 1884 yılında Taif'te Osmanlı Ordusu'na ait bir gereksiz kışlada hapis bulunan Midhat Paşa'yı II. Abdülhamid'in emri ile öldüren altı infaz grubunda yer alan herhangi bir sıra eridir.

Midhat Paşa'yı elleri ile boğarak öldüren Berber İsmail'in öyküsü, binlerce yıllık insanlık tarihinde tekrarlanıp duran benzer trajedilerden sadece biridir. İnsanlık tarihi bu tür trajedilerle doludur. Bu nedenledir ki, Berber İsmail aslında insanlığa eşdeğer olan ruhlarımızın karanlık yüzünün yansımasından başka bir şey değildir ve insanlığın varlığı kadar eski olan bu yüz, insanlık var oldukça ruhlarımızın karanlığındaki yaşamını sürdürecektir.

BİRİNCİ BÖLÜM
"Tarih Her Zaman Doğruları Yazmaz"

Kerpiç caminin küçük kubbesindeki camları kırık yuvarlak pencerelerinden içeri kalın ışık demetleri süzülüyordu. Işık demetlerinin içinde milyonlarca toz zerresi havada yüzüyor, daha sonra da yerdeki pis ve yer yer parçalanmış hasırların üzerinde kayboluyordu. Hasırlar o denli eskiydiler ki, parçalanmış kısımların altındaki kızıl renkli toprak görünüyordu. İçeride mide bulandırıcı, yoğun küf ve kusmuk karışımı ağır bir koku vardı.

Korkunç öğlen sıcağı, çamur ve saman karışımı kerpiçlerden yapılmış küçük camiyi kızgın bir tavaya çevirmişti. İçeride pislik ve yamalarla bezeli eski püskü entarileri ile birkaç Arap ve yine pis bir hasırla örtülmüş cami kapısının hemen dibinde feslerini çıkarıp yanlarına koymuş iki Osmanlı askeri vardı.

İki asker diğer Arap cemaatle birlikte namaz kılıyordu. Arapların kirli ayakları ve o yaydıkları pis koku her

secdeye varışta midelerini bulandırıyor, alınlarını değdirdikleri pis hasırın üzerine kusacak gibi oluyorlardı.

Caminin içi sineklerle doluydu. Sinekler Arapların yırtık pırtık entarilerine, kirli ayaklarına, ellerine ve yüzlerine inatçı bir yapışkanlıkla konuyordu. Arapların çoğu ablak yüzlü, kara sakallı ve yağlı tenliydi. Kapkara suratlarında gözlerinin akları safran sarısı, bakışları ise baygındı. Hemen hemen hepsi zayıflıktan bir deri bir kemik kalmış, sırtlarının kamburu çıkmış, parmaklarının etleri çekilmiş bir iskelet eli gibi görünüyordu. Soluk alıp verdikçe nefeslerinin ağır kokusu caminin içindeki havayı dayanılmaz bir hale getiriyordu.

Bu kerpiç caminin cemaati, yoksulluk ve açlığın kasıp kavurduğu Taif'in temsilcileriydi. Sanki sefaletin, geriliğin, bağnazlığın ve yoksulluğun kol gezdiği Taif'te, Araplar çaresizliklerini, pis hasırların üzerinde ebedi cennetin hayalleri ile avutuyor, bir yandan da acımasız hayatın gerçekleri ile boğuşuyorlardı.

Buralarda yalan ve iki yüzlülük olağan hayatın birer parçası olmuştu. Hayat ve ölüm iç içeydi. Açlık, hırsızlık, yağma, linç, yıldızlı geceler kadar hayatın gerçekleriydi.

Taif'te zamanın hiç acelesi yoktu. Taifliler hiçbir şey için acele etmezlerdi, hırsızlık ve öldürmenin dışında. Yeknesaklık nasıl çölün en büyük özelliği ise, hayatın akışı da Taif'liler için öyleydi. Ağızlarına yerleştirdikleri kat'ı uyurken bile çıkarmazlardı. Kat'ın o uyuşturucu gücü yeknesaklığın sırrıydı. Ağrıları, acıları, açlığı bastırır, sefaleti ve yoksulluğu görmelerini engellerdi. Bu

yüzden herkes ne yapı edip kat bulurdu. Zaten şeyhler ve şıhlar Yemen'den deve kervanları ile getirilen bu bitki yaprağını bedava dağıtırlardı.

Taif'li yoksul Arapların dünyada hiçbir gayesi yoktu. Burada, bu çöl ikliminde önemli olan tek şey hayatın kendisiydi. Sıcak her şeyi yer bitirirdi. Bu korkunç sıcağa ve yoksulluğa karşı koymak çok zordu. Bu yüzden hiç kimsenin bir amacı ve umudu olmazdı. Sadece hayatta kalmak önemliydi. Aç, sefil, aşağılanmış, çıplak ama hayatta olmak.

Namazı herkes kendine göre bitirdi. Kimisi önce, kimisi de sonra. Ama hiç kimse yerinden kıpırdamazdı. Kerpiç caminin içindeki ağır koku daha da artmış gibiydi. Güneş tam kubbenin tepesinden içeri kızgın ışık demetlerini gönderiyordu. İşte bu sırada o tuhaf ve esrarlı gerginlik hissedildi. Koku ile birlikte bu gerginlik ağır ağır yayıldı. Araplarının yağlı ve terli bedenlerine yapışmış sinekler birer ikişer havalanarak ışık demetleri arasında vızıldıyor, sonra yine biraz önceki yerlerine dönüyordu. Namazın çoktan bitmesine karşın hiç kimse ayağa kalkmamıştı. Tırmanan esrarlı gerginlik meşum bir olayın habercisi gibi kirli hasırların üzerinde bağdaş kurmuş Arapların arasında geziniyordu. Zaman, eski bir kandilin ucunda titreşen alevler gibi çamur saman karışımı sıvalı cami duvarlarında belirsizliğe doğru akıp giderken karanlık ruhları da tutuşturuyordu.

Korkunç öğlen sıcağının hüküm sürdüğü cami avlusuna kimse çıkmak istemiyor gibiydi. Bu yüzden eski bir kilim parçasının asılı olduğu kapı ağzının hemen ile-

risinde oturan iki Osmanlı askeri de dışarı çıkmak için acele etmiyordu. Arapların terli bedenlerinden yayılan ekşi koku her geçen an biraz daha artıyor, sıcak soluklar birbirine karışarak bu kokuyu iyiden iyiye dayanılmaz bir hale getiriyordu.

Çölün bu ölümcül sıcaklığında yaşayanlar için zaman hiç önemli değildir. Büyük bir tefekkür içinde sıcağın uyuşturduğu beden ve ruh, zamanın ötesine geçmiş gibidir. Gecenin serinliği çölün üzerinde parıldayan yıldızlar, ılık kum, buruk tatlı hurma, kirli entarilerin altında saklanan eğri ağızlı cembiyeler ve avurdun bir kenarına sıkıştırılmış kat'ın bütün bedene yaydığı tatlı uyuşukluk, zamanı önemsizleştirirdi. Simsiyah tenin altındaki damarlarda dolaşan kan Nil Nehri gibi ağır akar, şiş göz kapaklarının altındaki sararmış göz akları sisli çölün ötesinde dans eden saba melikesini seyrederdi.

Bu efsunlu dünyada her şey Allah'ın Yüce adıyla başlardı. Allah her şeye kadirdir. Ölüm ve hayatın biricik hâkimidir. Kaderimiz onun ellerindedir. O her şeyi bilir. Ölümler ve hayatlar onun takdiri ilahisidir. Biz sadece onun dediklerini yaparız. Acizliğimiz, beceriksizliğimiz, kötülüğümüz ve yaptığımız her şey aslında onun içindir. Bize böyle öğrettiler, yani sadece Yüce Allahın dediği olur, biz zavallı insanlar onun aciz kullarından başka bir şey değiliz. O bağışlayıcıdır. Bizim nice kötülüğümüzü ve aymazlığımızı bağışlar. Ona dua eder ve namaz kılarak bizi bağışlaması için yalvarırız. Bu hep böyle sürer gider.

İki Osmanlı askeri sonunda dışarı çıkmaya karar vererek ayağa kalktı. Bir kahvede oturup öğle sıcağının geçmesini bekleyeceklerdi. Güneş batıya doğru çekilip hurma ağaçlarının gölgeleri doğuya doğru uzamaya başladığında kışlanın yolunu tutacaklardı. Kışla Taif'in güney tarafındaydı. Çarşı izni gün batımında bittiği için rahat rahat yetişebileceklerdi.

Tokatlı Onbaşı Ahmet Salih palaskasını sıkılaştırıp, fesini başına yerleştirdi. Sıra eri Diyarbekirli Seyit Ali ise tütün kesesini çıkararak ufalanmış tütünleri avucuna döktü. Sonra da Bitlis tütününün o kendine özgü acı kokusunu duymak için avucunu burnuna dayayıp derin bir nefes çekti. Onbaşı Salih, önden yürüyüp cami kapısını örten kilim parçasını kaldırıp dışarı çıktı. Ardından da Seyit Ali onu takip etti. Öğlen sıcağının can yakan ışınları bir anda ikisinin de gözlerini kamaştırdı. Caminin pis kokulu loşluğundan sonra bu köreltici parlaklık bir an önlerini göremez hale getirdi. İşte her şey o anda olupbitti.

Caminin içinde sessizce oturan Araplar iki askerin ardından fırlayarak kirli ve yırtık entarilerinin altında sakladıkları kıvrık uçlu ve bir ustura kadar keskin olan cembiyelerini çıkardı. Onbaşı Ahmet Salih ve Seyit Ali ne olduklarını anlamadan bedenlerinin her yanını kesen, yaran ve derinlere doğru sokulan hançer darbelerinin altında tozlu toprağın üzerine yuvarlandılar. Araplar bir sinek sürüsü gibi ikisinin de üzerine üşüştü. Onbaşı Salih ve Diyarbekirli sıra eri Seyit Ali elleri ile yüzlerini ve bedenlerini umutsuzca korumaya çalışıyorlar, ayakla-

rı ile sağa sola çaresizce tekmeler savuruyorlardı. Ama ilk saldırıdaki ölümcül darbeler her ikisini de o geri dönülmez yolun yolcusu yapmıştı. Her tarafları kan-revan içinde kalmıştı. Araplar sessizce ama büyük bir kin ve nefretle hançerlerini yukarı aşağı sallamaya devam ediyorlardı. Seyit Ali ve Ahmet Salih'in elleri, bilekleri, yüzü derin kesiklerle dolmuş buradan fışkıran kanlar Arapların kirli entarilerini ve yüzlerini kana bulamıştı.

İki askerin şuursuzca çırpınmaları uzadıkça, Araplar daha da azgınlaşıyor, hançerlerini daha bir hınçla ve hırsla sallıyorlardı. Tozlu toprak kan bulamacı gibi olmuştu. İki asker de kasap çengeline asılmış et yığınına dönmelerine rağmen hala ölmemişti. Araplardan biri Seyit Ali'nin göğsüne oturup, hançerini enlemesine boğazına dayayıp bir koyun gibi kesmeye başladı. Hançerin bir ustura kadar keskin olan yüzü Seyit Ali'nin gırtlak kemiğine dayandı. Arap olanca gücüyle bastırmasına rağmen kemiği bir türlü kesemedi. Üzerine oturduğu güçlü beden hala canlıydı ve direniyordu. Korkuya kapıldı, elindeki hançeri atıp ayağa fırladı. Bu defa başka bir Arap Seyit'in kan içindeki gövdesine doğru eğildi. Elindeki hançer yukarı aşağı kalkıp iniyordu. Et, kas, dokular kesiliyor ve buradan fışkıran kanlar Arapların her yanını kana buluyordu.

Bu korkunç infaz üç dakika kadar sürdü. Sonunda iki asker de kanlı birer et parçasına dönüşmüştü. Entarileri kan içinde kalan Araplar, bir an soluklanmak için durdular. Hepsi nefes nefeseydi ve titriyorlardı. Kan gölü içinde yatan Seyit ve Ahmet'in doğranmış bedenleri arada bir seğiriyordu. Sonra Araplardan biri Seyit'in

üzerine eğilip hançerini enlemesine daldırarak Seyit'in karnını bir baştan bir başa kesti. Başka bir Arap da aynı işi Ahmet Salih'in üzerinde yaptı. Diğer Araplar da dikkatle onları izliyordu. Seyit'in karnını kesen Arap hançerin ucu ile mide ve bağırsakları deşerek bir şeyler arıyordu. Bu vahşi ve korkunç işlem dakikalarca sürdü. Aradıkları 'altın'ları bulamayınca iki askeri ayaklarından sürüyerek cami avlusundan çıkardılar. Sonrada ayakları ile kumları, kanların üzerine örterek izleri yok ettiler. Askerlerin tütün torbalarını, iki üç tane çeyrek mecidiyesini ve sigara kâğıtlarını alarak uzaklaştılar.

Seyit Ali ve Ahmet Salih'in birer kanlı et yığını haline dönüşmüş cesetleri, kızgın güneş ışınlarının altında mide bulandırıcı bir koku yaymaya başlamıştı bile. Binlerce karasinek bu kanlı et yığını etrafına yayılmış bağırsak ve iç organlar üzerinde kalkıp iniyor, pıhtılaşmış kan hızla kararak kuruyordu.

Zayıflıktan kaburgaları fırlayacakmış gibi çıkmış ve eşeğini çekiştirerek yürüyen bir Arap, kanlı bir et yığını halindeki cesetlerin yanından geçti. Seyit Ali'nin dehşetle açılmış gözleri ve her yanı kanlı kesiklerle dolu yüzü bulutsuz gökyüzünün sonsuz maviliğine takılmış kalmıştı. Sinekler ordusunun uğultusu uzaklaşan eşeğin ardından giderek azaldı. Parçalanmış bedenlerden yayılan koku, kuytuluklara sığınmış açlıktan ölmek üzere olan köpeklerin burunlarına kadar geldi. Biraz sonra onlarca köpek bu mide bulandırıcı kokuların geldiği kanlı et parçalarına doğru çılgınca koşarak akmaya başladı.

İki yoksul Anadolu çocuğunun dindaşları tarafından vahşice öldürülmesi ve çölün aç köpekleri tarafından parçalanması bir takdiri ilahiydi. Takdiri ilahi... Ne denli acı verici ve can yakıcı olursa olsun boyun eğmek gerekirdi. Nedenlerin ve niçinlerin hiç önemi yoktur. Onlar sadece kaderlerinin kurbanları olmuşlardır. Kaderlerinde böyle bir son yazılıydı çünkü. Onları doğdukları yerlerden buralara getiren ve çölün sıcak kumlarına kanlarını akıtıp bedenlerini köpeklere yedirten kaderlerinin kötü yazılmasıydı sadece. Bu yüzden kadere boyun eğmek her zaman acıları hafifletir, hayatı kolaylaştırır.

Köpekler ağızlarındaki kanlı et parçaları ile birbirleriyle dalaşırken yatsı ezanı okunmaya başlamıştı. Ağızları ve kafaları kan içindeki köpeklerin yanından geçen ehli Müslüman Araplar camiye gidiyorlardı. Biraz sonra Yüce Allah'ın önünde, secde ederken kurumuş kan lekeleri ile dolu entarilerinden yayılan kokuları içlerine çekerek dua edeceklerdi. Yüce Allah bağışlayıcıdır ve kaderde ne yazarsa o yaşanır.

Kışlanın büyük avlusunda hiç kimseler yoktu. Bölükler talim alanından henüz gelmediği için her taraf büyük bir sessizlik içindeydi. Kızgın güneş iki katlı taş binanın küçük pencerelerini parlak bir aynaya dönüştürmüştü. Kumandanlığın bulunduğu bina önündeki iki asker sıcaktan oflayıp puflayarak nöbetlerinin bitmesini bekliyordu. Fesinin altında boncuk boncuk terleyen kısa boylu sıra askeri tam karşısında duran Afyonlu erle alçak sesle konuştu:

- Duydun mu? Dün öğlen namazı sırasında bizim kışladan iki askeri daha öldürmüşler.

Uzun boylu iri yarı bir asker olan Afyonlu er, elinde bir oyuncak gibi tuttuğu tüfeği öne doğru eğerek cevap verdi.

- He ya duydum. Posta eri söyledi. Cembiye ile karınlarını ve bağırsaklarını deşerek altın aramışlar.

İkisi de bir süre sustu. Sonra Afyonlu asker sunturlu bir küfür savurdu. Öteki de ona katılıp:

- Allahsızlar...! İkisi de topçu bölüğündenmiş zavallıcıkların.

Daha bir şeyler söyleyecekti ama dipteki merdivenlerden gelen ayak seslerini duyunca sustu. Biraz sonra merdivenlerin ucunda tatar suratlı, kısa boylu, tıknaz ve küçük yuvarlak gözleri olan kumandanın postası belirdi. Ayağındaki keçe çizmeleri sürterek isteksizce yürüyordu. Seyrek sakalları ayağa dikilmiş gibiydi. Fesini çıkarıp eline aldı. Saçları iyiden iyiye kırlaşmıştı. İki askerin arasında durup dalgın gözlerle kışlanın ıssız avlusuna baktı. Üzerindeki üniformanın rengi solmuş, yakaları ve kol ağızları erimişti. Birer pençeyi andıran kemikli ellerinin damarları uzaktan bile belli oluyordu. Boynuna çaprazlama astığı manda dersinden yapılmış posta çantası ise pırıl pırıldı. Yorgun ve bedbin bir yüzle Afyonlu askere döndü.

- Berber açık mı?

Afyonlu asker başıyla evet derken ona doğru eğildi ve usulca:

- Topçuları öldürenler yakalandı mı? Dedi.

Yaşlı posta eri buruk bir gülüşle kendi kendine konuşur gibi cevap verdi:

- Burada Müslüman kardeşlerimiz bile bizi öldürmek istiyor. Nasıl bulsunlar ki?

Sonra ileriye doğru birkaç adım atıp ansızın geri döndü.

- Taif'te pek dolaşmayın. Dışarı çıkarsanız da boş çıkmayın.

Kapıdaki iki asker bu ikaz karşısında irkildi. Kaygı ve endişe dolu bakışlarla başlarını salladılar. Korku ve yalnızlık duygusu sinsi bir yılan gibi göğüslerinin üzerine çöreklenmişti. İri yarı olan Afyonlu asker derin bir soluk alarak küçük adımlarla avlunun ortasına doğru yürüyen posta erinin arkasından baktı. Bütün vücudundan ter fışkırıyordu. Kuruyan ağzını ıslatmak için yutkundu.

Yaşlı pota eri avlunun sonundaki binanın önüne geldi. İki katlı uzun taş bina sıra sıra bölünmüş odalardan meydana gelmişti. En başta kışlanın reviri ve doktor odası vardı. Sonra terzi, saraç ve diğerleri. En sonda da berber vardı. Berberin bulunduğu yer küçük bir odaydı. İçerisi hacı yağı ve karanfil kokuyordu. Odanın yer döşemeleri tahtalar yeni silinmiş gibi tertemizdi. Pencereden içeriye giren güneş ışıkları duvara aslı aynayı ve önünde duran tahta bir iskemleyi aydınlatıyordu. İskemlenin iki yanında oturanın ellerini dayaması için tahta çakılmış ve bu tahtalar solgun renkli bir çuha ile kaplanmıştı. Kireç badanalı duvarların önünde ise uzunca bir kerevet bulunuyordu. Kerevetin üzerindeki yıpranmış kilim parçası tertemizdi.

Berber İsmail, kerevetin üzerine oturmuş, elindeki usturayı dizlerinin arasında tuttuğu deri kayışa sürterek biliyordu. Bilekleri bir manda ayağı kadar kalın, parmakları kerpeten gibi sertti. Omuzlarının genişliği ve iriliği bu küçük berber dükkânının kapısından giremeyecek kadar büyüktü. Kafasını taşıyan boynu kısa ve bir boğanınki kadar kalındı.

Kapıdan içeri vuran gölgeyi görünce başını kaldırıp baktı. Çakır renkli gözleri başına oranla oldukça küçüktü. Buna karşın kocaman bir burnu ve oldukça iri bir çenesi vardı. Yaşlı posta eri hiçbir şey söylemeden tahta iskemleye oturdu. Birkaç sinek bu yabancı misafirden tedirgin olmuşçasına sindikleri kuytuluktan havalanarak boşlukta vızıldamaya başladı.

Berber İsmail oturduğu yerden kalkarak posta erinin yanına yürüdü. Boyu ortadan daha kısaydı. Kalın bacakları, bol asker pantolonun altından bile belli oluyordu. Öne doğru eğilip:

- Selamın Aleyküm. Dedi.

Yaşlı posta eri gözlerini aynadan çekip ona doğru döndü.

- Aleyküm Selam. Diyerek cevap verdi.

Berber İsmail sıkıntılı bir yüzle sabun ve içinde su bulunan bakır tası aldı. Fırçayı tasın içindeki suya sokup sabunu köpürtmeye başladı. İşini yaparken derin düşüncelere dalmış gibiydi. Sabun iyice köpürdükten sonra büyük bir dikkatle fırçayı posta erinin seyrek sakallı yüzünde gezdirmeye başladı. Köpüğü sakalın her

yanına yaydıktan sonra fırçayı yavaşça öndeki tahta masanın üzerine bıraktı. Ellerini eski bir havluya silip özenle kuruladıktan sonra biraz önce dikkatle biledi sapı sedef kaplama usturayı eline aldı. Ağır adımlarla posta erinin yanına geldikten sonra yüzüne doğru eğildi ve:

- Bismillah. Dedi.

Sonra derin bir nefes alarak usturayı posta erinin yanağına hafifçe bastırıp aşağı doğru ağır ağır indirdi. Orada birden durdu ve hızla doğrulup öfkeyle söylendi:

- A be yine bizim iki kızanımızı doğramış bu densiz Araplar.

Eli ile görünmez bir düşmana yumruk sallayarak devam etti.

- Bre bunlar ne menem Müslüman'dır be yaa!

Posta eri yorgun bir sesle bir şeyler mırıldandı ama berber onu duymadı bile. Usturayı tekrar posta erinin yüzüne yanaştırıp biraz önce bıraktığı yerden devam etti. İşini iyi yapıyordu Berber İsmail. Biraz sonra posta eri uzamış seyrek telli sakalından kurtulmuştu. Ayağı kalktı, kerevitin üzerine bıraktığı deri çantasını alıp dikkatli bir şekilde çaprazlama olarak omzundan boynuna astı. Dönüp sırları dökülmüş aynada yüzüne baktı. Fesini başına geçirip hafifçe yana doğru eğdi. Kapıya doğru yürürken başını çevirmeden;

- Eyvallah pehlivan. Dedi.

Berber İsmail usturasını siliyordu. Hiç cevap vermedi. Posta eri kapının önünden yavaşça uzaklaştı.

Avlunun dibinden trompet sesleri duyuldu, bölükler talimden dönüyordu. Kışla kumandanı pencereden dalgın gözlerle kışlanın kapısından uygun adım giren askerleri seyrediyordu. Gür siyah sakallarında kızgın çöl güneşinin ışıkları oynaşıyor, sıcak kahredici bir zalimlikle pencerenin önünde durmasını engelliyordu. Gidip odanın serin köşesindeki masasına oturdu. Trompet sesleri iyicene yaklaşmıştı.

Sıcaktan ve talimden bitap düşmüş bölükler kışlanın büyük kapısından içeriye girmeye başladı. Bölüklerin ardı sıra büyük bir toz bulutu havaya yükseliyordu. En baştaki bölük, kışla kumandanın bulunduğu iki katlı taş binanın önünden uygun adım geçtikten sonra yavaşladı ve biraz ileride durdu. Toza bulanmış yorgun askerler uzun tüfeklerini yere indirerek üstlerini başlarını silkmeye başladılar. Askerlerin üzerinden havalanan toz bulutu kımıltısız ortamda tekrar askerlerin üzerine iniyordu.

Kumandan binasının çaprazında kalan başka bir taş binanın demir parmaklıklı penceresinden sakalları bembeyaz olmuş ve yüzü derin çizgilerle dolu biri yorgun bakışlarla üstlerini başlarını silken ve bir yandan da durdukları yerde tepinen askerleri seyrediyordu. Elinde tuttuğu Kuran-ı Kerim'i usulca demir parmaklı pencerenin kenarına bıraktı. Mor damarlarla dolu elleri titriyordu. Sırtındaki dayanılmaz ağrı ile pencerenin önünde durdu. Ağrıyı duymamak için dikkatini askerlere vermeye çalıştı. Bunlar, Osmanlı'nın dört bir yanından gelmiş askerleriydi. İçlerinde Çerkez'i, Pomak'ı, Kürt'ü, Arap'ı hepsi vardı. Güneşten ve korkunç sıcaktan peri-

şan olmalarına karşın hiçbirinin aklından bu dayanılmaz koşullara isyan etmek geçmezdi. Onlar, yüzyılladır Osmanlı sultanlarının kendilerinden istenilen her şeyi hiç itiraz etmeden yapmayı kutsal bir görev bilmişlerdi. Balkanlardan, Kafkaslara kanlarını akıtmış, yaralanmışlar, açlık ve sefalet çekmişler ama asla Osmanlı sultanlarına saygısızlık etmemişlerdi. Çağrıldıkları zaman her şeylerini bırakarak koşmuşlar, dağlarda, bozkırlarda, çöllerde hiç yüksünmeden savaşmışlar, öldürmüşler ve ölmüşlerdi. Kimileri geriye köylerine dönmüş pek çoğunun ise güneşin veya soğuğun altında cesetleri çürüyüp toprağa karışmıştı. Bazıları da esir düştükleri yerlerde aç susuz bırakılmış, en ağır işkenceler altında can vermişti. Bütün bunlara rağmen ne mezarı belli olmayan bir ölü olmaktan ne de aç ve susuz kalmaktan korkmamış ve sultanların her çağrısında koşarak kışlaları doldurmuşlardı. Sultanlar haremlerinde cariye ve odalıklarıyla zevk içinde yüzerken, onlar çölün dondurucu gecelerinde titremiş, gündüz ise bir yudum su için sakaların önünde sıraya girmişlerdi. Sultan, sülün ve ceylan eti yerken onlar cephede bulabildikleri kuru ekmeği kemirmiş ya da bir avuç kavrulmuş buğdayla günlerce karınlarını doyurmuşlardı.

Sağ omzunun hemen arkasındaki ağrı, dayanılmaz olmuştu. Pencerenin uzağındaki yatağına zorlukla yürüdü. Ayakları ve gövdesi titriyordu. Hapis hayatı bedenini bitap düşürmüş halsiz bırakmıştı. Artık ne günleri sayıyor ne de herhangi bir ümit besliyordu. Buradan hiçbir şekilde kurtulamayacağını ve Ulu Hakan II. Abdülhamid'in er geç onu öldürteceğini biliyordu. Hi-

caz'ın bu unutulmuş ücra köşesine geldiği günden beri bu gerçeğin farkındaydı. Osmanlı Devleti uzun süren bir can çekişme dönemi yaşıyordu ama Padişah ve onun çevresini saran jurnalci paşalar bunu görmüyordu. Gericilik, korku, rüşvet, hırsızlık, cinayetler günlük yaşamın bir parçası olmuştu.

Oturduğu yerden kapıya doğru seslendi:

- Arif Ağa.

Sesi çatallı ve boğuktu. Bir süre bekledi. Arif Ağa üzerinde eskimiş ve her tarafı yamalı redingotu ile içeri süzüldü.

- Buyurun Paşam.

Midhat Paşa, onu görünce gülümsedi ve:

- Hele şu sırtıma bir bak çok ağarıyor.

Arif Ağa, belli etmemeye çalıştığı bir telaşla Midhat Paşa'nın yanına geldi. Bu arada Midhat Paşa da el örgüsü yün hırkasını çıkarmaya çalışıyordu ama sağ kolunun her hareketi ona müthiş bir ızdırap veriyordu. Arif Ağa'nın yardımı ile önce hırkasını sonra da mintanını çıkardı. Arif Ağa, Midhat Paşa'nın zayıflıktan bir deri bir kemik kalmış vücuduna acıyarak baktı. Sağ omzunun tam arkasında etrafı iyice kızarmış kocaman bir çıban vardı. Arif Ağa endişelenmişti. Titrek bir sesle:

- İyi bir çıban zuhur etmiş paşam. Kışla tabibine haber verelim gelip bir baksın.

Mithat Paşa'nın canı sıkılmıştı.

- Günlerdir yemeklerime zehir katıp beni öldürmeye çalışırlarken şimdi gelip benim çıbanımı mı iyileştire-

cekler? Hele sen bildiğin gibi bir lapa hazırla da çıbanın üzerine koyalım, dedi.

Kışlanın avlusunda askerler silah çatmıştı. Hepsinin üstü başı perişandı. Çoğunun ayağındaki dolaklar lime lime olmuş çarıkları parçalanmıştı. Toz ve kir tenlerinin rengini değiştirmiş, hepsinin sakalları bir karış uzamıştı. Buralarda su, altından daha kıymetliydi ve sadece içmek için kullanılırdı. Sakalar kışlanın kuyusundan çektikleri suyun damlasını bile ziyan etmeden taşır, bölüklerin küplerini doldururlardı. Su sadece yemekten sonra ve yatarken içilirdi. El yüz yıkamak hele hamam neredeyse unutulmuştu. Karavanalar hep bir çeşitti. Erzak ve iaşe, imparatorluğun unutulmuş sürgün köşesi için bir bayram gibiydi. Yılda bir ya da en çok iki kez Hicaz'dan gelen deve kervanlarını askerler bir bayram neşesiyle karşılar, erzaklar bir çocuk sevinciyle kışlanın tamtakır levazım depolarına güle oynaya taşınırdı ama ne hikmetse gelen erzak ve iaşeler bir iki gün ortalıkta gözükür sonra da kaybolurlardı. Aynı erzaklar bir zaman sonra Taif'in zengin evlerindeki şişman Arapların sofralarını süslerdi. Tıpkı Osmanlının başkenti İstanbul'da olduğu gibi burada da düzen hiç değişmiyordu. Erzak ve iaşeler ortalıktan kaybolduktan sonra askerler yine tek kaplık karavanalarına döner, dağıtılan iaşeden ellerinde kalan bir çift çorap veya bir fanilayı gözleri gibi saklar ve hiç şikâyet etmeden görevlerini yapmayı sürdürürlerdi.

Bıktırıcı uzunluktaki yaz gününün sonunda her tarafı yakıp kavuran güneş kışlanın batısına doğru çekilirken, Alay Tabibi Yüzbaşı Mehmed Naşid yanında bir

sıhhiye eriyle Midhat Paşa ve diğer mahkûmların bulunduğu taş binaya geldi. Bina, mahkûmların buraya gönderileceği belli olduktan sonra Hicaz Valisi Osman Paşa tarafından tahkim ettirilmiş, kapıları ve pencereleri demir parmaklıklarla örtülmüştü. Mahkûmlar önceleri ikişerli, üçerli tutulurken daha sonraları tek başlarına hücrelerine kapatılmış, yanlarındaki hizmetkârlar ve aşçılar kovulmuş, yemekleri asker karavanası ile sınırlandırılmıştı. Hapishane koşulları ve mahkûmlara karşı davranışlar her geçen gün biraz daha ağırlaştırılıyor en doğal haklarında bile kısıtlamalar getiriliyordu. Yıldız Sarayı'na yazılan jurnallerde bu baskılarla ilgili olarak ayrıntılı bilgiler veriliyor, Yıldız Sarayı ise baskıların daha da arttırılması yolunda talimatlar veriyordu. Bu yüzden kışlada mahkûmlarla ilgili olan herkes zalimlik ve zulüm konusunda birbirleri ile yarışır hale gelmişti.

Tabib Yüzbaşı Mehmed Naşid asık bir yüzle hücreden içeri girdi. Arif Ağa hücrenin bir köşesinde ellerini kavuşturmuş duruyordu. Tabib Yüzbaşı Mehmed Naşid ona doğru dönüp sert bir sesle bağırarak onu azarladı ardından da kovdu. Arif Ağa boynunu bükerek sessizce dışarı çıktı. Tabibe haber verdiğine çoktan pişman olmuştu ama yine de içi rahattı. En azından tabibin gelmesine ve paşaya bakmasına sevinmişti. Mehmed Naşid yanında sıhhiye erinden çok muhafıza benzeyen askere Midhat Paşa'yı soymasını emretti. Asker arkalıksız bir sandalyenin üzerinde oturan Mithat Paşa'nın yanına gelerek hırkasına yapıştı. Midhat Paşa sağ kolunu güçlükle oynatabiliyordu. Kolunu hırkadan çıkarmak için kaldırdığında derin çizgilerle dolu yüzü acıyla buruştu.

Kolunu indirip bekledi. İri yarı asker ne yapacağını bilemez bir halde durdu. Aynı anda Tabib Yüzbaşı Mehmed Naşid kızgın bir sesle askere bağırdı.

- Çıkar onun üzerindekileri.

Asker bu emir karşısında Midhat Paşa'nın önüne gelerek, hırkayı iki eliyle tuttuktan sonra sert bir hareketle sıyırdı. Midhat Paşa bu hoyrat hareketin yol açtığı acıyla bir an iki büklüm oldu ve inledi. Canı çok yanmıştı ama yine de bir şey söylemedi. Çukura kaçmış gözlerinden birbiri ardı sıra süzülen gözyaşları bembeyaz olmuş sakallarının ucundan dizlerine damlıyordu. Tabib Yüzbaşı Mehmed Naşid, askerin bu durum karşısında yumuşama belirtisi göstermesini önlemek için sesini daha da yükselterek bağırdı:

- Haydi, çabuk ol sallanma!

Yüzbaşının tehditkâr sesi askeri telaşlandırdı ve daha sert bir şekilde paşanın fanilasını bir hamlede çekip çıkardı. Midhat Paşa artık daha fazla kendini tutamayarak yüksek sesle inlemeye başlamıştı. Hem utanıyor hem de duyduğu acının şiddeti karşısında kendine hakim olamayıp inlediği için kendine kızıyordu. Oysa biliyordu ki acının karşısında herkes çaresizdi. Acı bir sıra eri için neyse, büyük bir paşa içinde aynıydı. Asker bu hoyratlığı nedeniyle Mithat Paşa'nın canının yanmasından hoşnut değildi ama bunu Tabib Yüzbaşı Mehmed Naşid'e belli etmekten korkuyordu. Bu yüzden aynı hoyratlığını sürdürerek iki büklüm duran paşayı omuzlarından tutarak geriye doğru kanırttı ve öylece tutarak bekledi. Meşrutiyet'in kudretli paşası acınacak

bir halde tir tir titriyordu. Pörsümüş adaleleri, bembeyaz olmuş göğüs kılları, zayıf kolları, kemikleri fırlamış kaburgaları ile kendisine bakana üzüntü veren bir durumdaydı. Fesi düşmüş ve tamamen kırlaşmış saçları ile incecik boynu ortaya çıkmıştı. Tabib Yüzbaşı Mehmed Naşid, paşanın bu içler acısı halinden en ufak bir merhamet hissine kapılmadan öylece duruyor ve bir dönemin bu ünlü paşasını kısık gözlerle seyrediyordu. Bu durum ona saklayamadığı bir memnuniyet duygusu verdiği gibi bir Tabib olduğunu da unutturmuştu.

Er, Midhat Paşa'nın tam önünde duruyor ve her biri ayı pençesini andıran elleri ile paşanın zangır zangır titreyen iki omzunu tutuyordu. Tabib Yüzbaşı Mehmed Naşid, ağır adımlarla Mithat Paşa'nın arkasına geldi. Ön cebinden gözlüğünü çıkarıp mendiliyle sildi. Hareketleri çok ağır ve sinir bozucuydu. Dakikalarca süren gözlük silme işinden sonra yine aynı yavaşlıkla gözlüğü taktı. Midhat Paşa'nın titremesi durmuş neredeyse kaskatı olmuştu. Tabib Yüzbaşı Mehmed Naşid, Midhat Paşa'nın sağ omzunun arkasındaki büyük şişliği ve kızarıklığı uzun uzun inceledi. Daha sonra bu bölgeyi eliyle basarak muayene etmeye başladı. Elinin her bastırışında Midhat Paşa iki büklüm oluyor, acı ile feryat ediyordu. Bu can yakıcı garip muayene uzayıp gidiyor ve bir çeşit işkence haline dönüşüyordu. En kötüsü ise kızarıklığın tam ortasındaki şişliğe basıldığı zaman meydana geliyordu. Midhat Paşa'nın iniltileri çığlığa dönüşüyor, küçük hücreden hapishanenin koridorlarında yankılar yapıyordu. Midhat Paşa'nın yüzü ve gövdesi boncuk boncuk terlemişti. Bu işkenceli muayeneden bir

an evvel kendini kurtarabilmesi için Allah'a yalvarıyordu. Bu acımasız muayene neredeyse yarım saat sürdü. Midhat Paşa duyduğu acıdan bitap düşmüş ve daha fazla dayanamayarak omuzlarından tutan askerin ayaklarının dibine yuvarlanmıştı. Tabib Yüzbaşı Mehmed Naşid bundan sonra durmuş, askere Midhat Paşa'yı kaldırıp yatağa yatırmasını söyledikten sonra ardına bile bakmadan hücreyi terk etmişti. Midhat Paşa'nın inlemeleri ve feryatları karşı hücrede yatan Mahmud Paşa'yı çılgına çevirmişti. Kapıyı ve duvarları yumrukluyor, avazı çıktığı kadar bağırıyor, beddualar ediyor ve küfürler savuruyordu. Koridorun diğer taraflarındaki koğuşlardan da ağlama ve beddua sesleri geliyordu.

Taif sürgünleri gelecekleri belirsiz ve çaresizlik içinde yatsı ezanını dinlerken hepsi vatan ve aile hasretiyle namaza durdular. Yüce Allah'a kendilerini bu cehennemden kurtarması için ettikleri duaları bir kez daha, titreyen dudaklarıyla tekrarladılar. Her secde ettiklerinde Allah'tan kendilerine merhamet dilediler. Çaresizlik ve ölüm korkusu yüreklerindeki dayanma gücünü her gün biraz daha azaltıyordu. Namaz bittikten sonra herkes oturduğu yerde derin düşüncelere daldı. Çocuklarını, kadirbilir eşlerini, dostlarını, akrabalarını, doğdukları memleketleri ve bir zamanlar önlerinde divan pençe duranları düşündüler. Tek tesellileri kadere inanmalarıydı. Zaten yapabilecek başka bir şeyleri de yoktu ki. Taif'te herkes kadere inanır. Aksi halde burada yaşamak imkânsız gibidir.

İKİNCİ BÖLÜM
"Tarihin Ayrıntıları Anlatana Göre Değişir"

Yatsı ezanının hemen bitiminde Mekke'den gelen kervan Taif'e girdi. Yorgun develer iki yanındaki ağır yükleri ile sallanarak ağır ağır yürüyor, silahlı kervan muhafızları da develerin etrafına üşüşen çocukları ellerindeki sopalarla kovalıyorlardı. Çocukların çoğu neredeyse çırılçıplaktı. Hepsinin karınları davul gibi şişmiş, kolları ve bacakları çalı sapları gibi incecik, yüzleri, ellerli ve gövdeleri yara bere içindeydi. Başlarının ve yara bere içindeki bedenlerinin yanında sinek kümeleri dolaşıyordu. Hepsi bir ağızdan çığlıklar atıyor, yalvarıyor ve kendilerini sopayla kovalayan kervan muhafızlarından bir lokma yiyecek dileniyorlardı. Bazen insafa gelen bir muhafız, iki kuru hurmayı onlara doğru fırlatıyor ve sonra da gülerek onların yaptıklarını seyrediyordu. Bağrışıp çağrışan kara kuru çıplak bedenler, kumların üzerine düşen hurmaları kapmak için birbirlerini eziyor, değnek gibi bacakları ve kolları ile birbirlerine acıma-

sızca vuruyorlardı. Düşüyorlar, ağlıyorlar, küfrediyorlar bazen de bir köpek yavrusu gibi anlaşılmaz sesler çıkarıyorlardı. Hurmayı kapan daha ağzına atmadan, herkes onun üzerine çullanıyor, yara dolu kara bedenine acımasızca vuruyor, gözlerini oymaya çalışıyor, dökülmüş dişleri, kanayan damakları ile kollarını bacaklarını ısırmaya çalışıyorlardı. Bu korkunç ve iç karartıcı boğuşma sürüp giderken kervan ağır ağır Taif'in meydanını geçip konaklayacağı bahçeye geldi. Burası yüklerin indirildiği ve sipariş veren tüccarlara dağıtıldığı küçük bir meydandı. Hurma ağaçlarının gölgeleri altında daha önceden gelmiş küçük bir kervanın uyuklayan develeri bulunuyordu. Keyfi yerinde birkaç çöl bedevisi kurdukları çadırın önünde yanlamış çubuk tütünü içiyor bir yandan da meydana yeni giren kervanı gözlüyorlardı. Batıya doğru çekilen güneşin kızıl ışıkları altında kuşaklarındaki el yapımı gümüş ve sedef kakmalı cembiyeleri göz alıcı parıltılar saçıyordu. Kervan, palmiyelerin altına geldiğinde durdu. Develer sürücüler tarafından çöktürüldü. Ağır yüklerinin prangaları çözüldü. Ter içindeki muhafızlar tıpkı deve gibi kokuyorlardı.

Küçük meydan dilencilerle dolmuştu. Beli bükülmüş güçlükle yürüyen yaşlılar, üstleri başları paramparça kadınlar, kurumuş birer karga pençesini andıran elleri ile bir parça kuru ekmek için yalvarıyorlardı. Dilencilerin arasında her yaştan insan vardı. Genç kızlar, delikanlı ve çocuklar lime lime olmuş entarilerinin içinde kuru bir dal parçasını andıran kara derili gövdeleri ile birbirlerini itip kakarak ağlaşıp bağrışıyordu. Kimileri yerlerde sürünerek kervan muhafızlarının ayaklarını

öpüyor, kimileri de dizlerinin üzerinde göğüslerini açarak kaburgaları fırlamış ve âdeta bir iskelete dönüşmüş bedenlerini göstererek bir avuç arpa istiyorlardı. Dilenci korosunun sakinleri her an biraz daha artıyor, bu küçük meydanda insanların içini burkan bir tragedya sergileniyordu.

Taif'e her kervan gelişinde tekrarlanan bu ürpertici manzara hurmalığın içinden çıkan bir grup atlı Arap'ın atlarını dilencilerin üzerine sürmesi ile son buldu. Atların üzerindeki çöl bedevileri ellerindeki kamçılarla bu zavallı insan sürüsüne vurarak onları çil yavrusu gibi dört bir yana dağıttı. Birbirlerini çiğneyerek, düşenlerin üzerine basarak kaçışan dilencilerin meydanı terk etmesiyle ortalık bir anda sessizleşti. Sakat birkaç dilenci de korkudan gözleri yerinden fırlamış bir halde sürünerek meydandan uzaklaşmaya çalışıyordu. Atlı çöl bedevileri tekrar geldikleri hurmalığa geri döndü. Kervancılar develerin yüklerini indiriyor, sonra malları çeşitlerine göre ayırarak sahiplerinin gelip alması için depo olarak kullanılan iki katlı büyükçe bir evin altındaki geniş odaya taşıyorlardı. Kervanın en sonundaki genç irisi devenin taşıdığı son derece değerli ve pahalı bir yük ise iki kervan muhafızı tarafından deponun yanındaki daracık merdivenlerden yukarı çıkarıldı.

Oda da kervanın gelmesini nargile içerek bekleyen iki Arap oturuyordu. Bunlar kervanın sahibi olan tüccarlardı. Acem işi bir halının süslediği kerevetin üzerinde yarı yatmış bir halde pencereden kervanın mallarının taşınmasını seyrediyorlardı. Muhafızlardan biri yükün

üzerindeki koyu kahve çizgili çarşafı çekip yere atınca on yaşlarında görünen bir kız çocuğu ortaya çıktı. Koyu renk teninin üzerinde yırtık ve eskidiğinden yer yer delinmiş bir entari vardı. Gözleri korkudan kocaman açılmış küçük kızın elleri kalın bir urgan ipiyle sıkı sıkıya bağlanmıştı. Kuzguni siyah saçları darmadağın ve terden sırılsıklam olmuş küçük kız, korkudan titriyordu. Pencerenin kenarındaki iki Arap esrarlı nargilelerinden derin bir nefes çekerek küçük kızı baştan aşağı incelediler. Kervan muhafızları Araplardan birinin el işareti üzerine bir anda ortadan kayboldu. Küçük oda da arada bir nargileden çekilen derin nefeslerin yol açtığı fokurtu seslerinden başka bir şey duyulmuyordu. Odanın içini ince bir ses tabakası kaplamıştı. Dışarıdan içeriye giren güneş ışığının kalın demeti içinde duman bulutları yüzüyordu. Açık maviden sarıya çalan bu duman bulutları garip bir kekremsi koku ile birlikte küçük odanın her köşesini doldurmuştu. Araplardan biri kuşağındaki deri keseden küçük bir esrar topağı çıkartarak her nefes çekişte ateşi harlanan tömbekinin içine ufaladı. Sonra da derin birkaç nefes çekerek koyu mavi renkli esrarlı dumanı ciğerlerinin en uç köşesine kadar yolladı. Gözleri iyice süzülmüş, rengi kara sarıya çalmıştı.

Biraz sonra olacaklar bu kızgın çöl ve yoksulluk ülkesinde çok olağan sayılan şeylerden biridir. Bu acımasız iklimde ölüm, yaşam ve cinsellik fasit bir dairenin birbirini tamamlayan parçalarıdır sadece. Her şey kaderin alnımıza yazdığı gibi yaşanır denir. Kadere ve alın yazısına buralarda doğuştan inanılır. Hiç kimse kaderinin ona reva gördüğü hiç bir şeye itiraz etmez. Olan bi-

tene sessizce katlanılır. Tecelli eden alın yazısının kendisi olduğu için insanlara boyun eğmek düşer. Bu ilahi gerçek henüz on yaşındaki bir kız çocuğu veya yetmiş yaşındaki ihtiyar bir kadın için de geçerlidir.

Araplardan biri elindeki nargile marpucunu yere bırakarak ağır ağır doğruldu. Esrar dumanı içindeki hava dalgalandı. Arap sallanarak ayakta durmaya çalıştı. Diğeri ise hiç istifini bozmadan nargilesinden derin nefesler çekmeye devam etti. Ayaklarını sürüyerek küçük kızın yanına gelen Arap tüccar tam kızın yanına durdu. Küçük kızın yüzünden boncuk boncuk terler fışkırıyordu. Gözleri yuvalarından fırlar gibi dışarı çıkmıştı. Dehşet içinde bir palmiye yaprağı gibi titriyordu. İncecik bacakları birbirine vuruyor, kalın urganın sıktığı bağlı ellerini kendini korumak istercesine yüzüne doğru tutmaya çalışıyordu. Kalbi, kafası koparılmak üzere olan bir güvercin gibi çırpınırken bütün bedeni titriyordu.

Arap ona doğru eğilerek bu taze ter kokusunu derin derin içine çekti. Sonra yeşim taşı ile süslü yüzüğü olan ve her biri iri sarılmış yaprak dolmasını andıran parmakları ile küçük kızın yüzünü okşadı. Sonra ani bir hareketle kızın üzerindeki bez parçasını andıran entariyi parçalayarak çekip çıkardı. Küçük kız çırılçıplak kalmıştı. Arap tüccar bir adım geri çekilerek kızı seyretmeye başladı. Küçük kızın terden sırılsıklam olmuş bedeni odadaki esrarlı bulutların arasından dünya ötesi bir varlık gibi görünüyordu. Dar kalçaları, narin omuzları, henüz gelişememiş göğüslerinin uçları ve bacakları Arap tüccarın başını döndürmüştü. Kızdan yayılan keskin ter

kokusu Arap'ı tahrik etmişti. Maşlahını ve üzerindeki uzun entarisini bir kenara fırlatıp atarak çırılçıplak kaldı. Semirmiş bir mandayı andıran yağlı gövdesi kart bir teke gibi kokuyordu. Göbeği bir yumruk büyüklüğünde ileri çıkmıştı. Kalın baldırları ve sırtı yağdan parlıyordu. Kıvırcık kıllarla kaplı göğsü bir hindi gibi besiliydi. Sararmış göz akları ile kızın en mahrem yerlerine aç bir iştahla bakıyordu. Bir süre böyle durduktan sonra iki eliyle uzanıp kızı omuzlarından tutarak arkasını çevirdi. Sonra geri çekilip tekrar kızı seyretmeye başladı.

Dışarıdan kervanın yükünü boşaltan hamalların bağrışmaları arada bir de devenin keskin böğürtüsü duyuluyordu. Güneş çölün derinliklerinden çekilmiş palmiye ağaçlarının arasından son ışıklarını gönderiyordu. Birazdan akşam ezanı okunacak ve müminler Allah'ın huzurunda namaza duracaklardı. Gizli günahların, ihtirasların ve nice saklı duyguların utancı ile secdeye vardıklarında Allahtan kendilerini bağışlaması için dua edip yalvaracaklardı. Çöl derin ıssızlığı içinde içine kapanırken insanların günahkâr hayatlarında yeni sayfalar açılacaktı.

Diğer Arap sızıp kaykıldığı yerden hafifçe doğruldu. Esrarlı duman bulutları arasında etrafına bakındı. Mavi dumanların arasında yağlı ve her tarafından ter fışkıran kara bedeni gördü. İri göbeği kalın baldırları ve bütün ağırlığı ile küçük kızın üzerindeydi bu karaltı. Küçük kızın cılız bedeni bu ağır kitlenin altında bir serçe gibi çırpınıyordu. Arap küçük kızı bez bir bebek gibi hoyratça oradan oraya savuruyordu. Bazen de önüne alamadı-

ğı bir sadistlikle küçük kızın yüzüne ve gövdesine sert yumruk darbeleri indiriyordu. Odayı korkunç bir ter ve kusmuk kokusu sarmıştı. Küçük kız belden aşağısını artık hissetmiyordu. Kasıkları kandan yapış yapış olmuştu ve kusacak hali bile kalmamıştı. Arap tüccar aniden iri elleriyle kızın boğazını kavrayıp sıkmaya başladı. Kız bir an kuru bir dal parçası gibi kıvrıldı. Gözleri fırlamış çırpınmaya başlamıştı. Nefes alamıyor, ayakları ile havayı dövüyordu. Sonra birden hareketsiz kaldı.

Dışarıda uzun gün yerini gecenin serinliğine bırakıyor, müminler akşam namazı için caminin yolunu tutuyordu. Kutlu peygamberin kaldırmak istediği kölelik onca zamanlardan sonra bile bu topraklarda hükmünü sürdürüyordu. Küçük kızlar, çocuklar, erişkinler çil altın karşılığı alınıp satılıyor, el değiştiriyorlardı. Müslümanlığın kutsal çağrıları, vaazları çil altınların ve insanlığın önünü alamadığı ihtirasları uğrana çiğneniyordu. Üstelik bu Müslümanlığın doğduğu kendi topraklarında yapılıyordu.

Arap neden sonra küçük kızın hiç hareket etmediğini fark etti. Elini kızın parçalanmış dudakları üzerine bastırdı. Kız soluk alıp vermiyordu. Aynı an kızın her tarafının kan içinde olduğunu ve bedeninin buz gibi soğuduğunu hissetti. Bu ölmüş diye kendi kendine söylendi. Ayağa kalkıp kızın bir tarafa fırlattığı entarisini alarak kan ve kusmuk içindeki gövdesini sildi. Bu köle kız için verdiği para havaya gitmişti. Öfkeyle kızın cansız bedenini tekmeledi. Küçük kızın cansız bedeni her tekme darbesiyle sarsılıyor, henüz kurumamış kanlar

etrafa sıçrıyordu. Birden aklına bir kurnazlık geldi. Kızı iki ayağından sürükleyerek biraz ilerde horlayarak uyuyan ortağının üzerine taşıdı. Kızın çırılçıplak kanlı gövdesini yerde sırtüstü yatan ortağının üzerine yasladı. Sonra da entarisini giyip üzerindeki ölü kızla horlayan ortağı Arap'ı dürterek uyandırdı. Esrardan kendinden geçmiş Arap biran göğsünün üzerindeki kanlı başı görünce korktu ve hızla küçük kızı yere fırlatarak doğruldu. Diğer Arap pişkin bir ifadeyle:

- Ortak kalk artık on altın zarardayız.

Diğeri anlamamış bir yüz ifadesiyle ona baktığında:

- Kız ölmüş artık kimseye satamayız, dedi.

Kızın cansız gövdesini işaret ederek konuşmuştu. Yerde yatan Arap güç bela doğrulduktan sonra ortağının uzattığı entarisini giydi ve kızın kanlı gövdesinin üzerinden atlayarak kapıya doğru yürüyüp aşağıya seslendi.

Kızı getiren kervan muhafızı bir koşuda yukarı çıktı. Tüccar Arap kızın yerdeki cesedini gösterip:

- Şunu götürün buradan, dedi.

Muhafız iki adımda kızın başına gelip durdu. Sonra köşedeki sedirin üzerinde duran örtüyü alıp yere serdi. Genç kızın cansız bedenini bacağından çekerek örtünün ortasına getirdi. Küçük kızın kanlı bedeni örtünün üzerinde bir et parçası gibi duruyordu. Muhafız örtünün uçlarını düğümleyerek küçük kızın cesedini irice bir bohça haline getirdi ve sırtına vurdu. Kızın hafif gövdesi iri yarı muhafızın sırtında küçük bir bohça gibi

duruyordu. Muhafız sessizce taş merdivenlerden inip kayboldu.

Arapların ikisi de sedirin üzerinde oturmuştu. Uykudan kalkan Arap sehpanın üzerinde duran yaprakları yağlı kara bir defteri karıştırdı. Bir sayfada durup uzun uzadıya inceledi. Kendince hesaplar yaptı, ofladı pufladı sonra da sıkkın bir suratla:

- Tamam, Ebu Abdül senin hesabından beş altın düşüyorum. Bu yeni yetmeye verdiğimiz parayı ben kendi hesabıma yazdım.

Ebu Abdül kurnazlığının semeresini almıştı. Saklamakta zorluk çektiği sevinci ile bu köle parçasına ödediği beş altını geri almaktan çok hoşnut olmuştu. Ne öldürdüğü küçük kız ne de onun halıları ve duvarları kirleten kanı umurunda bile değildi. Beş altıncığını kurtarmaktan mutlu bir şekilde köşedeki ibrik ve leğenin yanına gidip abdest almaya başladı. Günahlarından arınıp namaza duracaktı.

Dışarıda muhafız sırtındaki bohça ile hurmalığın içine yürüyordu. Epey uzaklaştıktan sonra durdu. Etrafına bakındı ve sırtında taşıdığı bohçayı soğumaya başlayan kumların üzerine bıraktı. Sonra elindeki kürekle kumları kazmaya başladı. Çukuru beline kadar derinleştirdikten sonra yukarı çıkıp küçük kızın kanlı bir et parçasına dönüşmüş cansız gövdesini çukura yuvarladı. Ardından çukurun çevresindeki kum yığınını kürekle aşağı doğru akıtmaya başladı. Biraz sonra küçük kızın gövdesi kalın bir kum tabakasıyla örtülmüştü. Kervan muhafızı küreği omuzlarken "onun kaderi de böyley-

miş" diye söylenerek hurmaların arasındaki patikadan kervanın konakladığı yere doğru yürümeye başladı.

Aynı saate Berber İsmail kışlada Tabib Yüzbaşı Mehmed Naşid'i tıraş etmekteydi. İsmail pür dikkat elindeki ustura ile yüzbaşının gür siyah sakalını düzeltirken, Tabib Yüzbaşı Mehmed Naşid gaz lambasının titrek ışığı altında Yıldız Sarayı'na yazdığı günlük raporuna göz atıyordu. Birazdan telgraf memurunun Yıldız Sarayı'na geçeceği raporun kusursuz ve ayrıntılı olması için özel bir dikkat gösteriyordu.

Raporun birkaç yerini yeniden düzelttikten sonra katlayıp cebine koydu. Bu arada Berber İsmail de tıraşını bitirmiş, takımlarını topluyordu. Sessiz ve sakin hareketlerle hiç dikkat çekmemeye çalışıyor bir yandan da Tabib Yüzbaşıyı gözlüyordu. Yüzbaşı Naşid ayağa kalkıp duvara asılı palaskasını alıp dışarı çıktı. Bu Allah'ın cezası yerden kurtulmanın bir yolunu bulmalıyım diye düşündü kendi kendine. İstanbul burnunda tütüyordu. İnsanın her yanına işleyen bu ince kum, ayaz geceler, kavurucu gündüzler, yoksulluk, sefalet ve bu asırlık kalenin taşlarından bıkmış usanmıştı. Şimdi bir fırsat yakalamıştı işte. Bunu çok iyi kullanmalıyım diye düşünerek yürüyordu. Bu onun için son fırsattı. Yazdığı raporların ne denli önemli olduğu ve sarayda büyük bir ilgi ve dikkatle okunduğunun farkındaydı. Buradan kurtulmak için her şeyi göze almaktan başka bir çaresi yoktu. Saray ve Ulu Hakan Abdülhamid Han ne isterse onu yapacaktı. Kulaklarını ve gözlerini gece gündüz açık tutması gerekiyordu. Bir şeylerin döndüğü kesindi. Saray-

dan gelen şifreli belgeler sıklaşmıştı. Hicaz Valisi Osman Paşa hemen hemen her gün şifreli telgrafla kışla kumandanını arıyor ve sürekli bilgi isteyip emirler veriyordu. Kendisinin de çok yakından gözlemlediği ve Padişahın iyi bir kulu olup olmadığının sınanacağı günün yakın olduğunu tahmin ediyordu.

Raporu hapishane muhafızı Binbaşı Bekir'e gösterdikten sonra şifre memuruna veriyordu. Binbaşı Bekir'in Yıldız Sarayı'nın yakın adamı olduğunu biliyordu. Böylece yaptıklarının saray tarafından bilineceğini düşünüyordu.

Binbaşı Bekir'in bulunduğu iki katlı taş binaya doğru yürürken arkasından koşarak gelen bir posta eri önce selam durdu sonra da hapishane muhafız kumandanının onu beklediğini söyledi. Zaten ona gidiyordu ama böyle zamansız bir çağrı, içinde kaygı yaratmıştı.

Taş binadan içeri girdi. Basamakları aydınlatan duvara aslılı kandillerin titrek ışığı altında ve yağ kokusunu içine çekerek yukarı çıktı. Uzun koridor bomboştu. Sadece dipteki odanın kapısı önünde nöbetçi bir asker dikiliyordu. Biraz endişeli ve daha çok merak içerisinde hızlı adımlarla koridoru çabucak geçti. Nöbetçi asker hazırola geçerek selamladı. Kapıyı tıklayıp hemen içeri girdi. Binbaşı Bekir masasının arkasında oturmuş fesini de kenardaki sehpanın üzerine bırakmıştı.

Tabib Yüzbaşıyı görünce başını kaldırdı. Sakallarına kırlar düşmüş yüzünde yorgun bir ifade vardı. Masanın üzerinde ise mührü yeni açılmış bir zarf ve el büyüklüğünde bir enfiye kutusu duruyordu.

Yüzbaşı Naşid, binbaşıdaki gerginliği hemen sezinledi. Onun da bu unutulmuş mahrumiyet bölgesinden kurtulmak için can attığını biliyordu.

Masanın yanına yaklaşarak elindeki raporu masanın üzerine koydu ve:

- Kumandanım okumak ister misiniz? Dedi.

Binbaşı Bekir ona eliyle oturmasını işaret ettikten sonra kalkıp kapıyı kapattı ve ağır adımlarla odanın içinde dolaşmaya başladı. Ellerini arkasına kavuşturmuş, üniformasının düğmelerini çözmüştü. Her adım atışında ayağının altındaki döşemeler gıcırdıyor ve sessizliği bozuyordu.

Tabib Yüzbaşı Mehmed Naşid kulak kesilmişti. Bir şeylerin olacağını, en azından Binbaşı Bekir'in ona çok önemli bir konuyu açacağını biliyordu. Mahkûmların muhafazasında görevli Binbaşı Bekir, voltasını keserek kışlanın avlusuna bakan pencerenin önünde durdu. Yanan gaz lambasına ve kendisini pür dikkat izleyen Yüzbaşı Naşid'in pencerenin camına yansıyan görüntüsüne gözlerini dikti. Kelimeleri seçerek ve ağır ağır konuştu.

- Şimdi burada konuşacaklarımızı sadece sen, ben ve Yüce Allah bilecek.

Başını tasdik anlamında sallayan Yüzbaşı Naşid iyice meraklanmıştı. Binbaşı Bekir pencereden ona doğru dönerek sözlerine devam etti.

- Devlet-i Aliye'nin bekâsı ve Padişah efendimizin yararı ve ümmeti Müslümanlar için bu mahpusların katli ve bu işi bizim halletmemiz gerekiyor.

Binbaşı gözlerini, Tabib Yüzbaşı Naşid'e dikmiş kırpmadan bakıyordu.

Yüzbaşı Naşid beklediği fırsatı nihayet yakalamıştı. Hiç tereddüt etmeden cevap verdi.

- Devletli Padişahımız Ulu Hakan Abdülhamid ve ümmeti Muhammediye için bana verilecek her görevi yapmaya hazırım kumandanım.

Binbaşı Bekir elini onun omzuna koydu.

- Böyle konuşacağını biliyordum Naşid. Dedi.

Sonra geçip masanın arkasındaki keçi derisi kaplı koltuğuna oturdu. Eli ile mektubu işaret ederek:

- Hicaz Hidivi Osman Paşa bu konuda emirnameyi ve bu işin nasıl halledileceği yolunu da gösterdi.

Elini uzatıp enfiye kutusunu aldı ve yavaşça kapağı açtı. Kutunun içi beyaz bir tozla kaplıydı. Binbaşı Bekir kutuyu Tabib Yüzbaşı Mehmed Naşid'e doğru uzatarak:

- Bu zehri süte karıştırıp bu canilerin mevcudiyetini bu dünyadan kaldıracağız. Sende bu meşrutiyetçi canilerin ortadan kalkmalarına uygun bir hastalık raporunu yazacaksın, böylece Devlet-i Aliye bu Padişah ve ümmet düşmanlarından ebediyen kurtulmuş olacak.

Binbaşı Bekir sözünü bitirdikten sonra mektubu ve içi zehir dolu enfiye kutusunu masanın üst çekmecesine dikkatli bir şekilde yerleştirdi. Sonra Yüzbaşı Naşid'e dönerek:

- Şimdi git, sana verilen bu önemli görevi nasıl yerine getireceğini düşün. Sıran gelince her şey hazır olmalı.

Yüzbaşı Naşid ayağa kalktı, sevinç içinde bir selam vererek kapıya doğru yürüdü. Bu akşam telgraf memuruna vermek için hazırladığı günlük raporunu bile masanın üzerinde unutmuştu. Kapıyı açıp taş koridora çıktığında Mülazım-ı Sâni Nuri Efendi ile Mülazım Memiş Ağa'nın hemen orada durduklarını gördü. İkisi de hapishane muhafız bölüğünün subaylarıydı. Başı ile onları selamlayıp yürüdü. Onun hemen ardından iki subay, kumandanın odasına girmişti. Artık herkes dönülmez bir yola girildiğinin farkındaydı.

Edirneli Berber İsmail, kandilin zorlukla aydınlattığı berberhanenin içini bir çalı süpürgesi ile dikkatlice süpürdükten sonra ortalığı derleyip topladı. Tıraş takımlarını özenle tahta bir kutunun içine yerleştirdi. Sonra tam orta yerde durup etrafına bakındı. Her şey yerli yerinde görünüyordu. Kapıyı kapatıp dışarıya çıktı. Kışlanın büyük avlusu bomboştu ve kale derin bir sessizlik içerisindeydi. Koyu lacivert gökyüzünde ince belli bir ay ve milyarlarca yıldızın büyülü parlaklığı vardı. Çok uzaklardan köpeklerin havlamaları duyuluyordu sadece. Sıcağın bunalttığı askerler serin çöl gecesinin tadını çıkarmak istercesine duvar diplerinde koğuşların taş merdivenleri üzerine oturmuş düşünceli bir şekilde sessizice sigara içiyorlardı. Hepsi topraklarından ve doğdukları yerden çok uzakta bu ürküntü veren ıssızlığın ortasındaki unutulmuş kalede geçen hayatlarını düşünüyorlardı.

Berber İsmail taş basamaklardan çıkıp koğuşların yan yana sıralandığı uzun koridora girdi. İçerisi tütün

ve ter kokuyordu. Koğuşların kapıları ardına kadar açıktı. Akşam namazı sonrasında askerlerin çoğu ranzalarında uyukluyor, kimileri de koridorların serin duvarlarına dayanmış alçak bir sesle birbirileriyle konuşuyordu. Berber İsmail koridorun en ucundaki koğuşuna kadar kimseyle konuşmadan yürüdü, içeri girip yatağının başında durdu. Koyu kahverengi bir battaniye muntazam bir şekilde katlanarak ayakucuna konulmuştu. Yatağın çarşafı eski ama tertemizdi. Ranzaların bitişiğindeki yatakta ise kavruk yüzlü kır sakallı bir asker horlayarak uyuyordu.

Zaman burada insanı deli edecek bir yavaşlıkta geçer. Uzun geceler ise sanki hiç bitmeyecek gibidir. Açık pencerelerden içeri dolan serinlik gece yarısından sonra ayaza döner. Gün boyunca kızgın güneşin hırpaladığı gövdeler, gece olunca sert ayazın etkisiyle titrer. İnsan ruhu bu sıcak ve soğuk yüzünden ikiye bölünür. O müthiş sıcak ruhun bütün gizli sapkınlıklarını harekete geçirirken gecenin ayazı gün içinde işlenen günahlar için pişmanlıkla titrer ama sabah namazı sonrasında çölün doğusunda yükselen güneşin ilk ışıkları ile birlikte ruhların günahkâr yüzü gövdelerin her hücresine hâkim olur. Bu bitip tükenmeyen devinimi bölen tek şey namaza durulan anlardır sadece. Yüce Allah'ın huzurunda nedamet getirilerek işlenen günahlardan dolayı bağışlanılması için yalvarılır, tövbeler edilir. Camilerin loş kubbelerinden dökülen ışık demetlerinde ve hocanın Kuran'dan okuduğu ayetlerdeki öğretilerden ruhun arındığı ve günahlardan kurtulunduğu hissedilir ama dışarıdaki hayat ve günahlar ara verilen yerden devam

etmek için beklemektedir. Caminin kapısından çıkıldığında tövbe edilen her şey yeniden yapılır.

Berber İsmail yatağına uzandı. Üzerinde yattığı döşeğin içi saman doluydu ve tıpkı onun iri gövdesinin şeklini almıştı. Ellerini göğsünün üzerine koyarak gözlerini kapadı. Edirne'nin yeşil çayırlarını, boz bulanık akan Tunca Nehri'ni, güreş tuttuğu er meydanını, çarşı berberini, bahçesinde dut ve erik olan evini, babasını, annesini ve kardeşlerini tek tek gözlerinin önünden geçirdi. İlk berber çıraklığına başladığı günü, ilk yaptığı tıraşı, er meydanında sırtını yere yapıştırdığı kahveci pehlivanı, sıcak yaz günlerinde kıyısında yüzdüğü nehri, kavak ağaçlarında tel tel dökülen tohumların havada uçuştuğu ilkbaharı, babasıyla bayram namazı için gittiği o muhteşem Selimiye Cami'ni düşündü.

Dünyanın bir ucundaki topraklarındaki tek güzel şey akşamları yatağına yatınca bunları düşünmekti. Kim bilir belki oralara asla geri dönemeyecekti. Bu kuru ve insanı boğan iklimin kahredici sıcak havasını bir alev dilimi gibi soluyarak yaşamanın ızdırabı ile bu hayata daha ne kadar katlanabileceğini bilemiyordu. Sıkıntı ile gözlerini açtı. Bir el boğazını sıkıyordu sanki. Ellerini insiyaki olarak boğazına götürdü. Etrafında hiç kimse yoktu. Yandaki yatakta uyuyan askerin horultusundan başka hiçbir ses duyulmuyordu. Yattığı yerden doğrulup oturdu ve cebinden tütün kesesini çıkarıp bir sigara sarmaya başladı. Gece uzundu ve yıldızların büyülü aydınlığı pencereden içeri doluyordu. Çakmak taşını sürterek kavı tutuşturduktan sonra sigarasını yaktı. Mavi dumanla

birlikte sert tütünün kokusu koğuşu doldurdu. İçine çektiği dumanı yavaş yavaş bırakırken uzaktan yat borusunun tiz sesi kışlanın avlusunda yankılandı.

Taif, zifiri bir karanlığa bürünmüştü. Birkaç evin pencerelerindeki kandil ışığı ateş böceği gibi göz kırpıyordu. Karanlık açlığın, yoksulluğun, sefaletin ve cehaletin üzerini kalın bir yorgan gibi örtmüştü. Çöl ayazı kızgın güneşin gün boyunca bir soba gibi ısıttığı toprak damları ağır ağır soğutuyor, çıplak uyuyan çocukların bir deri bir kemik kalmış gövdelerini titretiyordu. Caminin avlusuna sığınmış dilenciler birbirlerine sokulmuş uyumaya çalışırken açlıktan bitap düşmüş, derileri sarkmış kollarını gecenin kuru ayazından korumak ister gibi kaburgaları fırlamış göğüslerine bastırıyordu.

Çölün zalim ayazı, gecenin efendisidir artık. Palmiyeler ve hurma ağaçları uzun gecenin ayazında titreşirken deve sürücüleri kalın harmaniyelerinin altında sıcak rüyalar görüyordu. Dolunay ilerleyen gece ile birlikte sanki daha bir büyüyor, etrafındaki efsunlu haleler bakanları büyülüyordu. Taif'in dışındaki kale gecenin içinde ürküntü veren dev bir hayaller gibi duruyordu. Tehditkâr kale burçlarının gölgeleri Taif'in üzerine düşerken, yat borusunun tiz sesi Taif'in yıkık dökük sokaklarında dolaşıyor, köleler tedirgin ve endişeli, kapı diplerinde kıvrılmış uyurken, odalıklar ve gözdeler rastık ve sürmelerini tazeleyip güzel kokular sürünerek sahiplerinin onları beğenmelerini bekliyordu.

Sokaklarda kuru bir ekmek parçası arayan aç köpekler kervanların konakladığı meydana geldiklerinde kan

kokusunu fark ettiler. Köpek sürüsü bu kan kokusu ile birlikte canlandı. Kemikleri fırlamış, kılları dökülmüş, her yanı kene dolu bu köpek sürüsü kan kokusu ile birlikte çılgına döndü. Havlayarak ve bağrışarak kan kokusunu takip etmeye başladıklarında develerinin yanında uyuyan sürücüler uykulu gözlerle yanlarından geçip giden sürüye baktılar. Açlıktan çılgına dönmüş köpek sürüsü uluyarak hurma ağaçlarının arasındaki patikayı izledi. Birbirlerinin üzerine basarak ve hırlayarak kan kokusunu izleyen köpekler sonunda büyük bir hurma ağacının altında durdu. Koku, gecenin ayazıyla soğuyan kumların altından geliyordu. Aç köpekler çılgınca bir çaba ile kumu eşelemeye başladı. Kumun içinden yükselen taze et kokusu aç köpek sürüsünü deliye çevirmişti. Burunlarını kuma gömüyor, dişleri ile bir parça koparmaya çalışıyorlardı. Sonunda küçük kızın kurumuş kan lekeleri ile dolu entarisine ulaştılar.

Küçük kızın yazılan takdir-i ilahisi henüz tamamlanmamış olacaktı ki bu meşum ve uğursuz olaylar yaşanıyordu. Aç köpekler bir anda çukurun içine üşüşerek küçük kızın narin gövdesini parçaladılar. Her biri küçük kızın orasından burasından kopardığı et parçalarını çiğnemeden yutuyor ve hemen yeni bir parça koparmaya çalışıyordu. Bu vahşi saldırı çok kısa sürdü. Küçük kızdan geride hiçbir şey kalmamıştı. Köpekler ağızlarında irili ufaklı kemiklerle dört bir yana dağılırken dolunay tanık olduğu bu vahşetten utanarak koyu renkli bir bulutun arkasına saklanmıştı.

Cami avlusunda uyuklayan dilenciler aç köpeklerin vahşi havlamalarından huzursuzlanmış endişeli gözler-

le karanlığın içine bakıyorlardı. Bir gün kendi başlarına da gelebilecek olan bu korkunç sondan onları uzak tutması için Allah'a yalvardılar. Açlıklarını unutmuş gibi kâinatın yaradanından merhamet dilendiler ve günü gelince onlara Cennet'in kapılarını ardına kadar açması için dualar okudu. Cennet'in süt, bal ve kaymak akan ırmaklarında yiyip içmelerine izin vermesi için ellerini havaya kaldırıp tekrar yalvardılar.

Sabah ezanı okunduğunda kalenin kapısına gelen Taif'li sütçü içi süt dolu iki güğümü büyük kapının yanında bekleyen nöbetçi askere bıraktı ve Allah'ın iyiliği üzerinde olsun diyerek eşeğine binip uzaklaştı. Askerlerden biri süt güğümlerini alıp kışlanın büyük avlusunu boydan boya geçerek yemeklerin pişirildiği mutfağa götürdü. Mutfak kapısının önünde Mülazım Sâni Nuri Efendi duruyordu. Askere güğümün birini bırakıp diğeri ile gelmesini söyledi. Nuri Efendi önde, süt güğümünü taşıyan asker arkada, kumandanın bulunduğu iki katlı taş binaya geldiler. Nuri Efendi güğümü askerin elinden alarak yukarı çıktı. Taş koridoru hızla geçip Binbaşı Bekir'in odasına girdi. Odada Binbaşı Bekir ve Mülazım Memiş vardı. İkisi de masanın iki yanında ayakta duruyorlardı. Nuri Efendi güğümü getirip masanın üzerine bıraktıktan sonra kapağını açtı. Binbaşı Bekir masanın çekmecesinden çıkardığı enfiye kutusunun içindeki beyaz tozu güğümün içine boşalttı. Sonra iki eli ile güğümün saplarından tutarak biraz çalkaladı ve daha sonra güğümü Mülazım Memiş Ağa'ya uzattı. Kısa boylu, çapur yüzlü ve burma bıyıklı olan Mülazım Memiş güğümü alıp birkaç adımda odayı geçti ve dışarı çıktı. Koridoru hızla

geçtikten sonra taş basamakları dikkatlice indi ve kapıda bekleyen askerin yanına geldi. Güğümü askere uzatıp arkasından gelmesini söyledi. Kışladaki mescide giden uyku sersemi birkaç askerin arasından geçip mahpusların tutulduğu taş binaya geldiler. Kapıdaki nöbetçileri selamlayıp içeri girdiler. Memiş Ağa askere süt güğümünü üst kata çıkarmasını istedi. Merdivenlerin bittiği geniş sahanlıkta bir masanın etrafında oturan üç kişi Mülazım Memiş Ağa'yı görünce ayağa kalktı. Bunlardan birisi tutuklu Midhat Paşa'nın hizmetine bakan Arif Ağa'ydı. Mülazım Memiş güğümü taşıyan askere eliyle yanına gelmesini işaret etikten sonra Arif Ağa'ya döndü.

- Efendi Paşa'nın sütünü al yakında bunu da bulamayacak, dedi.

Arif Ağa pencerenin kenarında duran bakır kabı alıp masanın üzerine koydu. Asker güğümü uzatıp bakır kabın içine boşalttı. Süt kabın içine köpürerek aktı. Kabın içinde küçük bir anafor oluştu. Arif Ağa gözlerini bu anaforun tam ortasına dikmiş sessizce bakıp duruyordu. Kap ağzına kadar doldu. Asker güğümü geri çekip bekledi. Mülazım Memiş hiçbir şey söylemeden topukları üzerinde dönerek basamaklardan aşağı hızla inip gözden kayboldu. Ardından da asker onu takip etti. Arif Ağa derin bir oh çekerek başını üzüntü ile salladı. Süt dolu kabı dikkatli bir şekilde tutarak sahanlıktan içeri doğru uzanarak koridorda yürümeye başladı. Midhat Paşa'nın hapis tutulduğu odanın önüne geldiğine durdu. Nöbetçi iki asker koridorun bir köşesindeki tahta bir sıranın üzerinde oturuyordu. Gün henüz ağarmadığı için koridordaki

kandiller yanıyor, loşluğun içinde askerlerin uzanan gövdeleri Arif Ağa'nın önüne kadar geliyordu. Askerlerden biri sıkkın bir ifadeyle ayağa kalktı. İki yana sallanarak yürürken ayaklarını da yere sürüyordu. Kapının dibinde bekleyen Arif Ağa'nın yanına gelince belindeki kemere asılı anahtarı çıkardı. Bir yandan da Arif Ağa'nın elinde tuttuğu bakır kabın içine bakıyordu. Anahtarı yatay kol demirleri ile takviye edilmiş kalın meşe kapının kilidine sokarak çevirdi. Arif Ağa gıcırtıyla açılan kapıdan içeri girerken asker ardından söyleniyordu.

- Paşamızın sütü gelmiş, içsin de büyüsün.

Arif Ağa bu alaylı sözleri duymazlıktan gelerek içeri girdi. Ardından kapı kapanıp tekrar kilitlendi.

Midhat Paşa pencerenin hemen yanında yüzünü kıbleye dönmüş sabah namazını kılıyordu. Mintanının kıvrılmış kollarından zayıf bilekleri görünüyordu. Abdest aldığı leğen ve ibrik ise biraz ilerdeydi. Secdeye vardığında yeleğin üzerinden kamburlaşan sırtı görünüyordu. Arif Ağa bir kenara çekilerek Midhat Paşa'nın namazını bitirmesini beklemeye başladı. Namaz uzadıkça uzuyor, Arif Ağa'da büzüldüğü köşeden bir zamanların hürriyet kahramanı olan bu adamın acınacak halini kederli gözlerle izliyordu. Kudret ve şanın geçiciliğini, hayatın hiç beklenmedik acılarla dolu olduğunu görüyor ve yıllarca hizmet ettiği efendisinin bu hallerinden büyük üzüntü duyuyordu. Midhat Paşa, Allahın huzurunda her tür endişe ve kaygılardan arınmış huzur içinde secde ediyor, sabahın bu kutsal saatlerinde ruhunu dinlendiriyordu. Ölümden korkmuyordu ve Allah'ın takdi-

rine bütün kalbi ile inanıyor, bu olanları kaderi olarak görüyordu. Bütün yapmak istediği Osmanlı Devleti'nin bekasını sağlamaya çalışmaktı. Çünkü vatan topraklarının birer ikişer elden çıktığını, Balkanlardan sonra sıranın buralara geleceğini biliyordu. Hanedan ve Ordu Balkanlardan yayılan ateş dalgasının bütün Osmanlı Devleti'nin topraklarını yakacağı gerçeğini bir türlü göremiyordu. Ne yazık ki ölümü bu gerçeği hiçbir zaman değiştiremeyecekti.

Namazını bitirip selamını verdikten sonra odanın bir köşesinde büzülmüş kederli bir yüzle kendini izleyen Arif Ağa'yı gördü. Hafifçe gülümseyerek:

- Hayrola Arif Ağa, bu sabah pek bir endişeli görünüyorsun.

Arif Ağa büzüldüğü yerden doğruldu ve:

- Süt getirdiler paşam, dedi.

Midhat Paşa seccadenin üzerinden doğruldu. Arif Ağa hemen köşesinden seğirtip ona yardım etti. Midhat Paşa'nın bir deri bir kemik kalmış vücudunu tuttu ve yürümesine yardım etti. "-Ayaklarım uyuşmuş" diye söylendi Midhat Paşa. Sendeleyerek tahta kerevetin bulunduğu yere doğru yürüdü. Arif Ağa onun kerevete oturmasına yardım ettikten sonra duvarın dibindeki tahta masanın yanına gitti. Raftan bir sahan alıp masanın üzerine koyduktan sonra süt dolu kaba uzandı. Birden durdu. İçine bir şüphe düştü. Mülazım Memiş Efendi'yi hiç sevmezdi, onun sabah namazında sütü getiren askerin yanında olmasını pek hayra yormadı. Parmaklarını sütün içine sokup karıştırdı ve sonra parmağını ağzına

götürüp tattı. Süt bir garipti. Kulağına gelen söylentilerde doğruluk payı olduğuna inanıyordu. Paşayı zehirlemeye çalışacaklarını ve bunu er geç deneyeceklerini biliyordu. Bu sarayın geleneği olan bir gerçekti.

Midhat Paşa, Arif Ağa'nın bu garip hallerinden şüphelenmişti. Oturduğu yerden seslendi:

- Gene ne kuruntular düşünürsün.

Arif Ağa hemen toparlandı ve paşa'ya dönerek:

- Paşam bu sütü bakır çalmış ona bakarım.

Midhat Paşa'nın canı sıkılmıştı. Bağdaş kurup oturduğu yerden sırtını duvara dayadı.

- Eh o zaman içilmez bu Arif Ağa, diye cevap verdi.

Zehirleneceği yolundaki söylentileri o da biliyordu. İçinden Nereye kadar kendimizi koruyabiliriz diye düşündü. Ölüm kuşu etrafında dolaşıyordu ve er geç bir gün başına konacaktı. Hiç sesini çıkarmadan yanı başında duran Kuran-ı Kerim'i aldı. Sayfalarını ağır ağır çevirerek Nur Suresi'ni buldu ve sessizce okumaya başladı. Bir yandan yavaşça ileri geri sallanıyordu. Okudukça hafifledi ve başına üşüşen kötü düşüncelerden uzaklaştı. İçi huzurlu bir ışıkla doldu, yüreği bir kuşun kanatlarında gökyüzünün uçsuz bucaksız maviliklerine doğru havalandı. Arif Ağa da hasır sandalyesine oturmuş, birbiri ardı sıra dualar mırıldanıyordu.

Süt kabının kenarına bir sinek kondu. Sinek süt bulamış kabın kenarında biraz dolaştıktan sonra aniden sütün içine yuvarlandı ve bir iki kez titredikten sonra sütün üzerinde hareketsiz kaldı.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
"On Tane Derviş Bir İklimde Uyur Ama İki Padişah Bir İklime Sığmaz"

- İçmemiş, dedi Mülazım Memiş.

Binbaşı Bekir saklayamadığı bir öfke seli ile " - Allah'ın belası geberemedi" diyerek ayağa fırladı. Sinirinden sakalları titriyordu. Ayağı ile masaya bir tekme attı. Kapının yanında dikilen Mülazım Sâni Nuri Efendi'ye bağırdı:

- Bundan böyle o canilere dışarıdan hiçbir şey verilmeyecek. Kuru asker karavanası yiyecekler. Hücrelerinde ne varsa alınsın. Üzerlerindeki çuldan başka hiçbir şeyleri kalmasın geberesicelerin.

Odada bulunanlar Binbaşı Bekir'in bu son sözlerini bağırarak tekrar ettiler.

" - Geberesiceler!"

Taif'te okunan öğle ezanının müminleri Allah'ın evine davet eden sesi duyuldu. Edirneli Berber İsmail ab-

dest almak için mintanının kollarını ve paçalarını kıvırıp ayağına takunyaları geçirdi. İri gövdesiyle mescide doğru yürürken içi huzur doluydu.

Yıldız Sarayı'nın ön bahçesinde devriye gezen Arnavut Muhafızlar arada bir karanlık gökyüzüne bakıp ayın önünden Marmara Denizi'nin açıklarına doğru hızla sürüklenen bulutlara bakıyorlardı. Karşıdaki Üsküdar ve Salacak kıyılarında birkaç yalının dışında tüm ışıklar sönmüşü. Karadeniz'in üzerinden gelen serin esinti boğazın karanlık sularını ve Yıldız Sarayı'nın avlusunda bekleşen Arnavut Muhafızları ürpertiyordu. Saray'ın dört bir köşesine sinmiş olan korku ve tedirginliğin nedeni Ulu Hakan II. Abdülhamid Han'ın çalışma odasında yanan ışıktı. Osmanlı Sultanı yatıp uyumadıkça saraydaki herkesin yüreği ağzında olurdu. II. Fırka'nın askerleri Kürt olan iki bölüğü tepeden tırnağa silahlı bir vaziyette sarayı çepeçevre kuşatma altında tutarken, avlu ve iç bahçede de tamamı Arap askerlerinden oluşan bir bölük tam teçhizatlı olarak bekliyordu.

Osmanlı Sultanı'nın Sarayı bir mezar kadar sessizdi. Hizmetkârlar parmaklarının ucuna basarak dolaşıyor, hiç kimse bir tek kelime bile konuşmuyordu. Kalın kadife perdeleri çekilmiş saray odalarından dışarı ışık sızmıyor bahçeyi aydınlatan ışıkların altında ise devriye gezen askerlerin siluetleri görünüyordu. Sarayın kapıları sıkı sıkıya kapatılmış, deniz tarafındaki büyük kapının merdivenlerinde ve diğer kapı önlerinde tepeden tırnağa silahlı Arnavut muhafızlar nöbet tutuyorlardı.

Yüce Allah'ın yeryüzündeki gölgesi, Halife, Ulu Hakan, Osmanlı İmparatorluğu'nun Padişahı, Hükümdarı II. Abdülhamid Han, Yıldız Sarayı'ndaki devasa büyüklükteki çalışma odasında, gül oymalı, nadide desenlerle süslü masasının arkasında oturuyordu. Sırtında askeri elbisesi ve göğsünde elmas taşlarla süslü bir madalya vardı. Geriye doğru yaslanmış, sağ eliyle kırlarla dolu sakalını karıştırırken sol elinde de uzun bir kehribar tespih tutuyordu. Kısık gözlerini masanın üzerinde karmakarışık duran evrak yığınına dikmiş, derin düşüncelere dalmıştı. Balkanlardan Kafkasya'ya, Yemen'den Trablusgarb'a uzanan imparatorluğun nefes alışverişini izliyor, görüyor ve duyuyordu. Duyduğu, gördüğü ve hissettiği iyi şeyler değildi. Balkanlardaki kaynaşma, ordu içindeki muhalif teşkilatlanma ve Filistin topraklarına gözünü diken Yahudilerin faaliyetleri hiç hoşuna gitmiyordu. Kaygıları, kuruntuları ve endişeleri birbirine karışıyor, amcası Abdülaziz'in başına gelenlerin kendi başına da gelmesinden korkuyordu.

Uzun kehribar tespihini dizlerinin üzerine koyduktan sonra hafifçe öne doğru eğilerek masanın üzerinde duran evrak yığınına gözlerini dikti. Sırtı hafifçe kamburlaşmıştı. İri kemikli elini uzatıp evrak yığının kenarında duran bir fotoğrafı aldı. Monok gözlüğünü burnunun üzerine iyice yerleştirip fotoğrafı incelemeye başladı. Fotoğrafta bir grup subay görünüyordu ve hepsinin yanlarına isimleri yazılmıştı.

II. Abdülhamid'in devasa büyüklükteki çalışma odası büyük bir sessizlik içindeydi. Sadece arada bir kehri-

bar tespihin birbirlerine çarpan tanelerinin sesi duyuluyordu. II. Abdülhamid Han fotoğraftaki subayların yüzlerini uzun süre inceledikten sonra kalemi eline aldı. Kendi kendine konuşarak "- Bu ortadaki mendeburun bakışlarını hiç beğenmedim, pek bir külhanbeyine benziyor" diyerek esmer pos bıyıklı, sert bakışlı subayın yüzüne çarpı işareti çizdikten sonra fotoğrafı masanın diğer bir köşesindeki fotoğraf yığının üzerine fırlattı. Sonra tekrar uzandı ve başka bir fotoğraf alarak bu kez onu incelemeye başladı.

Mezar sessizliğini usulca vurulan kapısının tıkırtısı bozdu. Ulu Hakan bakışlarını ve başını incelediği fotoğraftan ayırmadan zor duyulan bir sesle "- Gel" dedi. İçeri Mabeyn Başkâtibi Ali Rıza Paşa süzüldü. Başı öne eğik iki elini öne kavuşturmuş vaziyette öylece bekledi. Hünkâr onun varlığından habersizmiş gibi başını hiç kaldırmadan işine devam etti. Ali Rıza Paşa kımıltısız ve nerdeyse nefes almaktan korkar bir vaziyette bekliyordu.

Geniş salonun denize bakan penceresinin kenarındaki Viyana malı el işi duvar saati gece yarısından sonra ikiyi vurdu. Gongun titreşimleri salonun dört bir yanına dağılırken II. Abdülhamid Han masanın üzerinden doğrulup gözlerini Ali Rıza Paşa'ya dikti. Aynı anda Ali Rıza Paşa hızla birkaç adım atıp secde eder gibi yere kapaklandı. Ulu Hakan oturduğu koltuktan ayağa kalktı, uyuşan bacaklarını gerip birkaç adım attı. Ali Rıza Paşa, Ulu Hakan'ın hareketlerini kolluyordu. Hemen fırlayıp Abdülhamid Han'ın ayaklarına kapanıp öptü ve hızla geriye giderek eski durumunda beklemeye başladı. II.

Abdülhamid Han sakin görünüyordu. Ellerini arkasına kavuşturup salonun ortasına doğru yürüdü. Uzun boyunun gölgesi salonun ortasına kadar uzanmıştı. Kısık gözlerini Ali Rıza Paşa'ya çevirdi. Sesinin tonu tok ve insanın içine korku saran bir tondaydı.

- Paşa, Taif'te neler oluyor, Hicaz Hidvi yaptığımız Osman Nuri ne menem işler yapar?

Mabeyn Başkâtibi Ulu Hakan'ın sözünün bitmesini bekledi ve Ulu Hakan ona arkasını dönüp yürüdüğünde konuşma sırasının kendisine geldiğini anladı.

- Hünkârım, o konuyla yakından ilgilendiğinme müsterih olunuz. Paşaları Mabeyn'de topladım, gerekli talimatlar verilecek ve gereği yapılacak efendimiz.

Müslüman dünyasının 95. halifesi büyük adımlarla boydan boya bordo renkli kalın perdelerle sıkı sıkıya örtülü duran pencerenin önünden geçip masanın arkasındaki altın işlemeli koltuğuna oturdu ve gözlerini Mabeyn Başkâtibine dikti. Aradan uzunca bir zaman geçti. Osmanlı Padişahı neden sonra konuştu:

- Paşa, işleri sıkı tutmak lazımdır. Aksi halde işler tez davranıp seni tutar.

Bakışları iyice sertleşmiş, sesinin tonu da iyice yükselmişti. Eliyle çıkabileceğini işaret etti. Mabeyn-i Hümayun Başkâtibi Ali Rıza Paşa öne doğru eğilip temennalar yaparak gerisin geriye dışarıya çıktı. Kan ter içinde kalmıştı. Kapının önünde bir süre durup kendini toparlamaya çalıştı. Uzun koridoru yürürken kafası karmakarışıktı. Put gibi kımıltısız duran Arnavut Muhafız-

ların arasından geçip, merdivene yöneldiğinde aşağıda Zaptiye Nazırı Şefik Paşa ile Kabasakal Çerkez Mahmud Paşa ve Hafiye Başı'nın kendisini beklediklerini gördü. Gece çok uzun olacaktı.

Abdülhamid Han uzun kehribar tespihini tekrar eline aldı. Gözleri kristal avizeden dört bir yana dağılan parıltılara takıldı. Masasının sağ tarafında ayırdığı bir evrakı tekrar eline aldı. Satırları okurken içini zapt etmekte zorlandığı bir öfke ve nefret seli dolduruyordu. Okuduğu Hicaz'dan gelen bir jurnaldi ve Taif mahkûmları ile ilgili son gelişmeleri ayrıntılı olarak anlatıyordu.

Sıkkın bir şekilde jurnal yazısını ikinci kez okudu. Cennet-mekân amcası Abdülaziz Han'ın katledilmesi faciasının baş sorumlusu olan Hüseyin Avni Paşa'dan çok Midhat Paşa'ya kızıyordu. Kızmak yetersizdi. Ondan nefret ediyor ve onu Osmanlı Hanedanı'nın baş düşmanı olarak görüyordu. İki padişahın amcası ile ağabeyinin tahttan üç ay ara ile indirilmelerinde başrolü oynayan tehlikeli bir adamdı Midhat Paşa. Cennet-mekân amcası Abdülaziz'in vahşi bir şekilde katledilmesine göz yummuş bu korkunç olayı basit bir mesele olarak görmüştü. Ama o amcası gibi gafil avlanmayacaktı. Kendi aleyhindeki her türlü tertibi anında öğrenecek ve yerinde bastıracak bir istihbarat ağı kurmuştu. Bu sayede kuş uçsa anında haberdar alıyor, her şeyi araştırıyor ve yakından izliyordu. İşte sonunda bu hanedan düşmanı belasını bulmuştu.

Yine de yüreği daralıyor, içindeki öfke fırtınası bir türlü dinmiyordu. Cennet-mekân amcasının üzerine

çöken o katillerin ilk fırsatta onunda göğsüne çökmelerinden korkuyor, amcasının başına gelen bu korkunç felaketin endişesiyle bunalıyordu. Ağabeyi V. Murat'ı kendi yerine padişah yapmak için Ali Suavi'nin darbesine benzer bir hareketin her an olabileceği şüphesi onu yiyip bitiriyordu. Her gece Yıldız Sarayı'nın ayrı bir odasında yatıyor, sabahlara kadar imparatorluğun her yanından gelen binlerce jurnali okumaya çalışıyordu. Sarayın her odasında portatif karyolalar bulunuyor, jurnaller ise dolaplara sığmıyordu artık. Sarayın içine ağabeyi V. Murat'ın bulunduğu yere kadar gelmeyi başaran Ali Süavi ve isyancılar onun çevresine karşı duyduğu güveni paramparça etmişti. Kimseye güvenmiyordu. Nasıl güvensin ki, onca muhafız ve bunca tedbire rağmen bir avuç isyancı sarayın en mahrem yerlerine kadar girmeyi başarmıştı. İsyancıların eline geçmesi an meselesiydi sadece. Beşiktaş Muhafızı 7-8 Hasan Paşa olmasaydı belki o da amcasının akıbetine uğrayacaktı. Allah'ın inayeti ile kurtulduğuna şükür ederek içinden cennet-mekân amcasına bir Fatiha okudu.

Dışarıda yoğun bir sis vardı. Yıldız Sarayı'nın çevresine yayılmış II. Fırka bölükleri bütün sokak ağızlarını ve yollarını tutmuştu. Birkaç sokak köpeğinin dışında her taraf derin bir sessizliğe gömülmüştü. Beşiktaş yokuşunun başında ellerinde fenerler ile bekleşen Kürt bölüğünün askerleri kendi aralarında fısıldaşırken yukarıdan aşağıya doğru yürüyen birkaç kişinin gölgesini görünce toparlanıp silahlarını o tarafa doğru çevirdiler. Müfrezenin başındaki çavuş "- Durun" diye bağırdı. Ancak yürüyenler hiç duraksamadan devam edince asker-

ler uzun namlulu tüfeklerinin mekanizmalarını hareket ettirerek kundağa mermi sürdüler. Çavuş pür dikkat kesilmiş, ateş emri vermek üzereyken grubun en önünde yürüyeni tanıdı. Bu heybetli gövdesi ve elinde bilek kalınlığındaki gürgen sopası ile Beşiktaş Muhafızı 7-8 Hasan Paşa idi. Dehşetle ürpererek selam vaziyetine geçti. 7-8 Hasan Paşa hışımla yanlarına geldi.

Elindeki kalın gürgen sopayla müfrezenin ortasına kadar girdi. Kürt askerler korkudan titriyorlardı. Hasan Paşa mahiyeti ile birlikte geldiği gibi hışımla uzaklaşırken müfreze derin bir oh çekerek askerlerine döndü ve Kürtçe olarak

- Aman gözünüzü dört açın yoksa hepimiz birden yanarız. Dedi.

Hasan Paşa Yıldız Sarayı'na doğru uzaklaşırken aynı anda Beşiktaş Muhafızlığı'nın bodrum katında siyasi polisin tutukladığı bir balkan göçmeni sorgulanıyordu. Sorgu falakayla başlamıştı. Ağzına pis bir çaput tıkılan zavallı adam yere yatırılmış ayakları bir sandalyenin üzerine bağlanmıştı. Sorgucu polislerden biri elindeki kızılcık sopayla sürekli olarak adamın tabanlarına vuruyordu. Diğeri ise tahta bir masanın arkasında oturduğu yerde sigarasını sararken yerde acı içinde kıvranan adamı seyrediyordu. Kızılcık sopasının her inişinde adam yerde kıvranıyor, inliyor ve hayvansı sesler çıkarıyordu. Sonunda dayakçı polis yoruldu ve elindeki kızılcık sopayı yere atarak masanın yanındaki sandalyeye oturdu. Odanın içi acı tütün, ter ve kusmuk kokuyordu. Dayakçı polis alnında birikmiş terleri elinin tersiyle sildikten

sonra masanın üzerindeki gümüş tabakadan bir sigara çıkardı. Sigarayı yakarken;

- Bu muhacir konuşmayacak anlaşılan, biraz da sen uğraş bakalım, dedi

Diğeri hiçbir şey söylemeden kalktı ve duvara dayalı duran kazma sapı kalınlığında bir sopayı aldıktan sonra eliyle tarttı.

- Eh, biraz da bunu deneyelim bakalım, dedi.

Sonra yerde yatan adamın başına geldi. Adamın üstü başı kusmuk içindeydi ve titriyordu. Tam o sırada koridordan bir çığlık yankılandı. Yerdeki adam korkuyla irkildi. Aynı anda kalın sopa olanca şiddeti ile çıplak ayak tabanına indi. Adam acıyla büküldü. Ağzındaki kirli çaput fırladı. Kusmuklar polisin yüzüne doğru sıçradı. Üzerine kusmuk sıçrayan polis tiksinti ile kendini geriye attı. Çok sinirlenmişti. Elindeki kalın sopayı yerde yatan zavallıya rastgele vurmaya başladı. Sopanın her kalkıp inişinde yerdeki adam canhıraş feryatlar atıyor, ağlıyor, yalvarıyordu. Polisin bu acımasız dayağı yorulana kadar devam etti. Muhacir'in sesi soluğu kesilmişti. O zaman durdu. Yüzündeki kusmukları bir beze sildikten sonra yerde baygın yatan muhacire bir tekme attı. Zavallı muhacir'in tabanları patlamıştı. Etrafa sıçrayan kanlar odanın duvarlarında ve dayakçı polisin paçalarında irili ufaklı lekeler yapmıştı. Sigarasından derin bir nefes çeken sorgucu polis:

- Jurnal doğru değil bu herif aptalın teki, dedi.

Üstünü başını silkeleyen diğeri ise:

- Allah belasını versin bu işin, diye söylendi.

Ardında odanın köşesinde duran eski bir kovayı alıp içindeki suyu yerde yatan adamın yüzüne çarptı. Neye uğradığını şaşıran balkan muhaciri gözlerini açtı ve dehşet içinde onlara baktı. Masa başında oturan polis kayıtsız bir ifade ile onu seyrediyordu. Sonra sigarasını yere atıp doğruldu. Adamın etrafında dolanırken:

- Korkma seni bırakacağız ama bundan sonra gözümüz üzerinde olacak.

İkisi birden küçük odadan çıktılar. Balkan muhacirinin mavi gözlerinden süzülen gözyaşları uzamış sakallarından göğsüne damlıyordu. Sessizce ağlamaya devam etti.

Çırağan Sarayı'nın önünde çoğu Çerkez ve Arap olan bir bölüğün askerleri bekliyordu. Kapıların sıkı sıkıya kapalı tutulduğu sarayda aklı dengesini kaybettiği için tahttan indirilen V. Murat bulunuyordu. Osmanlı Hanedanı'nın ilk mason olan padişahı V. Murat, Ali Süavi'nin baskınından sonra içine düştüğü ölüm korkusunun esiri olmuştu. Ali Süavi'nin Hasan Paşa tarafından gözünün önünde sopayla dövülerek öldürülmesine tanık olmanın yarattığı bu derin travma onun aklını başında almış görünüyordu. Ulu Hakan Abdülhamid Han ise bu meczup kardeşini bir gün yeniden kendi yerine getirebilecekleri endişesi ile onu Çırağan Sarayı'nda gözü önünde tutuyor herhangi bir yere gitmesine izin vermediği gibi hiç kimse ile görüştürmüyordu.

Çırağan Sarayı'nın büyük kapısının önünde ve arkasında geceli gündüzlü nöbet tutan Çerkez Muhafızlar

hiç kimsenin içeriye girmesine izin vermiyordu. Özellikle V. Murat'ın bulunduğu kata giriş kesinlikle yasaktı. V. Murat'ın hayatı odasından ibaretti. Çok uzun yıllar boyunca yaşamak zorunda kaldığı bu saray gerçekte V. Murat'ın hapishanesiydi.

Muhafız Bölüğü'nün karargâh kurduğu Çırağan Sarayı'nın alt dairesindeki kabul salonunda oturan nöbetçi subay duvarda gece yarısı sonrası üçü gösteren saatin gongunu duyunca ayağa kalktı. Açık duran kapının önünde bekleyen iki çavuşu yanına alıp üst kata çıkan merdivenleri tırmanmaya başladı. Üst sahanlığın ağzında ve geniş salona giden koridorun başında hiç Türkçe bilmeyen Arap askerler nöbet tutuyorlardı. Hepsinin tüfekleri süngülüydü. Nöbetçi Binbaşı yanında bölük çavuşları olduğu halde koridora yöneldi. Koridor boyunca sıralanmış odaların kapılarında askerler bekliyordu. Uzun koridorun sonundaki odanın önünde ise bir manga asker bulunuyordu. Çerkez Binbaşı askerlerin arasından yaldız işlemeli süslerle bezeli kapıya yanaştı. Belindeki zincire bağlı anahtarlarla kapıyı usulca açtıktan sonra içeri süzüldü. Odanın tam ortasındaki yatakta V. Murat bağdaş kurmuş oturuyordu. Rengi sapsarı ve gözleri korkuyla ardına kadar açılmış bir halde binbaşıya bakıyordu. Uzun gece entarisi içindeki bedeni hafifçe titrerken güçlükle birkaç kez öksürdü. Çerkez binbaşı saygıyla yaklaşıp V. Murat'ın bir emri olup olmadığını sordu ve etrafa bir göz attıktan sonra dışarı çıktı. Kapıyı tekrar dikkatli bir şekilde kilitledikten sonra askerlerin arasından yürüyerek merdivenlerden aşağı indi. Her taraf büyük bir sessizlik içindeydi. Saray hizmet-

kârlarının yatsı namazından sonra etrafta dolaşmaları yasaktı. Herkes odalarına çekilip kapılarını kapadıktan sonra saray bir mezar sessizliğine bürünüyordu.

Dışarıda gecenin puslu karanlığı içinde Beşiktaş Muhafızı Hasan Paşa elindeki kalın gürgen sopası ve etrafında subayları ile Çırağan Sarayı'na doğru yürüyordu. Yıldız Sarayı'ndaki muhafızlarını denetledikten sonra Çırağan'a doğru gidiyordu. Bütün yol boyunca adım başı sıralanmış devriyeler karanlığın içinden çıka gelen bu hayalet paşayı korkuyla selamlıyor ve yanından geçip gidene kadar yürekleri ağzında bekliyordu. Okuma yazma bilmeyen jandarma çavuşluğundan paşalığa yükselen ve Ulu Hakan II. Abdülhamid Han'ın en güvendiği kişi olan Hasan Paşa, hünkârın en sadık bekçisiydi.

Şile üzerinden gelen bulutlar ayı iyice örtünce imparatorluğun baş şehri iyiden iyiye karanlığa büründü. Gecenin ilerlemiş bir saatinde sokaklar bomboştu. Başıboş köpekler bile bir köşeye sinmiş, sabahçı kahveler bile kepenklerini sımsıkı kapatmıştı. Ayvansaray'da bir mavnanın içine sığınmış hamallar gün boyunca bitap düşmüş gövdelerini derin bir uykunun kollarında dinlendirmeye çalışıyorlardı. Patrikhanenin önünde ve çevresindeki koyu karanlığın içine saklanmış sivil polisler ise etrafı gözlüyordu.

Mecidiyeköy bostanlarının arasındaki küçük bir barakanın içinde dört kişi tahta bir masanın etrafında oturuyordu. Masanın ortasındaki küçük bir mumun titrek ışığı barakanın tahta duvarlarında dört kişinin gölgelerini yansıtıyordu. Barakanın küçük penceresi ışığın dı-

şarı sızmaması için kalın bir battaniye ile sıkı sıkıya örtülmüş, masanın etrafında oturanlar alçak sesle konuşuyordu. Masanın bir kenarında ise Selanik'te basılmış bir tomar bildiri duruyordu. Konuşanlar Abdülhamid Han'dan "Kızıl Sultan" olarak bahsediyor ve Sadrazam Küçük Sait Paşa'nın basiretsiz yönetimi nedeniyle Rusya'ya karşı uğranılan ağır mağlubiyet anlatılıyordu. Bu mağlubiyetin neden olduğu yıkım, Balkanlardan her tarafa yayılan isyanlar ve Osmanlı Devleti'nin içine yuvarlandığı çöküşten söz edilerek Yıldız Sarayı'nın despot idaresine karşı yeni bir teşkilatlanmaya gidilmesinin gerekliliği tartışılıyordu.

Dışarıdaki rutubetli karanlığın içinde birdenbire beliren gölgeler büyük bir sessizlik içinde barakaya doğru yaklaşmaya başladılar. Karpuz, kavun, domates, biber, patlıcan ekili bostanların arasından yarım ay şeklinde ilerleyen hafiye grubu barakaya doğru yaklaşınca durdu. Hafiye grubunu yöneten şişman ve kısa boylu komiser kan ter içinde kalmıştı. Yere çömelip biraz dinlendi. Etrafındakiler karanlığın içinde komiserin ne yaptığını anlamak için pür dikkat kesilmişti. Şişman komiser biraz soluklandıktan sonra tekrar ayaklandı. Üstü başı çamurlanmıştı. Gün boyunca gözetlenen kulübeye dört kişinin geldiğini biliyordu. Bu kez Yıldız Sarayı'nın düşmanlarını yakalayıp Zaptiye Nazırı'nın gözüne girecekti. Kulübedeki bir kişinin Selanik'ten yeni geldiği ve burada padişah aleyhinde çalışan bir teşkilatta faaliyette bulunduğu jurnali doğruydu. Bu I. Meşrutiyet artıklarının defterini dürme zamanı gelmişti ama biraz daha beklemeliydi. Çünkü bu zifiri karanlıkta kaçabilirlerdi.

Günün ilk ışıkları ile birlikte kulübeyi dört bir taraftan sarıp içindeki melunları yakalamak en iyisiydi.

Tekrar bulunduğu yere çömeldiği sırada beklenmedik bir şey oldu. Bostan kulübesine gereğinden fazla yakınlaştıkları için kapının dibinde uyuklayan köpek huysuzlanmıştı. Ayaklanan köpek karanlığın içine doğru boğuk boğuk havlamaya başlamıştı. İçerdekiler köpeğin havlamaları ile birlikte hemen ayağa fırlayıp mumu söndürdüler. Gecenin bu ilerlemiş saatinde kapı önündeki köpeğin havlamaları pek iyiye alamet bir şey değildi. Takip edildiklerini ve onları yakalamak için günün aydınlanmasını beklediklerini anladılar. Barakanın zifiri karanlığı içinde bir an ne yapacaklarını düşündüler. Bu tür işlerde deneyimli olan Selanikli genç subay fısıltı halinde:

- Şimdi arka kapıdan çıkıp, bir süre birlikte yürüdükten sonra ayrılacağız, ayrıldıktan sonra herkes başının çaresine bakacak, dedi.

Diğer üç kişi çok kısık bir sesle:

- Anladık, dediler.

Dört gölge birbiri ardından kulübenin arkasındaki tahta kapıdan karanlığa süzüldü. Rutubetli ve soğuk hava terli bedenleri bir an ürpertti. Bostanın içinden Mecidiyeköy'ün üst taraflarına doğru hızlı hızlı yürümeye başladılar. Kısa aralıklarla durup karanlığı inceliyor bir şeyler görmeye çalışıyorlardı.

Şişman komiser köpeğin huzursuz havlamalarının artması üzerine her şeyi göze alıp harekete geçme emrini

verdi. Eğer geç kalırlarsa barakadakilerin kaçacağını biliyordu. Ayağa kalkıp ileri doğru atıldı. Aynı anda bağırdı:

- Koşun yakalayın onları.

Karanlığın içine sinmiş gölgeler kulübeye doğru koşmaya başladı. Köpek şimdi deli gibi havlıyordu. Komiser domateslere, patlıcanlara ve maydanozlara basarak koşuyor bir yandan da kör talihine küfrediyordu. Henüz on metre bile koşamadan soluk soluğa kaldı. Şakakları zonkluyor, şişman bedeninin her yerinden ter fışkırıyordu.

- Bu işi başarırsam masa başı bir görev kapardım ama lanet olasıca köpek her şeyi berbat etti, diyerek küfretmeye başladı.

Karanlık yüzünden etrafını göremiyor sadece kulübeye yaşlaştığını köpeğin havlamalarından anlıyordu. Köpek korkudan çıldırmış gibi havlıyor ve hırlıyordu. Belindeki toplu Karadağ tabancasını çıkardı. Bunca gürültüden sonra kulübede kimseyi bulamayacağını biliyordu ama o an bir mucize gerçekleşti. Ayı örten kalın bulut kümesini sert bir kuzey rüzgârı önüne katarak sürükledi. Küçük tahta kulübe tam önündeydi şimdi. Köpek birden önünde beliren hayaletlerden ürkmüş kapının önündeki tahta kulübesine sinmişti. Komiser etrafına bakındı. Adamları birer ikişer bostandan çıkarak kulübeye doğru koşuyordu. Onların yanına gelmesini beklemeden kulübenin kapısına bir tekme atarak içeri daldı. Tahmin ettiği gibi içeride kimseler yoktu. Kulübenin arka kapısı aralık duruyordu. Cebinden bir düdük çıka-

rıp hırsla üfledi. Biraz sonra kulübenin içi sivil hafiyelerle dolmuştu.

- Çabuk dağılın buradan gitmişler, diye bağırdı.

Hafiyeler bostanın yukarısına doğru koşarak uzaklaştılar. Arkalarında da kendisi çıktı. Bir yandan da bağırıyordu:

- Cephe halinde yayılın.

Daha sonra koşarak uzaklaşan grubun arkasından yürümeye başladı. Şansım dönüyor galiba diye aklından geçirdi ve yüksek sesle:

- Bir tanesini bile yakalasam yeter, dedi.

Sonra kendisi de koşmaya başladı. Birazdan bağrışmalar duydu. Polisin bir soluk soluğa bağırıyordu:

- Bu taraftalar, koşun bu yana.

Sesin geldiği yana baktı. Dolunayın aydınlığında kuzeye doğru bata çıka koşmaya çalışan dört kişiyi gördü. Sevinçten uçuyordu ve yine bağırdı:

- Herkes bu tarafa.

Silahı ileri doğru uzatarak gölgelerin üzerine nişan aldı ve tetiğe iki kez çekti. Ardı ardına meydana gelen tok patlamalar gecenin derin sessizliğini yırttı. Komiserin niyeti onların içine korku salıp teslim olmalarını sağlamaktı. Silah sesleri polisleri de kamçılamıştı. Şimdi daha bir hırslı koşuyorlardı.

Önde koşan dört kişi, dolunayı örten bulutların çekilmesiyle aydınlığın ortasında kalmıştı. Karanlığın koruyucu örtüsü üstlerinden çekilince arkalarından gide-

rek yaklaşan polisleri gördüler. Selanik'ten gelen genç subay bağırdı:

- Dağılın, Allah yardımcınız olsun.

Koşanlar sağa sola doğru yön değiştirdiler. Hepsi nefes nefeseydi.

Dolunay'ın donuk ışıkları altında kaderlerinin onlara hazırladığı geleceğe doğru umutsuzca koşuyorlardı. Silah sesleri ve bağrışmalar Mecidiyeköy'ün bostan kulübelerinde yatanları da uyandırmış, köpekler birbiri ardı sıra havlamaya başlamıştı. Uyanan Arnavut bahçıvanlar korku içinde ne olduğunu anlamaya çalışıyor, endişeli gözlerle pencereden dışarı bakıyorlardı.

Sert Kuzey Rüzgârı yeniden esmeye başlamıştı. Kaçakların ardı sıra koşanlar yorulmuş ve iyiden iyiye sinirlenmişlerdi. Kaçakların dört bir yana dağılmaları da işlerini zora sokmuştu. Önde koşanlardan biri daha tabancasını çekerek ateş etmeye başladı. Her patlamadan sonra namlunun ucundan fışkıran kırmızı alev, çok uzaklardan bile görülüyordu. Biraz sonra bostanın her yanından silah sesleri yankılanmaya başladı. Gecenin karanlığı ardı ardına patlayan silah sesleri ile sarsılıyor, bağrışmalar ve küfürler çok uzaklara kadar yansıyordu. Her şey birbirine karışmıştı. Kimse ne yaptığını bilmiyor, herkes diğerine kızıp bağırıyordu. Bu kargaşa günün ilk ışıklarına kadar sürdü. Bostanın en doğusundaki ıhlamur ağacının arasından yükselen güneş Mecidiyeköy bostanlarını aydınlatırken kovalamaca da kendiliğinden sona ermişti.

Şişman komiser her tarafı çamur içinde bostanın ortalık yerindeki incir ağacının dibine çökmüş ağlamaklı bir yüz ifadesiyle uzaktaki kulübeye bakıyordu. Kaçakları kovalayan polisler birer ikişer ortaya çıkıyor ve yorgun adımlarla incir ağacının dibinde oturan komisere doğru yürüyorlardı. Biraz sonra herkes komiserin çevresinde toplanmış soluklanıyorlardı. Komiser oturduğu yerden söyleniyordu:

- Avucumuzun içinden kaçırdık deyyusları.

Diğerleri de hep bir ağızdan aynı sözleri tekrarlıyorlardı.

Güneş ıhlamurun tepe dallarının üzerinden bostanları ısıtmaya başladığında incir ağacının altında toplanmış grup geldikleri yoldan geriye yürümeye başladı. Herkes paçalarına kadar çamura gömülmüştü ve kimsenin ağzını bıçak açmıyordu. Hepsi kafalarını önüne eğmiş, avdan eli boş dönen avcılara benziyorlardı. Grubun en önünde yürüyen ve her attığı adımda içinden küfür eden komiser ise berbat durumdaydı. Bu işin içinden nasıl çıkacağını düşünürken ağlamaklı oluyordu. Raporuna ne yazacaktı ki? İhbar doğru çıkmış ama o kendi üzerine düşen görevi başaramamıştı.

- Bu defa işim bitik, beni kimse kurtaramaz, diye söylendi.

- Artık beni nereye sürerler bilinmez, dedi ve birden durdu.

Kulağına garip bir ses gelmişti. Dönüp arkası sıra yürüyen polislere baktı. Onunla birlikte herkes durmuştu.

Kulak kesildiler. O sesi yine duydu. Elini dudaklarına götürerek sus işareti yaptı. Polis grubu sessizliğe gömüldü. Geride kalan incir ağacının üzerinde tünemiş birkaç karganın arada bir çıkardıkları bet seslerden başka bir şey duyulmuyordu. Herkes olduğu yerde öylece kımıldamadan duruyordu. Komiser kulak kesilmişti. Tam vazgeçmek üzereydi ki o tuhaf sesi yeniden duydu. Bu bir inildiydi. İçi birdenbire sevinçle doldu. Talih yine ondan yanaydı. Kaçaklardan biri mutlaka buralarda bir yerdeydi. İnlediği için vurulduğu kesindi. Eli ile işaret ederek polisleri etrafına topladı. İnilti sesini diğer polisler de duymuştu. Hepsi dirilmiş ve heyecanlanmıştı. Sesin geldiği tarafa doğru yavaşça ve sessiz adımlarla yürüdüler. İri karpuzlar sabah çiği ile buğulanmıştı. Aralarından dolaşarak büyükçe bir bostan kuyusunun yanına geldiler. Kaçağın biri oradaydı. Gecenin alaca karanlığında göremediği bostan kuyusuna düşmüştü. Sırtındaki ceketinin sağ kolu kan içindeydi. Kuyunun kenarındaki taşlara tutunmuş inliyordu. Şişman komiser derin bir oh çekti. Sonunda şans yüzüne gülmüştü. Yeter ki bu Padişah düşmanı Zaptiye Nazırı'nın önüne canlı olarak çıkabilsin.

Kuyunun etrafını çeviren polisleri gören yaralı kaçak çaresiz gözlerle onlara bakıyordu. Polisler uzanıp onu sudan çekip çıkardıktan sonra kollarına girdiler. Küçük kafile biraz sonra bostan barakasındaydı. Kapıları açık barakanın içindeki tahta masa devrilmiş, üzerindeki bildiriler dört bir yana dağılmıştı. Yaralı kaçağı bir sandalyenin üzerine oturtup, üzerine bir redingot verdiler. Bu arada bir polis de yerdeki bildirileri topladı.

Komiserin keyfi yerine gelmişti. Soğuktan ve kan kaybından titreyip duran kaçağa baktı. Sonra polislere dönerek:

- Bunu hemen götürün. Yarasını doktora gösterin, ama iyi bakılsın bize çok şey anlatacak ona göre, dedi.

Komiserin üstü başı çamur içindeydi. En çok yeni pabuçlarına üzülüyordu. Çünkü alalı birkaç gün olmuştu. Tekrar titreyip duran kaçağa baktı. Şu mendeburu ölmeden önce bir konuşturabilsek diye aklından geçirdi.

Kafile yola koyulduğunda güneş Mecidiyeköy bostanları üzerinde pırıl pırıl parlıyordu. Arnavut bahçıvanlar ortalarına aldıkları birini kollarında girip sürüklediği bu garip kafileyi merak ve korkuyla seyrediyordu. Kafile bostan tarlalarının ortasından özenle ekilmiş sebzeleri pervasızca çiğneyerek ana yola doğru uzaklaştı.

Yaşlı Arnavut bahçıvan yeni sardığı sigarasından derin bir nefes çektikten sonra havaya üfledi. Biraz önce yanlarından geçip uzaklaşan kafileyi kızgın gözlerle izleyen oğluna doğru dönerek yavaşça:

- Bunlar Sarayın adamları bulaşmaya gelmez, diye fısıldadı.

Kafile Mecidiyeköy'ün sırtlarına doğru gözden kayboldu.

Marmara'dan yeni dönen balıkçı tekneleri Samatya'daki barınağa yaklaşmış, balıkçılar gecenin bereketi olan istavrit, uskumru, mercan ve kırlangıçlarla dolu tahta kasaları karaya taşıyordu. Aç martılar, ağ artığı balıklardan kapmak için teknelerin üzerinde küçük daireler çiziyor sabah mahmuru İstanbul ise henüz kendine

gelememiş ince bir sis perdesinin ardında güneşin yükselmesini bekliyordu. Dükkânlarını açan Samatya esnafı tezgâhlarını düzeltiyor, biryandan da gelen geçene selam veriyor. Samatya Meydanı'ndaki büyük kıraathanede geceden kalma birkaç semt sarhoşu kahve içerek ayılmaya çalışırken, ocakçı pencere dibinde oturan iri yarı iki yabancı kişiyi belli etmeden gözlüyordu. Kıraathanenin içi sabahın erken saatlerinde gelen çırak tarafından ıslatılıp süpürülmüştü. Tütün ve sigara dumanından sararmış duvarda ise Arapça harflerle acemice yazılmış "Allah'ın dediği olur" levhası duruyordu.

Pencere kenarında oturmuş iki kişi yeni sardıkları sigaralarını tüttürüyor ve alçak sesle bir şeyler konuşuyorlardı. Konu geceki olaydı. Hafiyeler huzursuz ve tedirgindi. Fesini çıkarıp dizinin üzerine koyan esmer tenli ve pala bıyıklı olan diğerine doğru eğilerek:

- Gözümüzü dört açmalıyız, bizim kısım gece çok iyi bir iş başarmış. Selanik'ten gelen bir ittihatçı Mecidiyeköy bostanlarında yakalanmış. Padişah Efendimiz bu sabah Sadrazam Küçük Sait Paşa'yı huzuruna çağırmış.

Diğeri endişeli bir yüz ifadesi ile başını sallayarak dinliyor, bir yandan da pencereden dışarısını gözlüyordu.

Kıraathanenin kapısından içeri üstü başı balık kokan biri girdi. Ayaklarını sürüyerek ocağın başına gitti ve

- Selamın Aleyküm, dedi.

Kahveci kömür ateşini üflediği yerden başını hafifçe çevirerek gelene bir göz attı. Ve:

- Aleyküm Selam, diye karşılık verdikten sonra üflemesinde devam etti.

Pencere kenarında oturan iki kişi konuşmalarını keserek kahve ocağının yanına gelen adama dik dik baktılar. Balıkçı kahvecinin bulunduğu ocağın yanına yürüdü ve usulca ona doğru eğilip alçak bir sesle:

- Kim bunlar? Diye sordu.

Kahveci üflemesine bir an için ara verip, fısıltı şeklinde bir sesle cevap verdi:

- Hafiyeler, bu sıralar her taraf bunlarla kaynıyor.

Pencere kenarındakiler tekrar kendi aralarında konuşmaya daldı. Balıkçı sessizce bir kenara çekilip kahvesini beklemeye başladı. Garip bir sessizlik havaya asılmış gibiydi. Odun kömürlerini üfleyip duran kahveci sonunda yükselen alevlere gözlerini dikip derin düşüncelere daldı.

Küçük Sait Paşa II. Abdülhamid Han'ın huzurundan bembeyaz bir yüzle dışarı çıktı. Sinirinden iyice kırlaşmış sakallarını çekiştiriyor, yürürken düşecekmiş gibi yalpalıyordu. Birkaç adım atıyor, sonra durup hızlı hızlı nefes alıyor bu arada kendi kendine anlaşılmayan bir şeyler mırıldanıyordu. Merdivenin başına geldiğinde yaverleri koşturup paşanın kollarına girmeye çalıştılar ama Sadrazam çok kızgındı. Onları itekleyip kırmızı halı kaplı merdivenlerden yuvarlanırcasına indi. Yaverler de onun yanında ve arkasında yürüyorlardı. Koridorda dizili Arnavut muhafızlar korkularından Sadrazamın olduğu tarafa bile bakamıyordu. Sait Paşa merdivenlerin bittiği yerde durdu. Biraz dinlenip kendine gelmeye çalıştı. Sonra yaverlerine dönüp bağırdı:

- Tez herkesi toplayın. En başta Zaptiye Nazırı ile Ser Hafiye'yi haberdar edin.

Yaverler bir anda kayboldu. Sadrazam paytak adımlarla koridorun sonundaki makam odasına doğru yürüdü. Artık Devlet-i Aliye'yi Yıldız Sarayı'ndan yönetiyordu.

Öğle ezanı okunurken, Yıldız Sarayı'nın önüne arka arkaya arabalar gelmeye başlamıştı. Kürt muhafızlar gelenleri karşılıyor, selam duruyordu. Pencereleri örtülü arabalardan inenler heyecan ve telaşla koşarcasına saraydan içeri sadrazamın bulunduğu makam odasına giriyordu. Yıldız Sarayı'nın her tarafına korku ve gerginlik hâkim olmuştu. Muhafızların sayısı arttırılmış, mevcutlara ilaveten ikinci fıkradan iki bölük Çerkez muhafız daha getirilmişti. Sarayın ön ve arka bahçeleri silahlı askerlerle dolmuştu. Subaylar telaşla koşuşturuyor, saray görevlileri sindikleri köşelerden pür dikkat etrafı gözlüyorlardı.

Sadrazam Sait Paşa iki ayağını açmış, ayakta avazı çıktığı kadar bağırıyordu:

- Hepiniz uyuyorsunuz. Burnunuzun dibinde melanet yuvaları kuruluyor, siz orada burada sofralarda meşveret ve âlem peşindesiniz. Nedir bu rezalet?

Sait Paşa sinirle elindeki evrakları odanın ortasına savurdu. Bunlar Mecidiyeköy bostanında ele geçen Selanik'te basılmış bildirilerdi. Bildiriler havada uçuşarak dağıldı. Sonra da kırmızı halının üzerine birer ikişer düştüler. Zaptiye Nazırı ayakları dibine düşen bildiriyi aldı. Elleri titriyordu. Bakışları bildirinin satırlarında gezinirken Sadrazam Küçük Sait Paşa bağırmaya başla-

mıştı. Bildiri "Kızıl Sultan" diye başlıyordu. Kulaklarına kadar kızardığın hissetti. Devamını okuyamadı.

Sadrazamın bağırıp çağırması uzun süre devam etti. Sonunda yorulup oturdu. Huzurundakiler suskunluk içinde önlerine bakıyorlardı. Küçük Sait Paşa gözlerini hepsinin üzerinde teker teker gezdirdikten sonra:

- Tez gidin işinizin başına, bundan böyle mazeret kabul etmem bilesiniz, görevini aksatanı Midhat melununun yanına yollarım.

Sadrazamın bu son sözleri herkesi buz gibi yapmıştı. Hepsinin içinden Midhat Paşa'ya karşı büyük bir kin ve hınç dalgası yükseldi. Midhat Paşa'nın gölgesi Taif'ten buraya kadar uzanıp huzurlarını kaçırıyordu. Tedirginlikle kıpırdandılar. Sadrazam Küçük Sait Paşa hafiye teşkilatını yöneten Çerkez Mehmed Paşa'ya dönerek:

- Sen kal, dedi.

Midhat Paşa'nın İngilizler tarafından kaçırılacağı söylentisini herkes duymuştu. Bu söylenti Yıldız Sarayı'nı çileden çıkarmış ve Sultan II. Abdülhamid Han'ın bütün huzurunu kaçırmıştı. Vehmi artmış, her şeyden herkesten şüphelenir hale gelmişti. Uyuyamıyor, yiyemiyor, endişesi an be an artıyordu. Gözlerinin önünde bilekleri kesilerek öldürülen amcası Abdülaziz Han geliyor ve kendi başına da benzer bir felaketin gelmesinden korkuyordu. Bu korku Abdülhamid Han'ı baştan aşağı sarmış adeta esir almış gibiydi. Bu yüzden Midhat Paşa'ya karşı ölümcül denecek bir nefret duyuyor ve o yaşadıkça asla rahat yüzü görmeyeceğine bütün kalbi ile inanıyordu.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
"Sıradan Hayatlar Tarihin Konusu Değildir"

Sadrazam Küçük Sait Paşa öne doğru eğildi. Hafiyelerin başındaki Çerkez Mehmed Paşa dikkat kesilmişti. Sadrazam kısık bir sesle ağır ağır konuştu.

- Hünkâr çok kızgın. Bu Midhat Paşa melunu ile ilgili söylenti Padişah Efendimizi çok endişelendiriyor. Şimdi hemen Hicaz Hidvine acil bir şifreli telgraf çek. Konuştuklarımızı yaz. Padişah Efendimizin gözüne girmek istiyorsa telgrafın gereğini yapmakta bir acizlik göstermesin. Aksi halinde o sırtındaki üniformayı çıkarmasını biliriz.

Sadrazamın kapısı önünde bekleyen yaver zil sesini duyunca kapıyı tıklatıp içeriye girdi. Hafiye teşkilatının başı Çerkez Mehmed Paşa ona bir kâğıt uzattı ve:

- Bunu telgraf dairesine götür, hemen Hicaz Hidivine çeksinler.

Yaver esas duruşta evrakı alıp dışarı çıktı.

Padişahın dairesindeki hizmetkârlar ayaklarının ucuna basarak dolaşıyorlardı. Yıldız Sarayı'nın kapısına, al-

tın varaklı süslerle işlenmiş koşu takımları olan bir fayton yaklaştı. Arnavut muhafızların başındaki mülazım

- İngiliz elçisi geldi, dedi.

Aynı anda sarayın şifre dairesinde bir memur elindeki metni "Hicaz Hidvi Osman Paşa'nın zat-ı âline mahsustur" başlığıyla şifreliyordu. Biraz sonra Yıldız Sarayı'nın emri telgraf direklerinden Hicaz'a doğru yola çıktı.

Hicaz Hidvi Osman Nuri Paşa'nın yanına giren yaveri telaşla konuştu:

- Paşam Saray'dan zat-ı şahanenize mahsus bir şifre geldi.

Osman Nuri Paşa masasının üzerine konan telgrafı oturduğu yerden uzanıp aldı. Paşanın makam odasında derin bir sessizlik vardı. Yaver uzak bir köşeye çekilmiş donuk bir yüzle Osman Nuri Paşa'yı gözlüyordu.

Osman Nuri Paşa telgrafı eline aldıktan sonra ayağa kalktı. Ayağını sürüyerek pencereye doğru yürüdü. Gergin bir ifade ile telgrafa hızla göz attı.

9 Mart 1884 (Deftere kaydedilmiştir)

Hicaz Valisi Osman Paşa'ya; Taif'te tutuklu Midhat ve Mahmud isimli Padişah katillerinin İngilizler tarafından kaçırılmaya teşebbüs edileceği yolunda verdiğiniz haberler ve söylentiler üzerine benim namuslu ve Hanedan-ı Osmaniye'ye sadık olan askerlerim bu durumu görerek firari olan iki katili hükm-i kanun mucibince tüfeklerindeki kurşunlarla göğüslerine nişan alarak hainlerin vücutlarını kürre-i arzdan kaldırarak Hanedan-ı Osmaniye'ye büyük bir hizmette bulunmuş olurlar.

Hicaz Valisi Osman Nuri Paşa telgraftan başını kaldırıp bulutsuz gökyüzüne baktı. Bu telgraf Devlet-i Aliye'nin ve daha da önemlisi Padişah Sultan II. Abdülhamid Han'ın bir isteğini dile getirdiği gayet açıktı. Şu elinde tuttuğu şifre kaçacak olan paşaların Osmanlı Hanedanı'na sadık askerler tarafından öldürülmelerini Padişahın iradesi olarak kendisine tebliğ ediyordu. Şimdi sıra kendisindeydi artık. Osmanlı Hanedanı'na ve Ulu Hakan II. Abdülhamid Han'a ne kadar sadık bir asker olduğunu göstermesinin zamanı gelmişti. Bu fırsatı kaçırmamak gerekiyordu ve göstereceği büyük sadakatin karşılığı da kuşkusuz büyük olacaktı. Taif'teki devlet düşmanlarına karşı yaptırdığı ağır muameleler Ulu Hakan'ın dikkatini çekmiş ki üç yıl içinde miralaylıktan mirlivalığa yükseltilmişti. Şimdi göstereceği büyük sadakatin onu askerliğin en büyük rütbesine getireceğinden adı gibi emindi.

Taif'teki Padişah düşmanlarının defterini dürecek biri vardı elbet. Çerkez Mehmed Lütfi tam bu işin adamıydı. Yıldız Sarayı açıkça bu melunlardan kurtulmak istiyordu. Zaten çok bile yaşamışlardı. Padişahlarını öldürenlerden Devlet-i Osmaniye'ye ne hayır gelirdi ki.

Pencerenin yanında durduğu yerden yaverine seslendi:

- Şimdi söylediklerimi şifreleyip tez elden Mekke'deki ordu karargâhına geçin. Mehmed Lütfi Bey, miralaylığa terfi ettiniz. Yanınıza bir muhafız birliği alıp derhal Taif'e intikal edip emirlerimi bekleyiniz.

Yaver yüzbaşı arkası dönük olan Osman Nuri Paşa'ya doğru bir adım attı ve bekledi. Osman Paşa devam etti:

- Taif'e vardığınızda beni haberdar edin. Bu kadar yaver efendi, dedi.

Yaver selam verdikten sonra paşanın emirlerini yazdığı defteri ile birlikte kapıdan çıktı. Oda sessizleşmişti. Osman Nuri Paşa pencereden Hicaz'ı çevreleyen kum tepelerine gözlerini dikti. İmparatorluğun bu parçasını o yönetiyordu. Uçsuz bucaksız kum denizi, baldırı çıplak yoksul ve açgözlü insanların yaşadığı bu toprakların efendisiydi. Ne var ki Osmanlı Devleti'nin bu topraklardan hiçbir menfaati yoktu. Tam tersi bu uçsuz bucaksız çöller ve yoksulluk doymak bilmeyen bir iştahla Osmanlı Devleti'ni yiyor, kemiriyor ve bitiriyordu. Şeyh ve emirlerin gözü hiçbir şekilde doymak bilmiyordu. Şimdi de birçok yerde düşmanla işbirliği yaparak kendi dindaşları olan Osmanlı Devleti'ne ihanet ediyorlardı.

Osman Nuri Paşa geçirdiği felç nedeniyle sol ayağını sürüyerek yürüyor, sol elini ise kullanamıyordu. Ayağını sürüyerek tekrar masasının başına geldi. Yaveri kapının ağzında hazırolda onu bekliyordu. Sıkkın bir yüz ifadesiyle:

- Bana Mekke Şerifi geçinen baldırı çıplak Arap'ı getirin, diye söylendi.

Yerine geçip güçlükle oturdu. Biraz sonra bir grup askerin arasında Mekke Şerifi ve onun yardımcısı Osman Nuri Paşa'nın huzuruna getirildi. Hepsi korkudan titriyorlardı. Osman Nuri Paşa oturduğu yerden gürledi:

- Bre melunlar, nedir bu yaptıklarınız, ecnebilerle Osmanlının aleyhine görüşmelerde bulunur, bu Topal Osman Paşa'nın da olan bitenlerden bihaber olduğunu sanırsınız.

Osman Nuri Paşa'nın gazabı ve şiddeti karşısında Mekke Şerifi ve diğerleri dehşete düşmüştü. Hepsinin gözleri korkuyla açılmış ve kendilerini korumak ister gibi iki büklüm olmuşlardı. Titreyen vücutlarının hareketiyle uzun entarileri dalgalanıyor, ağızlarının içi kuruyordu. Askerler Osman Nuri Paşa'nın bu gazabından etkilenmiş, süngülü tüfeklerini titreşip duran Arapların üzerine çevirmişti.

Topal Osman Nuri Paşa, yeniden gürlediğinde odadaki hava sarsıldı.

- Bre densizler, bundan böyle gözüm üzerinizde. Yine bildiğinizi okursanız Osmanlı Devlet-i Aliye'sinin yumruğu olan bu Topal Osman sizi tepeleyip, çölün kurduna kuşuna yem eder. Şimdi aklınızı başınıza alın. Tez yıkılın karşımdan.

Mekke Şerifi ve yanındaki iki kişi itişe kakışa ve yuvarlanırcasına kendilerini dışarı attılar. Askerler süngülü tüfekleri ile onları önlerine katarak koridorda kayboldular.

Sıcak yel kurumuş yapraklı palmiyeleri hışırdatıyor, Taif'in hemen dışında sonsuzluğa doğru uzanan çıplak çölün üzerinden gelen sıcak yel ince kumları savuruyordu. Taif'in dış mahallelerinde oturan yaşlı Araplar çölün sonsuzluğuna bakarak, endişeli bir sesle birbirlerine "- Kumlar yürüyecek" diye fısıldıyorlardı.

Öğlen namazını okuyan müezzin çabucak aşağı inip mescidin kapılarını kapattı. Gökyüzünün rengi garip bir şekilde değişiyor, açık maviliğin yerini çok hafif bir kızıllık almaya başlarken çölün dibi tümüyle kızıla boyanıyordu. Sıcak yel hissedilir bir şekilde şiddetini adım adım arttırıyordu. Çöl kenarındaki evlerin pencereleri sıkı sıkıya kapatılırken, sokaklar ve çarşı göz açıp kapayıncaya kadar boşalıyor ve Taif'in üzerine inen korkunç sessizliği çölün derinliklerinden gelen bir inilti bozuyordu. İnce kumların yanı sıra daha iri kum taneleri de sıcak yelin önünde sürükleniyor, çölün sonsuzluğundaki kızıllık, yavaş yavaş grileşirken yel bir kırbaç gibi Taif'i dövmeye başlıyordu. Cami avlusunun sundurmasına sığınmış aç ve hasta dilenciler korku içinde birbirlerine sarılıyordu. Fırtınaya dönüşen rüzgârın kırbacı dilencilerin üzerinde şaklıyordu. İnce kum pencerelerin, çatıların ve havanın girebileceği her taraftan sızarak Taif'i boğuyor, herkes evlerinin karanlık köşelerine sığınmış çölün bu ürküntü veren sesini dinliyordu. Çöl fırtınası bir köpek gibi uluyor ve herkesin kanını donduruyordu. Çöl, bu toprakların gerçek efendisi olduğunu herkese hatırlatıyordu. Kırık dökük eşyalar havada uçuşuyor, bir köşeye sığınmış sokak köpekleri ağızlarına burunlarına dolan ince kumla can çekişiyor, kediler kumlara gömülüp kayboluyorlardı. Fırtına yaklaşan ölümlerin habercisi gibiydi.

Midhat Paşa, demir parmaklıkların ardından kalenin avlusunu ve her tarafı kum dolduran fırtınayı seyrediyordu. Nöbetçiler kum fırtınasından korunmak için yüzlerini gözlerini kapamış, kapı ağızlarına sığınmışlar-

dı. Gökyüzü iyice kızıla bulanmıştı. Çölün üzerinden gelen uğultu, Taif Kışlası'nın her köşesinden duyuluyordu. Tuna'da, Bağdat'ta ve Suriye'de valilik yapmış, ismi Osmanlı İmparatorluğu'nun her yerinde bilinen ve bir zamanlar padişahların bile çekindiği ama bilgisine ve yöneticiliğine saygı duyduğu Midhat Paşa, derin kederler içinde başına gelenleri ve yaklaşan acı sonunu düşünüyordu. Onu en çok üzen şu dışarıdaki çöl fırtınası gibi Osmanlı Devleti'nin üzerinde esen fırtınalardı. Sadrazam Küçük Sait Paşa'nın Yıldız Sarayı'ndan yönettiği ve çok ağır bir yenilgiyle sonuçlanan 1877-78 Osmanlı Rus Savaşı, Doğu'da büyük toprak kayıplarına neden olmuş, Balkanlarda kontrol altına alınamayan isyanlar sonucu Makedonya, Bosna ve Sırbistan elden gitmişti. Şimdi sıra ata yadigârı bu Müslüman topraklara gelmişti. Osmanlı Devleti'ni ayakta tutmak için alınan borçların, korkunç rakamlara ulaşması ve altından kalkılamayacak bir hale gelmesi ise başlı başına büyük bir belaydı. Ama Osmanlı Devleti'ni yönetenler bunları bir kenara bırakmış, kin ve intikam peşinde koşuyordu. Hem de kime karşı; kendi kendilerine. Çürümenin ve her geçen gün biraz daha yaklaşan çöküşün ayak sesleri duyuluyordu bu unutulmuş köşede.

Birkaç gün önce öğlen vakti hücresine gelen Tabib Yüzbaşı Mehmed Naşid ile Yüzbaşı İbrahim Ağa'nın tuhaf konuşmaları kendi sonunun yaklaştığının işaretiydi. Konuşmalarda Tabib Yüzbaşı Mehmed Naşid ile Yüzbaşı İbrahim Ağa'nın durup dururken Avrupa ülkelerinde canilerin idamında yeni bir infaz şeklinin uygulandığından bahsederek, bunun kloroform denilen bir eczayla

idam mahkûmunu bayıltıp bir daha da ayıltmadıklarından söz etmelerinden anlamıştı. Korkuyordu. Yaşının altmış beş olmasına rağmen ölümün o ürküntü veren gölgesinin üzerine düşmesi ruhunda önleyemediği bir korku fırtınasının esmesine yol açıyordu.

Tahta masanın bitişiğinde duran sandalyeye ilişti. Her an için elinden çıkmasını beklediği kâğıt ve kalemini alarak yazmaya başladı.

"Bizim vücutlarımızı ortadan kaldırmaya karar verdiler. Bunun için Mekke'den Mirliva Çerkez Mehmed Lütfi'yi Taif'e gönderdiler. Sonumuz artık bellidir. Belki de bu mektup sizin elinize varmadan benim ölüm haberimi alabilirsiniz. Bundan dolayı üzülüp kederlenmeyin Cenap-ı Hak inşallah günahlarımızı affeder. Bu yolda şahadet olmamızdan büyük nimet olamaz. Size vasiyetim, bütün aile efradı konağa yerleşip kardeş gibi yaşayın."

Daha fazla bir şey yazmaya gerek görmeyerek geriye doğru yaslandı. Dışarıda kum fırtınası gittikçe şiddetlenmişti. Pencereye çarpan kum taneleri camı sarsıyordu. Midhat Paşa yazdığı vasiyetin kurumasını bekledikten sonra kâğıdı ağır ağır katladı ve kapının kenarında duran hizmetçisi Arif Ağa'ya uzattı. Kaderin önüne geçmek ve olacakları önlemek olanaksızdı. Arif Ağa üzüntülü bir yüzle mektubu kuşağına yerleştirdi.

Fırtına bütün gece sürdü. Taif'in çöle yakın mahallerindeki evler nerdeyse çatılarına kadar kuma gömüldü. Fırtına günün ilk ışıkları ile birlikte durdu. Herkes dışarı çıktı. Çatılara yığılan ve daracık sokakları dolduran kumları küreklerle sepetlere doldurarak çöle taşımaya

başladılar. Dilenciler, hastalar, yoksullar ağızlarını burunlarını dolduran kumları tükürüp, üzerlerini örttüklerini su kuyularını açıp çektikleri suları kana kana içtiler. Çarşı ve pazar yerlerini dolduran kumlar süpürüldü. Evlerin içine sızan kumlar silkelendi. Korunaklı yerlere saklanan keçiler ve koyunlar tekrar ortaya çıkarıldı. Hayat durduğu yerden yeniden başlıyordu ama bazıları için hayatın ışığı biraz daha kararıyordu.

Hicaz Valisi Topal Osman Nuri Paşa tarafından görevlendirilen Mirliva Çerkez Mehmed Lütfi, Taif'e gelir gelmez mahkûmların muhafazalarından sorumlu Binbaşı Bekir Fahri'yi yanına çağırdı. Binbaşı Bekir Fahri'nin canı sıkkındı. Mirliva Çerkez Mehmed Lütfi'ye son durumu anlattıktan sonra şöyle dedi:

- Bu melunlar canlarını o uşaklarına borçlu. Yoksa şimdiye kadar çoktan bu dünyadan terk-i diyarda bulunmuşlardı.

Mirliva Çerkez Mehmed Lütfi sertçe bir sesle Binbaşı Bekir Fahri'nin sözünü kesti.

- Şu deyyusları çağır bir de ben konuşayım.

Binbaşı Bekir Fahri kapıyı açıp çavuşa seslendi.

- Mahkûmların hizmetkârlarını derdest edip hemen getirin.

Biraz sonra başta Midhat Paşa'nın hizmetçisi Arif Ağa ve Mahmud Paşa'nın hizmetçisi Hacı Şükrü Ağa olmak üzere hepsi kapının önünde bekleşiyordu. Binbaşı Bekir Fahri, Arif Ağa ile Hacı Şükrü Ağa'yı içeri çağırdı. Mirliva Çerkez Mehmed Lütfi masaya dayanmış, eli gür

siyah sakallarının arasında kımıltısız bir şekilde duruyordu. Arif Ağa ile Hacı Şükrü Ağa boyunlarını bükmüş, korku ve endişe ile önlerine bakıyorlardı. Arif Ağa, Mekke'den gelen Mirliva Çerkez Mehmed Efendi'nin şöhretini daha Taif'e gelmeden duymuştu. Onun buraya gelişini hiç hayra yormuyordu. Midhat Paşa'nın etrafındaki çember giderek daralıyordu. Onu zehirleme teşebbüslerini bir ölçüde engelleyebilmişti ama olacaklara ne kadar engel olabilir işte onu bilemiyordu.

Mirliva Çerkez Mehmed Lütfi sert adımlarla yürüyüp onların yanına geldi. Gözlerinden şimşekler çakıyordu. Başparmağını tehditkâr bir biçimde sallayarak gürledi.

- Bana bakın ağalar, burada konuştuklarımız Allah-ı Teâlâ ile bizim aramızda kalacak ona göre.

İki hizmetkâr korkudan birbirlerine yanaştılar. Mirliva Çerkez Mehmed Lütfi onların etrafında döndükten sonra tekrar karşılarına geldi.

- Şimdi size bir teklifim var. Hizmetinde bulunduğunuz bu iki padişah katilini zehirle 'hal' edip cebinize altı yüz altın alır gidersiniz ya da kabul etmezseniz sizi de telef ederiz.

Taş oda bir mezar sessizliğine büründü. Arif Ağa durduğu yerde ileri geri sallandı. Kulakları uğuldadı, ağzı kurudu. Bir şeyler söylemek istedi ama sesi çıkmadı. Mirliva Çerkez Mehmed Lütfi ağaların sessiz kalışına sinirlenmişti. Anlaşılan bu herifler bu işe yanaşmayacak diye düşündü. Odanın içinde sinirli adımlarla

birkaç kez gidip geldikten sonra Binbaşı Bekir Fahri'ye döndü.

- Bu akılsızlar bize fayda getirmez. Dedikten sonra korku içinde titreşip duran ağalara:

- Defolun. Gözüm sizi görmesin deyyuslar, diye bağırdı.

Ağaların elleri ayakları birbirlerine dolaşarak kendilerini dışarı atarken Mirliva Çerkez Mehmed Lütfi, Binbaşı Bekir Fahri'ye dönerek;

- Bundan sonra bu devlet düşmanı canilere her şey yasak. Temizliklerini kendileri yapacak, çamaşırlarını da kendileri yıkayacaklar, diye bağırdı.

Sesi sinirden titriyordu. Tekrar odanın içinde döndü. Binbaşı Bekir Fahri hizmet ağalarının böyle davranacaklarını tahmin ediyordu. Mirliva Çerkez Mehmed Lütfi'ye dönerek

- Devlet-i Osmaniye'nin yüksek menfaati ve hünkâr efendimiz için bu işi biz halledeceğiz, dedi. İkisi de göz göze geldiler.

Kum fırtınasının ardından çöl yine o sonsuz sessizliğine gömülmüştü. O ürkütücü kızıllık kaybolmuş, gökyüzü o huzurlu açık mavi rengine bürünmüştü. Çarşı esnafı dükkânlarının içine kadar dolan kumları süpürmüş, mallarını birer ikişer sergilere yerleştiriyordu.

Berber İsmail öğle sıcağının verdiği uyuşuklukla ağır ağır yürüyordu. Uzun zamandır ilk kez kışlanın dışına çıkmıştı. Çarşının orta yerinden ayaklarını sürüyerek geçti. Bugün canı çok sıkılıyordu ve bu yüzden de aylar-

dır kullanmadığı çarşı iznine çıkmıştı. Susamış ve karnı acıkmıştı. Çarşıyı boydan boya geçti. İri gövdesinin gölgesi önünde, bir kavak ağacı gibi uzanıyordu. Küçük toprak camiyi görünce durdu. Ağzı kurumuş ama sırtı ter içindeydi. Beline sardığı kuşağa iliştirdiği çıkınını yokladı. Hiç parası yoktu. Sıkıntıyla camiye doğru ilerledi. Cami avlusunun sundurmaları altına sığınmış birkaç yaşlı Taifli ile iki dilenciden başka kimseler yoktu. Avlunun tam ortasındaki kuyunun yanı başına gitti. Keçi derisinden yapılmış tulumu aşağı doğru sarkıttı. Kuyu oldukça derindi ve su kuyunun dibine kaçmıştı. Kalın bilekli güçlü kolları ile içi su dolu keçi tulumunu çabucak yukarı çektikten sonra tulumu başına dikti. Bulanık su ağzından boynuna ve üstüne aktı. Suyun birazını da yüzüne gözüne çarptı. Serinlemişti. Tulumu kuyunun başına bıraktıktan sonra yine yavaş adımlarla sundurmanın gölgeli bir köşesine gidip oturdu. Sırtını toprak duvara dayayıp bağdaş kurdu. İhtiyar Taifliler uyukluyor, dilenciler ise kaçamak bakışlarla onu gözlüyordu. Birkaç gün önce öldürülen askerlerden sonra Taif'te tek başına dolaşmasının çok tehlikeli olduğunu biliyordu ama kışlada tek bir arkadaşı bile yoktu. Çıkınını çıkardı, biraz kuru ekmek ve keçi peynirini yemeğe başladı. Dilenciler yalvaran gözlerle bakıyorlardı ona. İçlerinden biri kımıldayıp ona doğru birkaç adım attı ama o hiç oralı olmadan yemeğine devam etti. Dilenci cesaretlenmişti. Küçük adımlarla ona doğru yaklaşmasını sürdürdü ama o son lokmasını da ağzına atıp önündeki çıkınını topladı. Dilenci çaresizlikle tekrar eski yerine geçip oturdu.

Toprak caminin küçük avlusu derin bir sessizlik içindeydi. Öğle sonrasının artan sıcağı her tarafı kasıp kavuruyor, evlerin serin kuytularına çekilen Taifliler uyukluyorlardı. Bütün sokaklar ve meydan ıssız ve sessizdi. Fırtınadan yorgun düşen Taif uykuya dalmış, dinleniyor gibiydi.

Berber İsmail bir süre daha caminin sundurmasında oturdu. Yapayalnız ve sıkılmıştı. Kalkıp üstünü başını silkti. Uyuklayan dilenciler aç midelerinin derin ızdırabı ile kımıldanıp tek gözleri ile uzaklaşan bu iri yarı adamı izlediler. Partal çarıklarının tabanından çöl güneşinin ısıttığı toprağı hissediyordu. İki tarafa sallanarak dar ve ıssız sokağı boydan boya yürüdü. Sonunda kervanların konakladığı meydana geldi. Develer ve kervancılar palmiye korusunun gölgeliğine sığınmış uyukluyorlardı. Tüccarların kaldığı iki katlı taş binanın altındaki depoda yarı çıplak iki hamal kan ter içinde çuval taşıyor bir yandan da bağıra çağıra konuşuyorlardı. Berber İsmail durduğu yerden onları bir süre seyretti. Hamal Arapların kemikleri fırlamış kaburgalarına ve incecik bacaklarına baktı. Aklına Edirne çayırlarındaki yağlı güreşler geldi. Buradan hiç kurtulamayacakmış gibiydi. Bu çöle ve bu tuhaf Araplara bir türlü alışmamıştı. Ceplerini karıştırdı. Avucuna biraz tütün boşaltıp bir sigara sardı. Sert dumanı ciğerlerine çekti. Birkaç kez öksürdü. Develerin yanına kıvrılmış uyuyan kervancılardan biri gözlerini açıp ona baktı. Göz göze geldiler. Birkaç gün önce öldürülen askerleri düşündü. Belki o iki askeri öldürenlerin arasında bu Arap da vardı. Sırtı ür-

perdi. Buralarda böyle tek başına dolaşmak pek akıllı işi değil diye söylenerek kışlanın yolunu tuttu.

Kışlada birkaç gündür bir tuhaflık vardı. Mekke'den gelen birlik ve başlarındaki kumandan bütün her şeye karışıyor ve emirler yağdırıyordu. Mahkûmların bulunduğu taş binaya yaklaşmak bile yasaklanmıştı. Berber İsmail kışlaya geldiğinde herkesin yemekten sonra talim alanında toplanmasının emredildiğini öğrendi. Bölük çavuşuna " - Ben berberim" demesine karşın, kışlada bulunan herkesin talim alanında bulunması gerektiği cevabını aldı. Gidip elini yüzünü yıkadı. Bugün izin günüydü ve kimseyi tıraş etmeye niyeti yoktu. Kışlanın içinde aylak aylak dolaşarak vakit geçirmeye başladı. Bir ara mahkûmların bulunduğu hapishanenin önünden geçmek istediğinde kapının önünde nöbet tutan askerler onu geri çevirdiler. Bu askerler yeniydi. Onları tanımıyordu. Herhalde yeni gelen birliliğin askerleriydi. Sıkıldı ve tekrar berberhaneye gitti. Burada kendini daha rahat hissediyordu. Takımlarını çıkardı. Havluyu tekrar katlayıp yerine koydu. Kendi kendine oyalanıp durdu. Toplanma borusu çaldığında herkes gibi talimgâhın yolunu tuttu. Kaderin onun ismini tarihe geçecek bir olayın içine doğru sürüklediğini nerden bilecekti ki...

Bölükler, müfrezelere ayrılarak talimgâhta yerlerini almıştı. Solgun renkli binaların pencerelerinde, batıya doğru çekilen güneşin kızıl ışıkları oynaşıyordu. Çöl güneşinden kavrulmuş Anadolu, Trakya ve Balkan çocukları saf düzeninde gözlerini bu büyülü renklerin oynaştığı pencerelere dikmiş, sessizce bekleşiyorlardı. Gü-

nün bu en kederli saatlerinde imparatorluğun bu en uzak köşesinde unutulmuşluğun ve memleket hasretinin iç burkan hüzünlü gölgesi düşmüştü gözlere. Belki bir daha asla dönemeyecekleri köylerini ve göremeyecekleri ailelerini düşünüyorlardı. Belki de bitmek bilmeyen askerlik ve savaşlardan yorgun ve bıkkın ruhlarını, çocuksu bir masumiyetle buralardan uzaklara gönderiyorlardı.

Talimhanenin üst tarafından gelen bir dikkat borusunun tiz sesi ile herkes irkildi. Gezintiye çıkan ruhlar alelacele koşarak ayakta durmaktan yorulmuş ve sıkılmış bedenlerine geri döndü. Küçük bir subay grubu yukarıdan aşağıya doğru hızlı adımlarla geldi. Başlarında Mekke'den gelen Mirliva Çerkez Mehmed Lütfi ve hapishane muhafızlarının kumandanı olan Binbaşı Bekir Fahri vardı. Takım çavuşları bağırarak emir yağdırmaya başladı. Herkes toparlandı. Bütün bölükler hazırol durumuna geçti. Her şey çölün derin sessizliği içinde yok olup gitmiş gibiydi. Mirliva Çerkez Mehmed Lütfi, orta boylu, iri gövdeli, gür siyah sakalları olan biriydi. Fesi yeni kalıptan çıkmış, uzun konçlu çizmeleri ise pırıl pırıldı. Mirliva işaretlerinin yeni takıldığı da belliydi. Çünkü kızgın çöl güneşi henüz renklerinin boyasını soldurmamıştı. Mirliva Çerkez Mehmed Lütfi bölüklerin tam orta yerine gelip durdu ve bir süre herkesi tek tek inceledi. Sonra en başa gelerek elindeki kamçısıyla ağır ağır yürümeye başladı. Arada durup kamçılı elini uzatarak birini işaret ediyor, işaret edilenler bulunduğu yerden üç adım ileri çıkarak hazırolda bekliyordu. İşaret edilenlerin sayısı yavaş yavaş arttı. Dikkat çeken, se-

çilenlerin hepsinin çok iri yarı olmasıydı. Mirliva Çerkez Mehmed Lütfi, tam Berber İsmail'in önünde durduğunda bölüklerden seçilenlerin sayısı kırkı bulmuştu. Mirliva Çerkez Mehmed Lütfi kamçısının ucu ile Berber İsmail'in omzuna hafifçe dokunduğunda irkildi. Mirliva Çerkez Mehmed Lütfi, gür sakalını ovuşturarak Berber İsmail'e yaklaştı ve sert bir sesle sordu.

- Nerelisin?

Berber İsmail biraz şaşırdı ama ardından hemen toparlanarak cevap verdi.

- Edirne Beyazıd Mahallesinden İsmail.

Mirliva Çerkez Mehmed Lütfi, onu baştan aşağı süzdükten sonra,

- Maşallah pehlivan gibisin, dedi.

Berber İsmail atıldı.

- Pehlivanlık da yaptım kumandanım.

Mirliva Çerkez Mehmed Lütfi gülümseyerek

- Sen de bu tarafa geç, dedi.

Edirneli Berber İsmail seçilenlerin arasına kırkıncı kişi olarak katıldı. Ne olup bittiğini anlamadan öyle duruyorlardı. Sonra bir mülazım onları alıp kışlaya götürdü ve yeni bir koğuşa yerleştirdi. Mülazım:

- Siz artık Mirliva Çerkez Mehmed Lütfi kumandanın emrindesiniz. Bundan böyle sadece onun verdiği emirleri yapacaksınız ona göre.

Berber İsmail şaşkın bir vaziyette

- Ama ben berberim, dedi.

Mülazım onu duymadı bile. Canı sıkılmıştı ama yapacak bir şey yoktu. Gece boyunca pek uyuyamadı. Berberlik iyi işti. En azından yakıcı çöl güneşinin altında talim yapmak ya da Taif'te devriye gezmekten iyiydi. Sağına soluna dönerek uyumaya çalıştı. Tam dalmak üzereydi ki sabah ezanı okundu. Aynı anda da tanımadığı bir takım çavuşu koğuşun kapısından içeri bağırdı.

- Hemen kalkın ve koğuş önüne dizilin.

Herkes apar topar ranzalarından fırladı ve alelacele giyinip koğuş önündeki koridorda toplandı. Bu tanımadığı alaylı yaşlı çavuş iri yarı biriydi. Sakalları iyice ağarmış, yüzü savaş alanlarında geçen yılların derin çizgileri ile dolmuştu. Kapının yanında durmuş toparlanmaya çalışan uyku sersemi askerleri gözlüyordu. Kalın gür kaşlarının altında kartalı andıran bakışlarla her askeri tek tek tartıyor sonra da kafasına kaydediyor gibiydi. Müfreze sıraya girmiş, hazırol durumunda bekliyordu. Çavuş ellerini arkaya kavuşturduktan sonra ağır adımlarla müfrezenin orta yerine gelip durdu. Bir yandan sakalını sıvazlarken konuştu.

- Silahlarınızı kuşanıp, kumanyalarınızı aldıktan sonra aşağıda sıraya girip bekleyeceksiniz. Haydi, marş marş.

Herkes koşarak dağıldı. Mavzerlerini, kütüklük ve erzak torbalarını alarak henüz alacakaranlığın hüküm sürdüğü kışla avlusuna indiler. Henüz kimsecikler yoktu. Birer somun ekmek, haşlanmış patates, yumurta ve biraz da keçi peynirinden oluşan kumanyalarını torba-

larına doldurduktan sonra bölük meydanında toplandılar. Sabah namazından dönen birkaç asker önlerinden geçerken onlara merakla baktı. Sabahın iç titreten ayazında güneş çölün sonsuz gibi görünen ufkunda sırlarla dolu bir güne doğuyordu.

Kışlanın karargâh binasının bulunduğu taraftan küçük bir kafile bölüğün bulunduğu yere geliyordu. Yaklaştıklarında biraz önce müfrezeyi uyandıran çavuşu tanıdılar. Genç bir mülazım ve bir çavuş daha vardı. Üç kişi müfrezenin önünde durdu. Çavuş " - İstikamet hapishane" dedi. Müfreze, uygun adım yürüyüşe geçti. İsmail, yürüyüş kolunun en başındaydı. Sabahın kör ayazında bu tuhaf görevin bilinmezliği ile heyecanlanmıştı. Berberhanenin o tekdüze hayatından ilk kez uzaklaşması nedeniyle duyduğu tedirginlik kaybolmuştu. Belki böylesi daha iyiydi onun için.

Müfreze hapishanenin önünde durdu. Uzun boylu mülazım müfrezenin önünde yürüyen çavuşa seslendi.

- Ahmet Çavuş, mücrimleri dışarı çıkarın, dedi.

Ahmet çavuş iri gövdesi ile kapısında muhafızların durduğu hapishaneye doğru yürürken eliyle müfrezenin ön sırasında bulunanları işaret ederek:

- Dört kişi benimle gelsin, diye seslendi.

İçlerinde İsmail'in de bulunduğu dört kişi tüfeklerini ellerine alarak Ahmet Çavuşun ardı sıra yürüdüler. Önde Ahmet Çavuş ve dört kişi uzun taş koridoru geçti. İçerisi kandillerle aydınlatılan büyükçe bir meydana geldiklerinde elleri ve ayakları prangalı ve neredeyse çırılçıplak

sayılacak dört fellahla karşılaştılar. Kandillerin bakır renkli ışığı altında renkleri daha da koyu gözüken fellahlar, bir deri bir kemik denilecek kadar zayıftı. Bacakları bir çocuğunki kadar ince, kaburgaları derilerinden fırlamış ve birbirlerine sokulmuş fellahlar titriyorlardı. Saçları başları karmakarışık, sakalları uzamış, kir içindeydiler. Fellahların bellerinde sadece mahrem yerlerini örten birer pis çaput bulunuyordu. Kalın zincirler ve prangalar ellerinde ve ayak bileklerinde derin yaralar açmış ve bu yaralardan akan kanlar üstlerine başlarına bulaşmıştı.

Ahmet Çavuş bir süre bu zavallıları seyrettikten sonra arkasında bekleyen askerlere döndü.

- Bu baldırı çıplak deyyuslar geçen cuma Taif'te namazdan sonra iki askerimizi şehit ettiler. Şimdi biz de onların işini bitireceğiz.

Berber İsmail, Ahmet Çavuşun "bitireceğiz" lafından bir şey anlamamıştı. Yanındaki kıdemli askere baktı. Asker hafifçe güldü ve elini boğazına götürerek ilmik işareti yaptı. Berber İsmail nihayet anlamıştı. Kaskatı oldu. Arkadaşlarını öldüren Araplara öfkeyle baktı. Bu melunları kendi ellerinle öldürmek istiyordu.

Dört idam mahkûmu, askerlerin ortasına alınıp dipçik, tekme ve yumruk yağmuru altında koridordan geçirildikten sonra dışarı çıkarıldılar. Müfreze, yürüyüş kolu düzenine geçerek kışlanın avlusundan Taif'e doğru yola çıktı. Berber İsmail, kumanyasının yanı sıra Ahmet Çavuş'un kendisine verdiği bir torbayı da taşıyordu. Torbanın içinde kalın urganlar ve birkaç kalıp kurumuş sabun vardı.

Bu ürkütücü kafile ağır ağır Taif'e doğru yaklaşıyordu. Kafilenin ortasında götürülen mahkûmların yüzleri şişmiş, ağızları burunları kanamıştı. Sendeleyen ve yürümekte zorlanan, dipçik ve tekme darbeleriyle yola getiriliyordu. Askerler, iki arkadaşlarını doğrayan bu katillere karşı derin bir öfke duyuyorlardı. Başlarındaki Mülazım Nuri Efendi bıraksa bu dört Arap'ı bir anda parça parça edeceklerdi.

Müfrezenin en önünde Mülazım Nuri Efendi ile Ahmet Çavuş yürüyordu. Taif'e günün ilk ışıları ile birlikte girdiler. Bütün Taifliler evlerinin önünde sessizce bekleşiyorlardı. Tepeden tırnağa silahlı müfrezenin ortasındaki prangalı fellahlar, korku ve dehşet içinde ağlaşarak yürümeye çalışıyorlardı. Bu ürküntü veren kafile, Taif'in dar sokaklarından geçerek meydana ulaştı. Meydan silahlı askerler tarafından kuşatılmıştı. Kervanların konakladığı palmiyelerin bulunduğu alan boşaltılmış, bütün sokak başları askerler tarafından tutulmuştu. Taifliler evlerinin damlarına çıkmış, büyük bir kısmı da meydanı çeviren askerlerin arkasında bekleşiyordu.

Meydanda görenleri dehşete düşüren şey ise tüfek gibi çatılmış darağaçlarıydı. Yan yana sıralanmış darağaçlarının etrafında tüfeklerini ellerinde tutan askerler bulunuyordu. Meydana giren müfrezenin ortasındaki mahkûmlar bu dehşet veren darağaçlarını görür görmez başlarına gelecekleri anlamış ve kendilerini yerlere atarak bağırmaya, ağlamaya yüzlerini ve vücutlarını dövmeye başlamışlardı. Meydandaki ölüm sessizliğini bozan bu tüyler ürpertici feryatlar ortalığı inletiyor, herke-

si dehşete düşürüyordu. Müfreze Komutanı Mülazım Nuri Efendi, Arapların bu yürek paralayıcı halinden zerre kadar etkilenmemişti. Bu baldırı çıplak sefillerin öldürülen Osmanlı askerlerinin katilleri olup olmadığını bile bilmiyordu. Caminin çevresinden toplanıp getirilmişlerdi. Belki de onlarda hançerlerini Osmanlı askerlerinin karınlarını deşip altın aramak için kullanmışlardı ya da belki de günahsızdılar ama yapılacak bir şey yoktu. Bu topraklarda kural böyle işliyordu.

Meydanın etrafını dolduran kalabalık, Arap mücrimlerin bu dehşet ve korku dolu ulumalarından kederlenmiş ve homurdanmaya başlamıştı. Mülazım Nuri Efendi kendilerini yere atıp debelenen idam mahkûmlarını işaret ederek.

- Şunları darağaçlarının altına getirin, diye bağırdı.

Ahmet Çavuş da iri gövdesi üzerinde yaylanarak emri tekrarladı. Askerler ileri atıldı ve yerde ağlaşan mahkûmları kollarından tutarak sürüklemeye başladılar. Bu sürüklenme sırasında fellahların üzerlerindeki bez parçaları da sıyrılmış ve hepsi çırılçıplak kalmıştı. Dört mahkûm darağaçlarının altına getirildi. Korkularından ölecek gibi olan mahkûmlar iki askerin arasında titreşiyorlardı. Her mahkûm asılacakları darağaçlarının altına getirildiklerinde bütün olup bitenleri dehşet içinde izleyen Taifliler de ağlaşıp, bağrışmaya başladılar.

Darağaçlarının üstünde genişçe bir halka bulunuyordu ve bu halkanın içinden ucu ilmikli kalın bir urgan aşağıya sarkıyordu. Diğer ucu da yere kadar iniyordu. Mahkûmları getiren müfreze darağaçlarının etrafın-

da bir çember yaptı. Her mahkûmun yanında dört asker bulunuyordu. İkisi mahkûmu kollarından tutuyor diğer ikisi de urganın aşağı sarkan ucunu tutuyordu. Bir davullu tellal meydanın ortasına geldi. Deve derisinden yapılmış davula hızlı hızlı vurarak bağırmaya başladı. Bağrışma ve ağlama sesleri bıçak gibi kesilmişti. Davulun tok sesi meydanda yankılar yapıyordu. Tellal:

- Bu melunlar, Osmanlı Müslüman din kardeşimiz olan askerleri öldürmüşlerdir. Bu sebeple, kanun mucibince idam edileceklerdir. Bütün Taif halkına ibret ola.

Mülazım Nuri Efendi, gümüş tabakasında çıkardığı ince kıyım Bitlis tütününden sarılmış sigarasını yaktıktan sonra kendisini gözleyen Ahmet Çavuşa başı ile bir işaret yaptı. Çavuş yavaş adımlarla darağaçlarının ortasına geldikten sonra durdu ve etrafına baktı. Müfrezenin bütün askerleri gözlerini ona çevirmiş kıpırdamadan duruyorlardı. Mahkûmlar korku ve dehşet içinde baygınlıklar geçiriyor ama kollarından tutuldukları için yere düşmüyorlardı.

Ahmet Çavuşun davudi sesi meydandaki derin sessizliği bir anda bozdu.

- İlmikleri boyunlarına geçirin.

Ağlaşma ve bağrışmalar yeniden başlamıştı. Mahkûmları tutan askerler darağacından sarkan ilmiği, külçe gibi duran mahkûmların ince boyunlarına geçirip sıkılaştırdılar. İplerin diğer ucunu tutan askerler biran tereddütte kaldı. En baştaki darağaçlarının ipini tutan iki askerden birisi Berber İsmail'di. İsmail'in yanındaki as-

ker titriyordu. Mahkûm ise bayılmış, yanında duran iki asker tarafından zorla ayakta tutuluyordu. Mahkûmun yara bere içindeki çıplak bedeni neredeyse bir çocuğunki kadar çelimsiz ve hafifti. İsmail ipi hafifçe çekip gerdi. Halkadan geçen kalın urgan mahkûmun ince boynundaki ilmiği sıkıştırdı. Ahmet Çavuş bağırdı:

- Asın!

Urganların ucundan tutan askerler bütün kuvvetleriyle ipi çektiler. Dört Arap'ın kara derili çıplak gövdesi aynı anda havalandı. Gövdeler ve ayaklar havada çırpınmaya başladı. Meydandaki uğultu durdu. Herkes nefesini tutmuştu. İlmiğin ucunda dönen, çırpınan, kasılan gövdeler boşluğa tekmeler atıyordu. Meydanı çevreleyen Taifliler tekbir getirmeye başladı. Allah'ın Yüce adını anmak bu katlanılmaz manzaranın dehşetini biraz olsun azaltıyordu sanki. İnfaz asılanlardan en baştaki hariç çırpınan çıplak bedenlerin ilmiğin ucunda hareketsiz kalmasıyla son buldu. Darağacının en başındaki fellah ise hâlâ asılı olduğu ilmiğin ucunda dönüp duruyor, ince ayakları ile havayı dövüyordu. Urganın ucundaki iki askerden biri Berber İsmail'di. Diğer asker korku ve dehşetten açılmış gözleriyle kasılıp titreyen ve bir türlü ölmeyen Arap'ı seyrediyordu. Asker bu dehşet verici manzaraya daha fazla dayanamayıp ipi bıraktı. Berber İsmail tek başına kalmıştı. Kalın bilekli elleriyle urgana tekrar asıldı. Havada çırpınan fellah biraz daha yukarıya doğru yükseldi. Ancak hâlâ ayakları havayı dövüyordu. Meydanda herkes bu tüyler ürpertici can çekişmeyi dehşet içinde izliyordu.

Mülazım Nuri Efendi, bu beklenmedik ve pek rastlanmayan olaydan tedirgin olmuştu. Arap'ın bir türlü can verememesi ve idam işinin bu kadar uzaması bütün meydanda bulunanları dehşete düşürmüştü. Meydanda ve darağacının çevresinde görevli askerler bile ilmiğin ucunda hala debelenen fellahı ürküntü ve korku ile seyrediyordu.

Berber İsmail, Arap'ın bir türlü ölmemesi ve çırpınması karşısında ne yapacağını şaşırmıştı. Diğer asker de bu can çekişme manzarasına tahammül edemeyerek ipi bırakmış, birkaç adım geri çekildiği yerde kaskatı bir vaziyette duruyordu. İsmail, bu tüyler ürpertici manzaraya bir son vermek için yeniden bütün gücü ile ipe asıldı. Zavallı Arap darağacının tepesindeki demir halkaya kadar yükseldi ama hala çırpınıyordu. Gözleri yerinden fırlamış, akları kan rengine dönüşmüş, boyun ve şakaklarındaki damarlar fırlamış, ağzından kanlı köpükler akıyordu. Arap'ın gövdesi o kadar hafifti ki bir türlü boynundaki ilmiği gerip boğulmasına neden olamıyordu. Berber İsmail ucundan asıldığı urganı üç ayaklı darağacının birine bağladıktan sonra Arap'ın titreyip duran bacaklarını iki eliyle tutup bütün gücüyle aşağı doğru çekti. Arap'ın boynu aynı anda tok bir çatırtıyla kırıldı. Urganın ilmiği boğazını dibine kadar sıktı. Arap'ın çırılçıplak bir deri bir kemik bedeni garip bir şekilde uzadı. Çırpınma ve kasılmaları sona erdi. Berber İsmail bir kez daha bu kurumuş palmiye dalına benzeyen cansız gövdeyi aşağı doğru çekti. Arap'ın boyu biraz daha uzadı.

Bütün meydan derin bir sessizliğe bürünmüştü. Olanlar, orada bulunan herkesin kanını dondurmuştu. Ölümcül sessizlikte darağaçlarında asılı dört Arap'ın cesedi öğle güneşinin yakıcı ışıkları altında hemen kokmaya başlamıştı bile.

İsmail zavallı Arap'ın öldüğünü anlayınca Arap'ın iki odun parçasını andıran ayaklarını bıraktı. Sonra dönüp, orada öylece duran arkadaşını kolundan tutarak yerine çekti. Ezan okunmaya başladığında bütün Taifliler Kelime-i Şahadet getirerek dualar okumaya başladı. Bütün meydan Yüce Allah'a yapılan yakarışların kederli sesleri ile doldu. Dualar, duyulan acıları ve bu tür kötü kadere karşı Allah'ın bağışlayıcı ve koruyucu gücüne sığınmak içindi. Her şeye kadir Yüce Allah'ın takdiri böyleydi işte. Kullar, kaderlerinde yazılmış olanları yaşar.

Öğle namazına çağıran ezan bittiğinde, Taifliler bu tüyler ürpertici vahşi infazı unutmak ve acılarını hafifletmek için camilerin yolunu tutmuştu. Kalabalık, birer ikişer meydanı terk ediyor, geride Osmanlı Devlet-i Aliye'sinin kahredici gücünü simgeleyen ve darağaçlarının ucunda sallanan dört kara gövde kalıyordu.

Bu topraklarda yaşayan müminler, ölümün Allah'a giden yolun kapısı olduğuna inanır. Hayatın her anı ve başa gelen her şey önceden insanoğlunun alnına yazılmıştır. Yüce Allahın takdirini hiçbir ölümlü sorgu ve sual edemez. Olacakları sadece o bilir, zamanın ve mekânın hiçliği karşısında insanoğlunun varlığı hiçbir anlam taşımaz. İnsan hayatı kâinatın sonsuzluğunda bir göz kıpmasından daha kısadır. Kâinatın ve tabiatın bilinme-

yen nice sırları karşısında insanoğlu bir karınca kadar acizdir ama aynı insanoğlu ihtiraslarının peşinde sürüklenir durur. Başına gelen onca felaketlere rağmen hiçbir zaman akıllanmaz ve ders almaz. Bu insanoğlunun tabiatında var olan bir gerçektir. Yaradılışından beri hep ihtiraslarının kurbanı olmuş ya da başkalarını kurban etmekten bıkıp usanmamıştır. İnsanoğlunu yaratan onun içine hem masumiyeti hem de katil olabilecek o esrarlı dürtüyü yerleştirmiştir. Bu soruya ancak, insanın bir yanını masum bir yanını katil yapan güç cevap verebilir.

Korkudan başını kabuğunun içine çeken kaplumbağa gibi Taif içine çekilmişti. Daracık sokaklar ve meydan bir anda boşalmış, her taraf derin bir sessizliğe bürünmüştü. İnfaz müfrezesi bu derin sessizliğin içinden geçerek kışlanın yolunu tuttu. Müfreze Taif dışına çıkınca uygun adım yürüyüşünü bıraktı. Dehşet havası yavaş yavaş geride kaldıkça askerler garip bir şekilde rahatlamaya başlamıştı. İlk önceleri fısıltı şeklinde olan konuşmalar, yolun yarısında bağıra çağıra konuşmalara dönüşmüştü. Herkes kendince olan bitenle ilgili bir şeyler anlatıyordu. Bir ara müfreze çavuşu Ahmet, Berber İsmail'in yanına yanaştı. İri bir aslanpençesini andıran eliyle onun sırtına dostça vurdu ve:

- Ulen sen neymişsin, fellahı yarım arşın uzattın. Diyerek güldü.

Berber İsmail hiç cevap vermedi. Öylesine yürüyordu. Kafasının içi bomboştu.

Yüzbaşı İbrahim Ağa, yatsı namazından hemen sonra Mirliva Çerkez Mehmed Lütfi'nin yanına gitti. Hapis-

hanenin alt katındaki oda da Binbaşı Bekir Fahri'de vardı. Taif'teki idamlar üzerine konuştular. Bir ara Berber İsmail'in mahkûmu ayaklarından asılarak fellahın boynunu kırdığı anlatıldı. Sonra Mirliva Çerkez Mehmed Lütfi esas konuya girdi. Hicaz valisinden gelen yeni şifreli telgrafta bu işin daha fazla uzatılmadan bitirilmesinin emredildiği ve Devlet-i Aliye'nin artık bu padişah düşmanlarından kurtulmasının zamanının geldiğini söyledi. Sonra Yüzbaşı İbrahim Ağa'ya dönerek:

- Şu Midhat Paşa'nın hizmetkârı Arif Ağa ile son defa konuş bakalım, dedi.

Yüzbaşı İbrahim Ağa kapının dışında bekleyen postasına Arif Ağa'nın alınıp getirilmesini emretti.

Mirliva Çerkez Mehmed Lütfi ile Binbaşı Bekir Fahri odadan ayrıldıktan biraz sonra Arif Ağa üç mülazımın arasında odaya girdi. Arif Ağa'nın yüzü kireç gibi bembeyazdı. Saçı sakalı karmakarışık ve yalınayaktı. Çok kötü bir şeylerin olacağını sezinliyordu. Mülazımlar kollarından tutukları Arif Ağa'yı Yüzbaşı İbrahim'in önüne doğru sürüklediler. Yüzbaşı İbrahim Ağa ayakta ve ellerini göğsüne çaprazlamış olarak ateş saçan gözlerle ona bakıyordu. Mülazımlar iki adım geri çekilip Arif Ağa'yı Yüzbaşı İbrahim Ağa'nın önünde yalnız bıraktılar. Yüzbaşı İbrahim uzanıp Arif Ağa'nın sakalını tutup bağırdı.

- Sana zehir verdik almadın. Bize engel oldun. Midhat Paşa'yı er geç bitireceğiz. Seni paşanın yanına geri yollayacağım. Gece yarısı kapıyı bize aç eğer açmazsan hakkında pek fena olur.

Arif Ağa dehşet içindeydi. Çırpınıp sakalını kurtarmak istedi. Bir yandan da:

- Ben böyle şey yapamam, demekten geri durmadı.

Bunun üzerine Yüzbaşı İbrahim, Arif Ağa'nın yüzüne okkalı bir tokat indirdi. Zavallı Arif Ağa yerlere yuvarlandı. Yüzbaşı İbrahim delirmiş gibi bağırıyordu.

- Kafasını koparmadan alın götürün bu mendeburu.

İki mülazım ileri doğru atılarak yerlerde yuvarlanan Arif Ağa'yı sürükleyerek dışarı çıkardılar. Taş koridor boyunca tekme tokat dövülerek götürülen Arif Ağa Midhat ve Mahmud Paşaların bulunduğu üst katın merdivenlerine geldiği zaman eşsiz bir sadakat duygusu göstererek bağırmaya başladı:

- Aman paşam sakın kapınızı açmayın, sizi bitirecekler.

İki mülazım aynı anda Arif Ağa'nın üzerine atılıp, boğazını sıkmaya başladılar. Bir yandan da onu sürükleyerek dışarı çıkardılar. Arif Ağa'nın bu vahşi saldırı karşısında sesi kısılmıştı. Boğazını sıkan parmaklar ancak hapishanenin çok uzağına getirildiğinde gevşedi. Mosmor olmuş ağzındaki dili şişmişti. Onu götürüp bir koğuşa kapattılar. Güngörmüş Arif Ağa bir zamanlar İmparatorluğu yönetmiş Midhat Paşa'nın böyle rezilce bir şekilde ortadan kaldırılmak istenmesinin verdiği acıya daha fazla dayanamayarak ağlamaya başladı. Gözyaşları gümüş renkli sakallarından yırtılıp paralanmış mintanının üzerine düşüyordu. Koğuşta kilit altında tutulan diğer hizmetkârlar derin üzüntüler içinde efendileri için artık kaçınılmaz olan o korkunç anın yaklaşmakta oldu-

ğunu anladılar. Acılarını ve ızdıraplarını azaltmak için hepsi içlerinden dualar okumaya başladı.

Yatsı namazını biraz önce eda etmiş olan Midhat Paşa hizmetçisi Arif Ağa'nın "sizi bitirecekler" çığlığını duymuştu. Bir süre aşağıdan gelen gürültülere kulak verdi. Sesler kesilmişti. Arif Ağa'yı götürdüklerini ve onu bir daha asla göremeyeceğini biliyordu. Artık sonunun geldiğini hissediyordu. Her tarafı titremeye başladı. Karşısındaki hücrede kalan padişah damadı Mahmud Paşa'ya seslendi.

- Mahmud Paşa, az önce Arif Ağa bizi bitirmeye karar verdiklerini söyledi. Kendisini apar topar götürdüler. Bizim canımıza kastedecekler.

Mahmud Paşa bir pehlivan kadar güçlü ve iri yarı olmasına karşılık uğradığı ağır muameleler ve hapis hayatı onun ruh durumunu bozmuştu. Sürekli bağırıp çağırıyor, bazen de dengesiz davranışlarda bulunuyordu. Midhat Paşa'nın katledileceklerinden söz etmesi onda bir anda büyük bir sarsıntıya neden oldu. Deli gibi bağırıp çağırıyor, duvarlara yumruklar atıyor, kapıyı tekmeliyordu. Bu bağırıp çağırmalar, hapishanedeki diğer mahkûmların üzerinde derin bir keder ve üzüntü dalgası yarattı. Biraz sonra bütün hapishane kaynamaya başladı. Bağrışmalar ve gürültüler dışarı taşıyordu. Nöbetçi mülazım, Yüzbaşı İbrahim Ağa'nın yanına giderek durumu anlattı. Yüzbaşı İbrahim Ağa yanına Memiş Ağa'yı da alıp Midhat Paşa'nın yanına çıktı. Koğuş ve hücrelerdeki mahkûmlar heyecan içerisinde bağrışıyorlardı. Yüzbaşı İbrahim Ağa, Midhat Paşa'ya neler olup bittiğini sorunca tir tir titreyen yaşlı paşa:

- Arif Ağa bizi öldüreceğinizi söyledi. Nedir bu, neler oluyor, bu nasıl iştir, hangi kanuna ve vicdana sığar? Dedi.

Yüzbaşı İbrahim Ağa meydana gelen bu kargaşadan telaşlanmıştı. Midhat Paşa'yı yatıştırmak için bir şeyler söylemeye çalıştı ama paşa ve diğer mahkûmlar bir türlü ikna olmuyordu. Bu beklenmedik gelişme çok can sıkıcıydı ve bütün tertipleri altüst edebilirdi. Böyle bir şeyin olamayacağını söylediyse de kimseyi inandıramadı. Midhat Paşa, Hapishane Muhafız Komutanı Binbaşı Bekir Fahri Efendi ile görüşmekte ısrar ediyordu. Yüzbaşı İbrahim Ağa sonunda çaresiz kalınca birini gönderip Binbaşı Bekir Fahri Efendi'yi hapishaneye çağırdı. Binbaşı Bekir Fahri olaydan haberdar olduğu için gelir gelmez yeminler etti, sözler verdi ve bu işin Arif Ağa'nın bir densizliği olduğunu söyledi. Herkesin gözünün içine bakarak onları katletmek gibi bir emrin olmadığını yemin billâh ederek söyledi ve iki paşanın istedikleri kişilerle odalarında kalabileceklerini söyleyerek Midhat ve Mahmud Paşa'yı ikna etti. Midhat Paşa'nın geceyi Namık Paşazade Ali Bey'in yanına geçirmek istediğini söylemesine de itirazda bulunmadı. Binbaşı Bekir Fahri kışlaya döndüğünde bütün hırsını zavallı Arif Ağa'dan çıkardı. Arif Ağa'yı dövdüren ve işkenceden geçiren Binbaşı Bekir Fahri daha sonra Mirliva Çerkez Mehmed Lütfi'nin yanına giderek durumu anlattı. Arif Ağa'nın durumu açık etmesi canlarını sıkmıştı. Elini Yüzbaşı İbrahim'in omzuna koyan Mirliva Çerkez Mehmed Lütfi:

- Yarın on iki kişi seçelim, dedi.

Taif'te darağaçlarında asılı dört Arap'ın cesedi serin çöl esintisiyle hafifçe sallanıyordu. Dolunayın hüzünlü aydınlığında ilmiğin ucundaki cesetlerin boyları daha da uzun görünüyordu. Çölün esintisi, ölülerin ağır kokusunu çok uzaklara kadar taşıyordu. Taifliler soluk kandillerin titrek ışıkları altında ölülerin ruhlarına dualar okuyorlardı.

Gece yarısını çoktan geçmişti. Koyu renk harmaniyelerine sarılmış karanlık gölgeler, dar sokaklarda evlerin duvarlarına sürünürcesine yürüyordu. Ayın beyaz ışığı, gölgelerin bellerindeki hançerlerin gümüş kakmalı kabzalarında göz alıcı parıltılar yansıtıyordu. Gölgeler birer ikişer Taif'in çöle yakın mahallesindeki bir eve doğru sessizce yürüyor, koyu lacivert gökyüzündeki yıldızlar evin avlusundaki palmiyelerin arasından göz kırpıyordu. Gölgeler önce avluda daha sonra da evin büyük odasında toplanmıştı. Gelenlerin yüzleri örtülüydü. Herkes bir köşede bağdaş kurmuş, büyük bir sessizlik içinde bekliyordu.

Uzun süren bir bekleyişten sonra odaya üç kişi girdi. Yeni gelenler odanın bir köşesindeki yer minderine oturdu. Ortada oturan, harmaniyesini çıkardıktan sonra yüzünü açtı. Bu mavi gözlü sarışın adam, oradakiler için tanıdık bir yüzdü. Düzgün bir Arapçayla konuşan bu sarışın ve mavi gözlü adam Taiflilere altın ve silah vaat ediyor, eliyle Osmanlı Kışlasının olduğu tarafı gösterip bir şeyler anlatıyordu. Odadaki Araplar ise bu İngiliz Subayına bugün Taif'te olan infazları anlatıp intikam yeminleri ediyorlardı. Toplantının sonunda içeri

biri ufak iki sandık getirdi. Mavi gözlü İngiliz subay küçük sandığın üzerindeki mührü kırdıktan sonra sandığı açtı. Sandığın içi altın doluydu. İngiliz subay sırayla altınları dağıtmaya başladı. Yanındaki askerde elindeki kâğıdın üzerine altını alan Arapların isimlerini yazıyordu. İkinci sandıkta ise tabancalar vardı. Bunlar da aynı şekilde dağıtıldı.

Sabah ezanı okunmadan önce evde toplananlar dağıldı. Çölün sabah serinliğinde gölgeler birer ikişer karanlığın içinde kayboldu. Hıristiyanların altınları Müslümanların keselerinde, silahları ise bellerindeydi. Hz. Muhammed'e inananlar, kendi dindaşlarını öldürmek için Hıristiyanlarla işbirliği yapıyorlardı.

Üç dinin de doğmuş olduğu bu kutsal topraklar nice ihanetlere, katliamlara ve haksızlıklara tanık oldu. Daha birçoğuna da olacak. Çölün kızgın kumları her dine mensup kurbanların kanıyla sulandı ve sulanmaya devam edecek. Çünkü iktidarlar kan, entrika, para ve silahla elde edilir. İktidarı elinde tutan gücü elinde tutar. Güç, bu güce sahip olana hayatın bütün nimetlerini sunar. İhtiraslar tatmin edilir, istenilen her şey yapılır.

Taif'te bu istenmedik olaylar sürüp giderken acaba İmparatorluğun başkendinde, İstanbul'da neler oluyordu?

BEŞİNCİ BÖLÜM
"Tarih Sadece Kazananları Yüceltir"

Kara tren sabah namazının alacakaranlığında oflaya puflaya yürüyen bir ihtiyar gibi Sirkeci Garı'na girdi. Sirkeci Garı'nın çevresi ve peron, tüfekleri süngülü zaptiye askerleriyle doluydu. Tahta yük vagonlarından salkım saçak insanlar sarkıyordu. Üstleri başları perişan, çoğu çul çaputa bürünmüş, sakalları uzamış, avurtları çökmüş, gözleri çukurlarına kaçmış erkekler, bezlere ve çuvallara sarılmış çocuklar, bebeler, ağlamaktan gözleri kan çanağına dönmüş kadınlar ve vagonların bir köşesine sıkışıp kalmış yorgun bitkin ihtiyarlar. Büyük Balkan bozgunu sonrası Makedonya'dan, Arnavutluk'tan, Yunanistan'dan, Bosna'dan, Bulgaristan ve Romanya'dan gelen on binlerce Osmanlı Türkü, Trakya'dan Anadolu'ya sevk ediliyordu.

Osmanlı Sultanı'nın yaşadığı imparatorluğun baş şehri ne yazık ki onları istemiyordu. Her şey gerilerde kalmıştı. Evleri, toprakları, arabaları, mezarları ve anıları. İhtiyarlar koparıldıkları topraklar ve geçmişleri için

kanlı gözyaşlarını dökerken, açlıktan ve yolculuktan bitkin düşmüş çocuklar çaresiz gözlerle etraflarına bakınıyorlardı.

Sultan Ahmet ve Yeni Cami'de okunan ezan alacakaranlıkta yankılar yaparak Sarayburnu'ndan denizin üzerine doğru yayılıyor ve martıların çığlıklarına karışıyordu. Tahta yük vagonlarında tıklım tıkış duran göçmenler minarelerden yayılan bu ulvi çağrıyı huşu içinde dinlerken, yaşlılar kurumuş dudakları ile dualar okuyorlardı. Herkes aç, susuz ve bitaptı. Edirne'den buraya kadar çıkınlarındaki kurumuş ekmek ve küflenmiş peynir parçalarını kemirmişler, kırık testilerdeki sularını bitirmişlerdi. Bir deri bir kemik çocuklar ağlaşıyor, bebeler sütleri kaçmış annelerinin memelerini boş yere çekiştiriyorlardı.

Süngülü askerler tahta yük vagonlarının kapılarını aralarken bir yandan da aşağıya inmenin yasak olduğunu bağırıyorlardı. Osmanlı Devleti'nin Rumeli tebaasına, imparatorluğun başşehrine ayak basmaları yasaktı. Kaderin önüne katıp sürüklediği bir çınar yaprağı gibi bilinmezliğe doğru çıkılan bu yolculukta, kendilerini bir yabancı gibi hissediyorlardı.

Aralanan vagon kapaklarından içeri sakalar su taşıyor, içerdeki insanlar bulabildikleri kaplara su doldurmaya çalışıyorlardı. Suyun her damlası kıymetliydi. Çünkü bu kederli yolculuğun onları nereye götüreceğini bilmiyorlardı. Daha sonra da çuvallar içinde getirilen asker tayınları vagonların içine atıldı. Birbirlerini çiğneyerek ele geçirilen tayınlar küçük parçalara bölünerek

önce çocuklara yedirildi. Arta kalanlar da ailelerin içinde bölüşüldü. Vagonların birinde ölen yaşlı bir Makedon göçmenin çul çaputa sarılı soğuk bedeni Sirkeci Garı'nın peronu üzerine bırakıldı. Sonra bir başkası ve küçük bir çocuk sırayla peronun taş zemini üzerine dizildi. Diğer vagonlarda da ölenler vardı. Hepsi bir araya getirildi. Onlar için yolculuk bitmişti ve Osmanlı Devleti'nin başşehrine gömüleceklerdi. Adları sanları belli olmayan kimsesizler mezarlığına.

Ölüler alelacele kaldırıldı. Vagonlar boşaltılmaya başlandı. Tüfekleri süngülü askerler vagonlardan inenleri kafileler halinde Sirkeci'de iskeleye yanaşmış mavnalara bindirmeye başladı. Perişan haldeki bu kafileleri sabah namazına giden birkaç mümin ile iş bekleşen hamallar ve sandalcılar üzgün gözlerle seyrediyorlardı. Mavna paçavralara bürünmüş insanlarla tıka basa dolmuştu. Çocukların bağrışmaları ve kadınların ağlaşmaları askerleri de kederlendirmişti. Korkudan açılmış gözlerle kendilerine bakan erkeklerde kendi yüzlerini görüyor gibiydiler.

İskeledeki hamallar mavnayı karaya bağlayan halatları çabucak çözdü. Eski mavna her tarafından gelen iniltilerle sarsıldı ve sonra çatırdayarak iskeleden ayrıldı. Feryatlar ve hıçkırıklar daha da artmıştı. Mavnadaki herkes artık dede yadigârı topraklarına bir daha geri dönemeyeceklerini anlamıştı. Bu korkunç gerçeğin tarifsiz acısı yüreklerini dağlıyor ve orada bırakılan hayatların derin kederi, yaşlı gözlere kara bir perde gibi iniyordu.

Tahta aralıklarının ziftle doldurulduğu güvertede neredeyse kucak kucağa oturan muhacirlerin arasındaki Makedon Müslüman yetmişlik Sadık Ağa artık akmayan gözyaşları ve donuk bakışları ile Yeni Cami'nin yüzlerce yıllık büyüleyici siluetine bakıyordu. Gökyüzüne doğru uzanmış haşmetli minareleri, huzur veren büyük kubbeleri, sabah güneşinin tılsımlı renklerinin gözleri kamaştırdığı renkli pencereleri sessizce seyrediyordu. Ağzının içi kurumuş, feri kaçmış gözleri camlaşmış gibiydi. Büyük Osmanlı Devleti'nin başşehrini böyle mi görmek kısmet olacaktı? Gözlerinin önüne, doğup büyüdüğü Makedonya'nın ücra bir köşesindeki evi geldi. Küçük caminin avlusundaki o kutsal havayı ve şadırvanın huzur veren şıpırtısını duydu. Mübarek cuma namazı sonrasında huzur dolu caminin o avlusunda bir daha oturamayacak, komşularını ve çocukluğunun geçtiği yerleri göremeyecekti. Zaten kimi kimsesi de kalmamıştı. Oğulları, gelinleri, torunları ve tanıdıkları yoktu artık. Kaskatı olmuş gövdesi sanki kendine ait değildi. Kurumuş dudakları arasından "Aziz Allah" diye fısıldadı ve küpeştenin kenarından kendini usulca serin sulara bıraktı. Eski mavnada bağrışan ve ağlaşanlar sadece aşağıya düşen bir çaput parçasını görmüşlerdi. Sadık Ağa bir süre suyun üzerinde boş bir çuval parçası gibi durdu, sonra yavaşça derinliklere doğru sürüklendi. Denizin dibi Makedonya'nın zümrüt yeşili çayırlarına benziyordu. Dağın üst yamacındaki köyünden aşağıda uzanan vadide akşam oluyordu. Dağların arkasına doğru çekilen güneşin son ışıkları gözden kaybolurken o da sonsuz huzurun koynunda Makedonya'daki dedesinden kalma köy evine geri dönüyordu.

Sadık Ağa'nın boş bir çuval gibi denize düşüp kaybolduğunu sadece onun yanı başında kucağında bebesiyle oturan Bulgaristan muhaciri Seher Gelin fark etmişti. İhtiyarın suyun üzerinde bir kez olsun çırpınmadan bir süre durduğunu ve ağır ağır suların derinlerine sürüklendiğini yaşlı gözlerle seyretti. Ağlamaktan ve tanık olduğu vahşetten yüreği buz kalıbı gibi soğumuştu. Mavnadaki umutsuz insan yığınına baktı. Erini askere yollamış ve bir daha haber alamamıştı. Ailesi vahşice öldürülmüş, bebeğiyle yapayalnız kalmıştı. Kucağında tuttuğu bez parçası içindeki çocuğuna baktı. Çocuk ölmek üzereydi. Gördüğü ve yaşadığı korkunç olaylar sütünü kesmişti. Zaten ne fark ederdi, haftalardır kemirdiği kuru peksimetle bu zavallı gövdesi ne kadar süt yapabilirdi ki. Bebesinin soluk alıp verdiği bile belli değildi. Belki de ölmüştü.

Osmanlı İmparatorluğu'nun yüzlerce yıllık saltanatının ihtişamlı sarayı, köhne mavnanın Anadolu Yakası'na doğru gidişini mağrur bir edayla izliyordu. Mavna Haydarpaşa'ya doğru dümen kırdığında, çaputlarına sarılı bir ince gövdeyle kollarında tuttuğu ölü bir çocuk daha denize yuvarlandı. Mavna Haydarpaşa'ya yanaşana kadar böyle birkaç içi insan dolu çaput daha serin sulara yuvarlanarak gözden kayboldu.

"Bu karşı konulmaz felaketleri kaderin tecellisine bağlamak ne derece doğru?" diye düşündü Valentina Baker. Berlin'e gidecek olan trenin penceresine dayanmış, tüfekleri süngülü askerlerin arasında götürülen muhacir kafilelerini seyrediyordu. Bu yürek paralayıcı sahne onu

geçmişe götürdü. Çok değil, beş yıl evvel büyük Balkan bozgunundaki acı görüntüler yeniden başına üşüştü. Plevne'deki savaşa Osmanlı Ordusu saflarında miralay olarak katılmıştı. Osman Paşa komutasındaki ordu, canını dişine takarak güçlü Rus ordularına tam üç ay dayanmış ancak hiçbir yardımı ve takviyeyi ulaştıramayan II. Abdülhamid Han'ın yönetimi yüzünden yenilmişti. Kuşatmayı yarmak için yapılan umutsuz çıkış sonuçsuz kalınca, Osmanlı Devleti'nin Balkanlardaki hâkimiyetine son veren facia başlamıştı. Plevne düşmüş, Osman Paşa'nın her eri, kahraman olan ordusu esir alınmıştı. 43.000 kişilik bu esir ordusunun içinde 10 paşa, 130 yüksek rütbeli subay, 2.000 küçük rütbeli subay, 40.000 piyade, topçu ve süvari eri bulunuyordu. Manzara korkunçtu. Diz boyu kar altında esirler açıkta tutuluyor, zafer kazanan Ruslar, esirlere hiçbir şey vermiyordu. Esirlerin tutuldukları yerden geçen Vid Nehri'nde yüzlerce Türk ölüsü yüzüyor, yaralılar birer birer ölüyordu. Ruslar, Polonyalı ve Romen Yahudiler, bir dilim ekmeği ve suyu çekilmiş patatesleri Türk esirlerine büyük paralar karşılığı satıyor, ölüleri ve yaralıları soyuyorlardı.

Plevne'deki bu acımasız 14 gün içinde 4.000 Türk askeri can verirken, kasabada kalan yaralı ve hasta Türkleri çok daha korkunç bir akıbet bekliyordu. Osman Paşa çıkış için hazırlandığında, bu hasta ve yaralıların yanlarında götürülmesinin imkânsızlığı karşısında Plevne'de bırakmak zorunda kalmıştı. Savaşın Türkler tarafından kaybedildiği ve Osman Paşa'nın ordusuyla birlikte esir düştüğü haberi alınır alınmaz Bulgarlar bu zavallıları boğazlamaya girişmişti. Hasta ve yaralıların

barındığı evler Bulgarlar tarafından basılmış, buralarda yaşayanların gözleri oyulmuş, boğazları kesilmişti. Plevne kahramanlarının çoğu bu vahşi kıyımda hayatlarını kaybetmiş ve kasaba bir mezbahaya dönmüştü.

Esas korkunç katliam ise daha yeni başlıyordu. Kış, Balkanları kasıp kavuruyor, dondurucu soğuklar ve kar fırtınası göz açtırmıyordu. O yıl kış her zamankinden daha zalim ve acımasızdı Türklere karşı. Ruslar bu zalim kış ortasında esir Türkleri dondurucu soğuk altında yaya olarak yollara sürdüler. Plevne'yi kahramanca savunan Osmanlı Devleti'nin her yerinden gelmiş olan cefakâr ve cengâver evlatları, üstleri başları paramparça, çoğunluğunun ayakları çıplak bir halde bu ölüm yürüyüşüne başladı. Her yer göz alabildiğince karla örtülmüştü. Birbirlerine sokularak yürüyen, çul çaputlara bürünmüş esir Türkler ümitsiz ve perişan bir haldeydiler. Gücü tükenenler oldukları yere kendilerini bırakıyor, arkadaşlarının bütün çabalarına rağmen ağaya kalkamıyor ve yavaş yavaş donarak can veriyorlardı. Daha sonra arkadan gelenler, bu donarak ölmüş askerin üzerinde giysi namına ne varsa alıp kendileri giyiyordu. Bu ölüm kafilesini aç köpek ve kurt sürüleri takip ediyordu. Bu ölüm yürüyüşünde Osmanlı Devleti'nin en güzide evlatları dondurucu Balkan soğuğunda kurda kuşa yem oldu. Plevne'den yola çıkan 43.000 kişiden ancak 15.000'i Rusya'ya ulaşabildi. Osmanlı Devleti için sonun başlangıcı olan bu yıkıcı savaşta Ruslara esir düşen 50.000 Türk esaret altında can verdi.

Bu dramın diğer yüzü ise yüzyıllardır Balkanları yurt edinmiş Müslüman Türklerin başına gelenlerdi. Osmanlı Ordusu'nun en güçlü dayanak noktası olan Plevne Savunmasını yıkan Rus Ordusu'nun önünde Trakya'ya doğru kaçan on binler vardı. Yüzlerce yıldır yaşadıkları yurtlarını Bulgarlara, Romenlere, Sırplara bırakarak kaçan Rumeli Türklerinin hali Ruslara esir düşen Türk Askerleri'nden farklı değildi. Göç yollarında bir facia yaşanıyordu. Rus birliklerinin önünde 200.000 Müslüman Türk bulabildikleri her şeyi kullanarak kaçmaya çalışıyordu. Türk kafileleri bir yandan kendilerine saldıran Bulgar köylüleri ile boğuşuyor bir yandan da dondurucu kışın acımasız soğuğu ile uğraşıyorlardı.

Yolların üzerinde bulunan şeklini kaybetmiş, donmuş, parçalanmış kadın, erkek ve çocuk cesetleri kilometrelerce uzanan bu ölüm yolunun olağan manzarası olmuştu. İstanbul'a giden demiryollarındaki trenler insan doluydu. Yük vagonlarının damları dahi salkım saçak insan dolmuştu. Bunların çoğu ya soğuktan donuyor ya da düşerek can veriyordu.

Trenin hareket düdüğü ile kendine geldi Valentina Baker, Sirkeci Garı'nın kasvetli görüntüsüne bakmaktan vazgeçip kompartımanındaki deri döşemeli koltuğa oturdu. Tren önce hafifçe sarsıldı ve sonra hareket etti. Gümüş tabakasından bir sigara çıkarıp yaktı. Tren boşalmış muhacir vagonlarının yanından akıp giderken demir tekerleklerin çıkardığı tekdüze tıkırtıyı dinledi.

İmparatorluğun ikinci başşehri sayılan Edirne tek kurşun atmadan Rusların eline geçmiş, Rus Ordusu'nun

öncüleri Çatalca'ya kadar gelip dayanmıştı. Bu korkunç facia Sultan II. Abdülhamid tarafından saklanmış, koskoca imparatorluğun başşehri İstanbul İngilizlerin araya girmesiyle kurtulmuştu. Bu utanç ve yıkımın tek izahı ise "Kaderin cilvesi" olmuştu. Aradan geçen beş yıl boyunca, boş yere bir şeylerin düzeleceğini beklemiş ama gördüğü tek şey Yıldız Sarayı'na kapanmış, tahtına sıkı sıkıya sarılmış bir sultanla ona jurnaller yağdıran hafiyelerdi. Oysa Osmanlı bu savaşta Balkanları, ordusunun büyük bir bölümünü ve itibarını yitirmişti. Bulgarlar ve Yunanlılar ise sırada bekliyordu. En çok üzüldüğü Plevne'de yanında savaştığı Osman Paşa'nın durumuydu. Bütün olanların birinci tanığı olmasına karşın yaklaşan bu büyük tehlikeyi nasıl oluyordu da göremiyordu. Esir düşen cengâver ordusu Balkanların öldürücü soğuğunda Plevne'den Rusya'ya yürütülerek telef edilirken o Çar II. Aleksandr tarafından itibar görmüş ve mahiyeti ile birlikte hoş tutulmuştu. Bir yıla bile kalmadan serbest bırakıldığında, Balkan bozgununun getirdiği büyük yıkımın acı sonuçlarını en iyi bilen biri olarak Sultan II. Abdülhamid'i yaklaşan büyük tehlike konusunda uyarabilirdi.

II. Abdülhamid Han, Plevne kahramanını yanına alıp Mabeyn Müşiri yapmış, Osman Paşa da Yıldız Sarayı'nın şaşalı havası içinde o felaket günlerini unutmuş görünüyordu. Biraz önce Sirkeci Garı'ndaki muhacir kafileleri saraya pek uzak sayılmazdı oysa. Balkan Muhacirleri, yaklaşan büyük çöküşün hüzünlü işaretleri gibiydi. Balkanlardan sonra sıra Irak'a, Suriye'ye, Yemen'e, Ara-

bistan'a gelecekti hiç şüphesiz. İmparatorluğun doğusu ise hala Rusların işgali altındaydı.

Tren Cankurtaran fenerinden sonra hızlandı. Denizin karşısında Anadolu Yakası görünüyordu. Osmanlı Devlet-i Aliye'sinin ve Sultan'ın aymazlığı devam ederse sıranın Türklerin anayurdu Anadolu'ya geleceğini ürpererek düşündü. Sigarasını küllüğe bastırdı. Sırtındaki paşa üniformasını çıkarıp muntazam bir şekilde katladıktan sonra valizinden çıkardığı batılı elbiselerini giydi. Fesine alışmıştı. Onu giymediği zaman kendisini bir tuhaf hissediyordu. Sonra aynanın karşına geçip yüzüne baktı. Saçları ve sakalları kırlaşmıştı. Kendisini bir yabancıdan çok bir Türk gibi görüyordu ama her zaman bir batılı gibi düşünüyordu. Yalnız aklının almadığı bir şey vardı. Bir millet nasıl oluyor da başına gelen bunca felaket ve kedere rağmen uysal kalabiliyor ve her acıya büyük bir tevekkülle katlanabiliyordu? Bu akıl almaz sabrı ve boyun eğmeyi bir türlü anlayamıyordu. Kumanda ettiği birliklerdeki Müslüman Türklerin onun her emrini yerine getirmek için nasıl canlarını dişine taktıklarını ve hiç itiraz etmeden ölüme gittiklerini gözleriyle görmüş ve yaşamıştı.

Kompartımanın gümüş sırlı aynasında görünen kederli yüzünü inceledi ve dudaklarından sadece tek bir sözcük döküldü: " - Kader"

Bundan birkaç yıl sonra, 1879 yılında İngiltere'nin Bristol liman şehrinde yayınlanan yerel bir gazetede şöyle bir haber yer alıyordu:

"Plevne'den Bristol'e 30 ton insan kemiği getirildi."

Küçük bir Balkan kasabasını savunmak için can verenler, İngiliz topraklarını gübrelemek için kullanılacaklardı. Birbirlerini vahşice boğazlayan Müslüman ve Ortodokslar bu kez ortak bir kaderin hazin sonunu paylaşıyorlardı. İnsanoğlu için böyle bir kaderi ancak Tanrı yazabilirdi. Her şeyi Allah bilir ve Allah yapar. Çünkü böyle bir faciayı akıl yolu ile açıklamak imkânsızdır.

Tophane'den gelen süslü bir fayton Karaköy meydanında durdu. Faytondan siyah redingot ve geniş kenarlı şapka giymiş üç kişi indi. Meydan daha yeni hareketlenmeye başlamıştı. Galata Köprüsü'nün üzerinde yük taşıyan birkaç hamal ve kıyıda eski sandalların içinde balıkçılar yeni güne başlıyordu. Üç kişi çabuk adımlarla Galata'ya doğru yürürken, sabahçı kahvelerinde yorgun yüzlü bekçiler köpüklü kahvelerini içiyor, erkenci esnaflar "Bismillah" diyerek dükkânlarını açıyorlardı.

Üç kişi Galata Kulesi'nin hemen altındaki bir hanın daracık merdivenlerinden yukarı tırmandı. Hanın içi tütün ve iyot kokuyordu. Koridorun sonundaki bir odanın kapısını tıklatıp içeri girdiler. Oda oldukça büyüktü ve arkaya bakan pencereleri sıkı sıkıya kapatılmıştı. İçeride bir masanın etrafında toplanmış üç kişi oturuyordu. Büyük odanın raflarında içinde kimyasal maddeler bulunan tenekeler sıralıydı. Gelenler sessizce selam vererek masanın etrafındaki boş sandalyelere oturdular. Masanın tam ortasında yedi kollu bir şamdan bulunuyordu. Kısa süren bir sessizlikten sonra yeni gelenlerden biri konuştu:

- Sultanla konuşmak istiyoruz. Durum lehimize gelişirken bundan yararlanmamız gerekir. Viyana'daki komisyonumuz bu konuda gerekli her yetkiyi verdi. Filistin'de bize daha çok imkânlar ve serbesti verilmesi için her şeyi denemeliyiz. Borç ve mali sıkıntı içindeki Osmanlı Devleti'ni bu konuda sıkıştırmamız için komisyonumuz yakında Sultanla görüşecek ama önce sizin üzerinize düşen görevler var.

Oturanlar arasında en yaşlı olan, çenesinin ucundaki ağarmış sakallarını çekiştirip, yeni gelenleri göz ucuyla inceledikten sonra öne doğru eğilip çabuk çabuk konuştu:

- Biz elimizden geleni yapıyoruz ama bunların gözü doymuyor. Kapıcısından, kethüdasına, mabeyincisine, kâtibine kadar herkese rüşvet dağıtıyoruz. Merak etmeyin sizi Sultanın huzuruna çıkaracağız ama komiteye söyleyin onların da kesenin ağzını daha çok açmaları gerekecek. Gerçi biz artık Filistin'e istediğimiz kadar gidiş iznini rüşvet karşılığı garanti altına aldık sayılır. Oradaki komite Musa adına iyi çalışıyor. Kimi gönderdiysek hepsini Filistin'e yerleştirdi. Altın para, her kapıyı açıyor nede olsa. Eh Osmanlılar da Allah için paraya çok düşkün.

Odadakiler güldüler.

- Siz dinlenin, biz sizi haberdar ederiz, dedi.

Gelenler ayağa kalktılar. Dışarı çıkarken biri durup bir kalem ve bir kağıt istedikten sonra kağıda bir şeyler karaladı. Sonra yazdığını oturanlara uzatıp:

- Bu telgrafı Viyana'ya çekin, Siyonist Kongre bizden haber bekliyor, dedi.

Telgrafta: "*Şirketin sahibi ile henüz görüşemedik, şimdilik bekliyoruz*" yazıyordu.

Üç kişi koridoru geçip dışarıya çıktı. Kapının girişindeki tabelada "Kimyevi maddeler ithalatçısı Salomon" yazıyordu.

Altı yüz yıllık imparatorluğun başşehri uyanmıştı. Güneş, gümüşi ışıklar saçarak şehri ısıtıyordu. Serin cami avlularında güvercinler neşeli her zamanki gibi cıvıltılar çıkartarak dolaşıyor, çınarların gölgelerinde acı tütün sigaraları tüttüren ihtiyarlar eski şaşalı günleri anlatıyorlardı. Cibali, Balat ve Fener iskelelerine yanaşmış mavnalardan, tütün, sebze, patates, mısır ve un çuvalları taşınıyor, Yedikule ve Samatya bostanlarından toplanan karpuz ve kavunlar arabalara yükleniyor, gıcırdayan kağnılar şehir pazarlarına mal taşıyordu. Haliç'in üzerinde kayıklar karşıdan karşıya gidip geliyor, gözleri kan çanağı olmuş kayıkçıların ağızları buram buram şarap kokuyordu. Eyüp Cami'nin ince uzun minarelerinden yayılan hüzünlü bir sesle okunan sala, ölümle hayatın içiçeliğini hatırlatıyordu herkese. Tepedeki huzurlu servilerin gölgelerindeki mezarlarında yatan ölülerin ruhları ihtişamlı imparatorluğun bu sessiz çöküşünü seyrediyordu.

Yıldız Sarayı'nın tam karşısındaki muhafız taburunun bulunduğu binanın girişindeki nizamiye karakoluna telaşla giren Arnavut asker, pencerenin yanında duran yaşlı çavuşa seslendi:

- Müşir Osman Paşa geliyor.

Sakalları bembeyaz olmuş ve yüzünün sol tarafında enlemesine derin bir süngü yarası olan yaşlı çavuş, heyecanlı erin cümlesini düzelterek tekrarladı:

- Müşir Gazi Osman Paşa.

Sesi biraz titremişti. Oturduğu yerden yavaşça ayağa kalktıktan sonra pencereye yaklaştı. Yüzünde tarifsiz bir kederle, karşıda koşuşturan askerleri seyretmeye başladı.

Arnavut muhafızlar süslü üniformaları içinde kurşun askerlere benziyorlardı. Biraz sonra iki çift beyaz küheylanın çektiği kupa bir araba kımıltısız bir vaziyette hazırolda duran muhafızların arasından geçerek saray kapısının önünde durdu. Sarı pirinç aksamı parlatılmış, tekerlekleri ve yan süsleri altın yaldızla boyalı arabanın etrafı bir anda yalınkılıç ve sırmalı göz alıcı üniformalı yaverlerle doldu. Arabanın açılan kapısından Mabeyn Müşiri Gazi Osman Paşa göründü. Yaverler telaşla etrafında dolanıyor, muhafızlar selam duruyorlardı. Osman Paşa kabzı pırlanta işlemeli kılıcı ve göğsünde elmaslarla süslü madalyaları ile yaverlerinin arasından saraya doğru yürürken, onu pencereden seyreden Abdullah Çavuş'un yüzü daha da kederlenmişti. Geniş göğsünün bir kenarına iliştirdiği Plevne Savaşı madalyasını eliyle okşarken, aradan geçen beş yılın neleri değiştirdiğini ve o meşum günü düşündü. O zamanın Osman Paşa'sı zayıftı. Siyah sakalları ve baktığı kişiyi titreten gözleri vardı. Ama talih ve kader artık Türklere yüz çevirmişti.

Bulgaristan'da kış dehşet verici bir şiddetle sürüyordu. Plevne dört bir yandan kuşatılmış, ikmal yolları kesilmişti. Kasaba yaralı ve ölü doluydu. Nöbet hizmeti dört saatten ikiye, sonra da bir saate indirilmesin rağmen nöbetçiler avcı çukurlarında donuyordu. Rus topçu bataryaları geceyle birlikte bombardımana başlıyor, kasabayı hallaç pamuğu gibi atıyordu. Top ve şarapnel parçaları felaket ve ölüm saçıyordu. Her tür bulaşıcı hastalık kuşatma altındaki Plevne'de yaşayanları kırıp geçiriyor, askerler siperlerinde aç ve bitap vaziyette düşman ve soğukla boğuşuyordu. Biraz daha fazla ısınabilmek için ölenlerin elbiseleri anında soyulup, giyiniliyor, ayaklara çul çaput sarılıp öyle dolaşılıyordu. Bazı askerler mevzilerinin önünde ölmüş Rus ve Romen askerlerinin üniformalarını çıkarıp içlerine giyiyorlardı. Günlük ekmek çeyrek tayına kadar düşmüştü. Ancak bütün bu korkunç duruma rağmen Osman Paşa'nın komutasındaki Osmanlı Ordusu çözülmüyor ve direniyordu.

Osman Paşa'nın karargâhında günlerce ve haftalarca yardıma gelecek Osmanlı takviye kuvvetleri boşuna beklendi. Bu arada Kars'ın Rusların eline geçtiği ve Muhtar Paşa'nın ordusunun da teslim olduğu haberi Osman Paşa'nın karargâhını ölü evine çevirmişti. Umutlar tükenmiş, dayanmanın ve savaşı sürdürmenin imkânı kalmamıştı. Osman Paşa'nın yanından çıkan başyaverin yüzü allak bullaktı. Karargâhta görevli Abdullah Çavuşa seslenip, bütün alay ve tümen kumandanlarının çağrılmasını istedi. Abdullah Çavuş kötü bir şeylerin olacağını sezinlemişti. Posta çavuşuna başyaverin emrini tekrarladı. Biraz sonra Çerkez atlıları dört bir

yana dağılmış mevzilere doğru uçarcasına uzaklaşırken kar başlamıştı. İnce bulgur taneleri büyüklüğündeki kar, buz gibi soğuk gecenin içinde savruluyor, yüzlere kamçı gibi vuruyordu.

1 Aralık 1877 gecesi Osman Paşa bütün alay ve tümen kumandanlarını toplayarak son durumu ve ne yapılması gerektiğini kumandanlarına sordu. İki seçenek vardı, ya teslim olunacak ya da son bir çıkış harekâtı ile kuşatmayı yarmayı deneyeceklerdi. Osman Paşa, kuşatmadan çıkış harekâtının başarı şansının çok az olduğunu fakat Osmanlı Ordusu'nun şerefi ve onuru için bu son harekâtın yapılması gerektiğini söyledi. Bu karar, Osmanlı İmparatorluğu'nun Balkanlardaki en tecrübeli ve en güçlü ordusunun ölüm fermanıydı. Osmanlı Devleti'nin kalbine giden yolun önündeki bu en güçlü engel kaldırılıyor ve Osmanlı tarihinin en büyük trajedilerinden biri sahne alıyordu.

Çıkış harekâtının tarihi 10 Aralık olarak belirlenmiş ve hazırlıklar başlamıştı. Askerler üç aydır süren bu korkunç savaşın sonunun geldiğini sezinlemiş ve bu son saldırıya büyük bir ümit bağlamışlardı. Ancak Osman Paşa düşünceliydi. Çünkü kuşatma altındaki Plevne'de yaşayan Türkler de orduyla birlikte gelmek istiyordu. Burada kaldıkları takdirde Rus ve Bulgarlar tarafından katledileceklerini biliyorlardı. Bu korkunç gerçeği Osman Paşa da biliyordu. Bu kahraman Plevne Türklerini yanına aldığında ise ordunun yürüyüş hızının ve savaşma gücünün azalacağı acı bir gerçekti. Osman Paşa sonuçta Plevne Türklerini göz göre göre bir kıyıma

terk etmeyerek yanına aldı. Plevne'de yola dayanamayacak kadar hasta ve yaralı olanlar bırakıldı. Onlar Yüce Allah'ın takdir-i ilahisiyle baş başaydı artık.

Osmanlı Ordusu'nun o talihsiz kara günü başlıyordu. Dondurucu ayazın iliklere işlediği akşamüstü, askerler aylardır kan ve can vererek korudukları mevzilerini, siperlerini sessizce terk ederek toplanma noktalarına hareket ettiler. Birlikler sonu gelmeyen saflar halinde sessizlik içinde ölüm kokan Plevne'nin kuzey batısına doğru ilerlerken kar yeniden yağmaya başlamıştı.

Arabaların tekerlekleri bezlere sarılmış ve gürültü yapmasın diye bütün tekerleklerin dingilleri yağlanmıştı. Kış karanlığı olanca kasvetiyle çökerken askerler toplanma noktasına yığılmıştı. Yanlarına üç beş parça eşya alabilmiş Plevneli Türkler de kederli bir sessizlik içinde bekleşiyorlardı.

Abdullah Çavuş, Plevne'den en son ayrılan Osman Paşa'yı karargâh subayları arasında gördüğünde gece bir hayli ilerlemişti. Hükümet konağının kapısından çıkan Osman Paşa'nın önünde meşale tutuyordu. Meşalenin alevleri paşanın yüzündeki derin üzüntüyü aydınlatıyordu. Osman Paşa'nın avurtları çökmüş, alnı derin çizgilerle dolmuştu. Gözleri karanlığın içini görmek ister gibi bakıyordu. Osman Paşa, kestane renkli küheylanına binip Plevne'den uzaklaşırken, Abdullah Çavuş o an paşanın aklından neler geçtiğini düşündü.

Bunca ölüm ve yıkımı geride bırakarak sonu belirsiz bir karanlığın içine doğru kaybolup giderken ne düşünebilirdi ki insan... Kumanda ettiği ordunun, milletinin, dininin ve sultanın şerefini, onurunu mu?

Plevne karanlığın içinde o korkunç akıbetini beklerken çevresindeki yüzlerce siper ve tabyalar bomboştu artık. Aylarca cehennemi bir boğuşmanın sürdüğü bu savaş alanları gecenin ürpertici karanlığında suskun ve terk edilmiş yalnızlıklarıyla baş başaydı. Osmanlı İmparatorluğu'nun her yerinden gelmiş on binlerce Türk, bu suskun, ıssız ve soğuk toprakları savunmak uğruna can vermişti. Bu acı veren sonucun, Saltanata ve Osmanlı Devlet-i Aliye'sine ne kadar can suyu olacağı ise henüz bilinmiyordu.

Kaderin Türk'e sırt dönmesi bir Polonyalı Yahudi casusun gecenin üçünde Ruslara, Osman Paşa ve ordusunun Plevne'yi terk ettiğini söylemesiyle başladı. Yapılan keşifte, Yahudi casusun verdiği bilginin doğru olduğunun anlaşılması üzerine bütün Rus birlikleri alarma geçirildi. Gün ağarmaya başladığında Plevne'nin kuzey batısındaki vadide Osmanlı Ordusu hareket halindeyken yakalandı. Plevne'nin ve Osman Paşa'nın son savaşı başlamıştı. Rus ateşi her yandan bu insan seli üzerine yağmaya başladı. En önde saf düzeninde savaşarak ilerleyen Türk taburları, onlara destek olan arkalarındaki ve kanatlardaki diğer taburlar en arkada ise beş yüzden fazla araba bu cehennemi tabloyu tamamlıyordu.

Rus mevzilerine yaklaştıkça çalan hücum boruları ile birlikte binlerce Türk Allah Allah haykırışları ile siperlere saldırdı. Osman Paşa Padişahın hediyesi olan küheylanın üzerinde Rusların bu ilk kuşatma çemberine yapılan saldırıyı büyük bir dikkat ve endişe ile izliyordu.

Rus siperlerinin en önündeki Sibirya Alayı birkaç dakika içinde paramparça oldu. Onların arkasındaki Rus

topçu bataryası da aynı akıbete uğradı. Rusların Osmanlı Ordusu'nun etrafındaki çemberin ilk halkası kırılmıştı.

Kar durmuş, Plevne'nin arkasından yükselen kış güneşinin soluk ışıkları vadiyi aydınlatmaya başlamıştı. Kader anı yavaş yavaş yaklaşıyordu. Ruslar bu ilk saldırı dalgasının ardından vakit geçirmeden ileri atılmış ve ön tarafta göğüs göğse kanlı bir boğuşma başlamıştı. Bir süre sonra ilk saldırıyı gerçekleştiren tümen püskürtülmüştü. Her şey gizli bir gücün etkisiyle Türklerin aleyhine dönmeye başlamıştı. Çemberi kırmak için ilk saldırıyı gerçekleştiren birinci tümene destek verilemesinde geç kalınmış ve Rus alayları iki kanattan saldırıya geçmişti. Osman Paşa'nın ikinci tümeni harekete geçirmekte gecikmesi, birinci saldırı tümeninin geri püskürtülmesiyle sonuçlanınca savaşın kaderi de belli olmuştu.

Kader, son darbesini bu kahraman Türk Ordusu'na işte bu anda vurdu. Osman Paşa kestane renkli atının üzerinde bir kurşunla bacağından vuruldu. Plevne savunmasının efsane ismi Osman Paşa'nın yaralanması haberi bir anda "Osman Paşa öldü" şekline bürünerek ordunun bütün saflarına yayıldı. Bu korkunç haberin yıkımı çok büyük oldu. Tam beş aydır süren bu ölümcül kuşatmaya karşı koyan, Türkleri ayakta tutan Osman Paşa'nın eğilmeyen, bükülmeyen şahsiyetiydi. Haberin yol açtığı büyük panik her şeyin sonunu getirdi. Ön saflarda dövüşen birlikler çözülerek panik içinde geriye çekilmeye başladı ve bütün birliklerde büyük bir kargaşa meydana geldi. Osman Paşa'nın askeri dehası ile planladığı kuşatmayı kırma harekâtı boğulmuş ve tam bir faciaya dönüşmüştü artık.

Plevne'den çıkış harekâtı geri püskürtülmüş, Osmanlı Ordusu dört bir yandan çembere alınmıştı. Üstelik Plevne çevresinde terk edilen savunma mevzileri Ruslar tarafından işgal edilmiş, böylece ne ileri ne de geri çekilme imkânı kalmamıştı. Bu korkunç ölüm çemberi içindeki Türk askerlerinin üzerine üç saat boyunca ateş açıldı. Rus bataryaları vadinin ortasında kıstırdıkları bu açık hedefi, saatler boyunca dövdü. Vadinin üzerini keskin bir barut kokusuyla birlikte koyu bir duman tabakası kaplamıştı.

Abdullah Çavuş o meşum günün sonunda Osman Paşa'yı son kez gördüğü anı hatırladı. Eski bir kulübenin çevresinde birkaç subay, paşanın yaveri ve kolları Hilâl-i Ahmer bandajlı birkaç doktor bekleşiyorlardı. Osman Paşa'nın bulunduğu küçük odada yanan ocağın dumanı gözleri yaşartıyordu. Osman Paşa tahta bir sıranın üzerine oturmuş, yaralı bacağını da boş bir cephane sandığının üzerine uzatmıştı. Abdullah Çavuş, teslim anlaşması için gelen Rus Generali Strokov'un Osman Paşa'nın bulunduğu odaya girerken kapı aralığından paşanın yüzünü gördü. Osman Paşa'nın yüzü neredeyse bembeyazdı. Kaşları çatılmış, dudakları bir bıçak gibi çizilmişti. Gözlerindeki sakinliğin ardında derin bir kederin koyu karanlığı saklanmıştı.

Dışarı da korkunç bir trajedinin son perdesi ağır ağır iniyordu. Saat dört olmuş, kısa kış gününün güneşi vadinin dibine doğru çekilmişti. Vid Köprüsü civarında toplanmış Osmanlı Ordusu, tümüyle Rus birliklerince çevrilmiş âdeta ölüm fermanını bekliyordu. Karların üzerine

serilmiş binlerce Müslüman ölü camlaşmış gözbebekleriyle siyah bulutların kümelendiği gri gökyüzüne bakıyordu.

Kulübeden çıkan Adil Paşa'nın yüzü karmakarışıktı. Titrek adımlarla ilerdeki tepenin üzerine çıktı. Ellerini havaya kaldırarak askerlere silahlarını bırakmalarını söyledi. Adil Paşa'nın bu sözleri ölüm kadar kahrediciydi. Ortalığı derin bir sessizlik kapladı. Herkes olduğu yerde bir mezar taşına dönüşmüştü sanki. Bu ölüm sessizliği üzerine subaylar askerlerin arasında dolaşarak her şeyin bittiğini direnmenin anlamsız olduğunu söylediler. Askerler silahlarını yere bırakmaya başladıklarında Osmanlı Ordusu'nu kuşatmış Rus birliklerinde hurra haykırışları yükseldi.

Yüce Allah zaferi Muhammed'in değil İsa'nın çocuklarına hediye etmişti bu kez. Rus Çarı Nikola'nın çift başlı kartalı, ince belli hilali yenilgiye uğratmıştı.

Abdullah Çavuş, acı dolu esaretten kurtulup İstanbul'a döndüğünde büyük bir hayal kırıklığına uğradı. Balkanların elden gitmesine neden olan bu korkunç facia sanki hiç yaşanmamış gibiydi. Osmanlı Devleti'nin başşehri bu korkunç faciadan uzun bir süre haberdar edilmemişti. Saray ve Sultan II. Abdülhamid Han, bu facianın ve sonrasındaki gerçekleri halktan saklamış, uydurma zaferlerle şükür duaları okutmuş, cuma namazlarında Sultan II. Abdülhamid'e "Padişahımız çok yaşa" diye bağırtılmıştı.

50.000 kişilik ordu yok olmuş, Balkanlardan Osmanlı Devleti'nin kalbine giden yol ardına kadar açıl-

mıştı. Bu korkunç facia ve Osman Paşa'nın yenilgisi büyük bir tevekkülle "kader böyleymiş" diye karşılanmış, saray bütün ümidini İngilizlere bağlamıştı. Çanakkale önlerindeki beş İngiliz savaş gemisi, İngiliz kolonisini korumak bahanesiyle İstanbul sularına girdiğinde Saray ve II. Abdülhamid Han derin bir oh çekmişti. İmparatorluğun Sultanı II. Abdülhamid İngiliz savaş gemilerinin dumanlarını Yıldız Sarayı'nın penceresinden seyrederek rahatlamıştı.

O karakışta Rusya'ya götürülen on binlerce Türk askeri, beş ay süren kuşatmada savundukları siperlerde can verenler, Bulgarlar ve Ruslar tarafından katledilen Balkan Türkleri ve her şeylerini geride bırakarak yollara düşen yüz binlerce Müslüman Türk ve yitirilen ata yadigârı topraklar çabucak unutulmuştu.

Abdullah Çavuş bütün bunları düşünürken, ağzında zehir gibi olmuş tükürüğünü güçlükle yuttu. Yüzünde ve vücudundaki yaralı yerleri sızlıyordu. Çok değil beş yıl önce Plevne'nin kahramanı olan Osman Paşa ile şimdi Sultan II. Abdülhamid Han'ı en güvendiği kişi olan Mabeyn Müşiri Gazi Osman Paşa'nın aynı kişi olması ona tarifsiz bir acı veriyordu.

Abdullah Çavuş daldığı bu derin düşüncelerden Sarayın avlusuna giren ikinci bir arabanın gürültüsüyle uyandı. Bu kez gelen Sadrazam Küçük Sait Paşa'ydı. Osmanlı Rus Savaşı'nı saraydan yöneten Sadrazam Küçük Sait Paşa alınan büyük yenilginin baş sorumlusuydu. Bütün bu ağır yenilgilere rağmen hâlâ sarayın ve Osmanlı Devleti'nin en güçlü ismiydi. Madalyalar içerisin-

deki süslü üniformasıyla arabadan inip saraya doğru yürürken, Türk esirlerin bellerine kadar karın içinde Rusya'ya doğru çıkarıldıkları ölüm yolculuğu Abdullah Çavuş'un gözlerinin önüne geldi. Keder içinde tahta sıranın üzerine çöktü. Savaş meydanlarında geçen bu zor hayat ve tanık olduğu acı gerçekler yorgun bedeninden çok ruhunu yaralamıştı. " - Bu süslü üniformalı kurşun askerlerin arasında ne işim var?" diye söylendi. Şahadet şerbetini içmiş nice arkadaşlarının ruhlarının onu bu halde görmelerinden utanıyordu. Usulca ayağa kalktı. Kılıcını kemerinden çıkarıp masanın üzerine bıraktı. Nizamiye karakolundan sessizce çıkarak Beşiktaş'a doğru yürüdü.

Nizamiye karakolu odasına giren bir asker, masanın üzerinde bir kılıçla küçük gümüş bir madalya gördü. Eğilip madalyayı eline aldı. Bu Plevne Savaşı kahramanlarına verilen madalyaydı. Abdullah çavuş, Akaretlere doğru yürürken, Beşiktaş İskelesine bir çatana yaklaştı. İçinden yaverleri ve muhafızları ile birlikte Çerkez Müşir Deli Nusret Paşa indi. İskeleye yanaştırılan bir saray arabasına binerken Üsküdar açıklarında avlanan balıkçıların ağlarına minik bebeğine sıkı sıkıya sarılmış bir kadın cesedi takıldı. Yaşlı balıkçı kederli gözleriyle mavi gözlü kadının hüzünlü yüzüne ve minik bebesine bakarak mırıldandı. "- Yine bir muhacirin ölüsü!" Muhafız kışlasının nizamiye karakolunda görevli Abdullah Çavuş'u ise bir daha hiç kimse görmedi.

ALTINCI BÖLÜM
"Bahr-i Umman ve Zaman ve Sultan İçin Aman Yoktur."

Her şeyi yoktan var eden, var olanı yok eden ve bu sonsuz kâinata hükmeden, bir katrelik hayatları komedya veya tragedya yapan yaradandır. Onulmaz ruh yaralarının merhemidir kader, boyun eğer bekleriz. Çünkü başa gelen Yüce Allahın takdiridir. Ne olursa olsun katlanılması ve boyun eğilmesi gerekir. Hayatın ve bilinmezliğin sırları bizim gibi bir katrelik ömür sahibi kulların akılları ile çözülmez. Kâinattaki bütün sırların sahibi sadece yüce yaratıcının kendisidir. Bu ilahi varlığın, kullarına ihsan ettiği hayat bir nimet veya bir külfet olabilir. Bunun neden böyle olduğunun cevabı yoktur. Böylesine tanzim edilmiş bir ilahi düzenin sırlarını biz ölümlüler çözemeyiz. Kader ve zaman her daim iç içedir. Başımıza ne zaman ve nelerin geleceğini hiçbir zaman bilemeyiz. Aslına bakarsanız bu sonsuz kâinatta

bildiğimiz bir şey yoktur. Sadece bir çöl sabahı kadar kısa süren hayatlarımızda kaderimizi yaşarız...

Taif'te palmiyelerin gövdesi minare boyu uzamıştı. Kızgın bir sobayı andıran hava, soluyanların ciğerlerini yakıyordu. Kervan, hurma yüklü çuvallar ve Taifli yoksul ailelerin Mekkeli zenginlere cariye ve odalık olarak sattığı kız çocuklarla birlikte yola çıkmaya hazırlanıyordu. Koyu esmer tenli küçük kızların kara gözlerinde tarifsiz bir boyun eğmişliğin hüzünlü bakışları vardı. Üç kutsal dinin doğup bütün dünyaya yayıldığı bu topraklarda, ticarette her şey mubahtır. Kâr ne kadar çok olursa yapılan iş o kadar itibar görür. Ticareti elinde tutan aslında kadere de hükmeder. Altının gücü, kaderlerin belirleyicisidir aynı zamanda. Bir kese çil altınla bir hayatı alabilir ya da bir hayata son verebilirsiniz.

Midhat Paşa, öğle namazını kılmış, bağdaş kurduğu seccadesinin üzerinde sessizce oturuyordu. Arif Ağa'nın yokluğu çok zor geliyordu. Hücresinin bir köşesindeki testiden içtiği serin sudan başka ağzına hiçbir şey koymuyordu. Gövdesi iyice incelmiş bir deri kemik yığını haline dönüşmüştü. Ellerindeki damarlar mor bir kalem kadar kalınlaşmış, sakalları ve saçları hallacın seyrelttiği pamuklar gibi bembeyaz olmuştu. Oturduğu yerden pencere kenarına koyduğu kuru ekmek kırıntılarını guruldayarak yiyen güvercinleri seyrederken kaçınılmaz olan kader anının iyice yaklaştığını hissediyordu. Yeryüzünde Yüce Allah'ın gölgesi olan Padişahın eli Taif'teki bu zindana kadar uzanmıştı.

Osmanlı Hanedanı'nın bitmek bilmeyen kini, aldığı nice canlara bir de Midhat Paşa'nın canını eklemekle neyi düzeltecekti? Osmanlı Devleti kendi evlatlarını asıp keserek aslında kendi sonunu hazırlıyordu. 1877-78 Osmanlı Rus Savaşı'nda Batıda Balkanların büyük bir bölümü elden çıkmış, Doğuda Batum, Ardahan ve Kars Ruslar tarafından işgal edilmiş, İstanbul Yeşilköy'e kadar gelen Rusları durdurmak için Kıbrıs rüşvet olarak İngilizlere verilmişti. Osmanlı Devleti altından kalkamayacak borçlara sokulmuş, yüzlerce yıldır Osmanlı Devleti'nin kalesi olan Kars'ın üzerinde Çarlık Rusya'sının çift başlı kartallı bayrağı dalgalanmaya başlamışken, hanedan saltanatının sürmesi için kanlı tertipler peşindeydi.

Kışlanın içinde büyük bir sessizlik hüküm sürüyordu. Zaman, geleceğin esrarlı belirsizliği ile çölün derinliklerinden gelen bir esinti şeklinde Taif Kalesi'nin taş duvarlarını aşıp kuytuluklarda uyuyan askerleri okşuyordu. Koğuşları, deri, tütün ve ter kokan kalede ürkütücü bir sessizlik vardı. Gökyüzünde ise geniş daireler çizerek iki akbaba dönüyordu.

Midhat Paşa ecel anının yavaş yavaş yaklaştığını hissetmişti. Ölümün soğuk gölgesinin üzerine düşeceği zamanın pek uzak olmadığını biliyordu artık. Kuru ekmek parçalarını didikleyen güvercinlerin kanat çırpınışları, havada asılı duran ölüm kokusunu dalgalandırıyor, bu uzak zindanda kaderine terk edilmiş naif bedenini titretiyordu.

Taif Zindanı'ndaki mahkûmlara hizmet eden ağa ve hizmetkârların hepsi tutuklanmış, kışla kapısına yakın

bir koğuşta toplanarak ayaklarına prangalar vurulmuştu. Midhat Paşa'nın hizmetine bakan Arif Ağa bu grubun içinde en çok işkence gören kişiydi. Bir köşede sessizce ağlıyor, uzun yıllar boyunca hizmet ettiği efendisinin artık kaçınılmaz kaderine kurban edilmesinin an meselesi olduğuna inanıyordu. Kendisine ve diğer hizmetçilere yapılan zalimliği ve zulmü bu korkunç sonun bir işareti olarak görüyordu. Yıllarca Osmanlı Devleti'nin en üst mevkilerinde hizmet etmiş, medeni ve yüksek bilgi sahibi efendisi için kaderin öngördüğü bu korkunç sonu bir türlü kabullenemiyordu.

Binbaşı Bekir Fahri Efendi kumandanlık odasının önündeki koridorda dizilmiş muhafızların önüne geldiğinde saat tam ikiydi. Hızlı adımlarla baştan aşağı yürüyerek sıradaki erattan bazılarını seçti. Seçilenler arasında Edirneli Berber İsmail de vardı. Binbaşı Bekir Fahri Efendi diğerlerine gitmelerini söyledikten sonra seçtiği askerlere doğru dönerek:

- Akşam çok mühim bir göreviniz var. Ağzınıza mühür vuracaksınız, yapacağınız işle ilgili bir tek kişiye laf eden olursa onu çöle yollarım ve bir daha memleketinin yüzünü göremez. Şimdi size ayrılan koğuşa gidip bekleyin. Göreviniz mübarek ola.

Çöl güneşi tam tepedeydi. Bulutsuz gökyüzünden aşağı doğru dev bir fırından geliyormuş hissi veren sıcak hava nefes almayı zorlaştırıyordu. Seçilen askerler tedirgin ve suskun yürüyor, bir yandan da bu esrarengiz görevin ne olduğunu düşünüyorlardı.

Berber İsmail en arkada kalmıştı. Önde yürüyen askerlerin yenilenmiş üniformalarını, palaskalarını ve çarıklarını seyrediyordu. Binbaşı Bekir Fahri'nin onlara vereceği görevin ne olacağı umurunda bile değildi. Asker ocağında öğrendiği tek kesin şey itaat etmekti. Subaylar her şeyi bilir ve onun gibi sıra erleri, subayların her emrini yerine getirirdi.

Koğuşun içi biraz olsun serindi. Herkes sessizce bir köşeye çekildi. Kimse kimseyle konuşmuyordu. Koğuşun ortasında uçuşan birkaç karasineğin vızıltısından başka hiçbir şey duyulmuyordu. Edirneli Berber İsmail tahta ranzasına uzandı. Biraz sonra ranzadan yükselen horultu koğuşun içindeki derin sessizliği bozdu. Askerler horultunun geldiği tarafa başlarını çevirdiklerinde Berber İsmail'in uyuduğunu gördüler. Koğuşun ortasında vızıldayan karasineklerden biri gelip Berber İsmail'in alnının ortasına kondu.

Binbaşı Bekir Fahri Efendi, kumandanlık odasından çıkarak mahkûmların bulunduğu hapishaneye doğru yürümeye başladı. Hapishanenin önü ve içerisi tepeden tırnağa silahlı muhafızlarla doluydu. İçeri girdiğinde alt koridorunda Miralay Mehmed Lütfi ile Yüzbaşı İbrahim Ağa konuşuyordu. Sessizce selamlaştılar. Yüzbaşı İbrahim Ağa alçak bir sesle:

- Bütün bölükler teyakkuzda, muhafızlara da mermi dağıttım, dedi.

Miralay Mehmed Lütfi ile Binbaşı Bekir Fahri başlarını sallayarak Yüzbaşı İbrahim Ağa'yı onayladılar. Binbaşı Bekir Fahri:

- Yukarı çıkıp şu devlet düşmanı ile konuşayım, ortalığı karıştırmasın.

Ardından gülerek ekledi:

- Cehennemi boylayınca kuşkularından da kurtulur.

Taş merdivenleri hızla tırmanıp üst kat koridoruna çıktı. Burada hiç muhafız yoktu. Olan biten ve bu aşırı tedbirlerden tedirgin olmasınlar diye buradaki muhafızları aşağıya aldırmıştı. Midhat Paşa ile Mahmud Paşa'nın hücreleri koridorun başında ve karşılıklı olarak bulunuyordu. Üst kat derin bir sessizlik içerisindeydi. Binbaşı Bekir Fahri meşe ağacından yapılmış ve enlemesine kalın demirle takviye edilmiş kapıyı usulca açtı. Menteşelerin gıcırtısı ile birlikte irkilen Midhat Paşa korku ve tedirginlikle oturduğu tahta kerevitin üzerinde kıpırdandı. Binbaşı Bekir Fahri Efendi kapıda dikiliyordu. Bir süre tahta kerevetin üzerindeki keçeleşmiş bir kilim parçasının üzerinde oturan bir zamanların bu kudretli devlet adamını seyretti. İçinde en ufak bir merhamet duygusu yoktu ama tarif etmekte zorluk çektiği tuhaf bir sıkıntı vardı. Sanki her şeyin biran evvel önce olup bitmesiyle rahatlayacağını hissediyordu. Kerevetin karşısındaki tahta iskemleye geçip oturduğunda Midhat Paşa'nın tahmin ettiğinden çok daha sakin ve tevekkül içinde olduğunu gördü. Midhat Paşa karşısındaki sandalyeye oturup parlak çizmelerini ona doğru uzatan Binbaşı Bekir Fahri'nin gözlerinin içine baktı. Kurumuş dudaklarını diliyle ıslattıktan sonra sakin bir sesle konuştu.

- Bekir Efendi bazı diyeceklerim var. Beni güzelce dinleyin ve bu ifadelerimi Vali Paşa'ya iletin.

Midhat Paşa bağdaş kurduğu tahta kerevette arkasını duvara dayadıktan sonra Binbaşı Bekir Fahri Efendi'nin gözlerinin içine dimdik bakarak konuşmaya başladı.

- Bilirim ki Vali Paşa'yı Sultan Abdühamid Han müşirliğe terfi ettirdi, nişanlar ve payeler verdi ama sakın ola ki bunların kalıcı olduğuna inanmasın. Çünkü Bahr-i umman için zaman; sultan için aman yoktur. En ufak bir yanlış sözünde benim başıma gelenler onun da başına gelecektir. Benim şimdiki halime bir bakın, bu devlete, millete ve padişaha yaptığım onca hizmet ortada dururken o meşhur Midhat Paşa'nın bugünkü halini görünüz. Bana karşı yapılan muamelelerden de anladığım kadarıyla hakkımda alınmış kötü bir karar var ve bu kararı sizin vasıtanızla uygulayacaklar. Vali Paşa nasıl müşir olduysa siz de mükâfat olarak terfi eder, Liva ve Ferik olur padişahın gözüne girersiniz. Ancak Sultan Abdülhamid'ten önce vefat ederseniz kazandıklarınız başkalarına kalır, rütbeleriniz mezar taşlarına yazılmaktan başka bir işe yaramaz. Devlet katında ise lanet ve nefretle anılırsınız. Yok, Sultan Abdülhamid sizlerden evvel vefat ederse orasına bilmem başınıza neler gelir. Bir gün mutlaka adil olan bir düzen gelecektir. O zamanı da sizler düşününüz. Sultan Abdülhamid vefasızlığı beni vurduğu gibi gün olur sizi de bulur. Sultan Abdülhamid'in cebren kurup beni mahkûm ettirdiği Yıldız Mahkemesi'nin reisi Alâiyeli Mahmud Sururi Efendi ve yine o mahkemenin nazırı Lofçalı Cevdet Paşa ile mahkemenin savcısı Latif Efendi'nin nasıl padişahın gözlerinden düşüp birer kenara atıldıklarını bilirsiniz herhalde. Abdülhamid Han'ın gazabı merhametinden fazladır ve

şimdi bize yaptığınız muameleden burada yalnız bırakılmamızdan ve gördüğümüz eziyetten bize cellâtlık edeceğiniz anlaşılır ama unutma ki eden bulur. Diyeceğim odur, bunları Vali Paşa'ya söyleyin.

Binbaşı Bekir Fahri Efendi'nin yüzü kireç gibi olmuştu. Bu hiç beklemediği sözler karşısında ne söyleyeceğini ve nasıl davranacağını unutmuştu. Anladığı kadarıyla bu güngörmüş devlet adamı her şeyin farkındaydı. Allak bullak bir halde ayağa kalktı. Bir şeyler söylemesi gerekiyordu. Hızla konuştu:

- Ben savaşlarda bulundum. Adamlar öldürdüm ama bunun dışında bir tavuk bile kesmedim. Allah etmesin böyle şeylerde bulunmayı kimse istemez, deyip kendini dışarı attı.

İkisi de yalnızdı şimdi. Midhat Paşa oturduğu tahta kerevetin üzerinde gözlerini kapatarak bir dua okumaya başladı. Koridorda ise Binbaşı Bekir Fahri Efendi gümüş tabakasından çıkardığı bir sigarayı yakmaya çalışırken elleri titriyordu ama çabucak kendine geldi. Sultan II. Abdülhamid Han'ın âmânı yoktu ve merhametinde çok gazabının önde geldiğini o da biliyordu ve onun da Sultanın gazabına uğramaya hiç niyeti yoktu. Midhat Paşa Padişah düşmanlığının bedelini ödeyecekti. Merdivenlerden inip aşağıda Miralay Mehmet Lütfi Bey ile Yüzbaşı İbrahim Ağa'nın yanına gitti. Beraberce dışarı çıktılar, uzun bir gün ve karanlık bir gece onları bekliyordu.

Güneş Taif'in batısına doğru çekilirken çölün kumları yavaş yavaş soğumaya başlamıştı. Meydandaki caminin minaresine çıkan yaşlı hoca akşam ezanını oku-

maya başladığında kervancılar ayaklanmıştı. Kıbleye dönüp kumların üzerinde alelacele akşam namazını kıldıktan sonra develerinin başlarına döndüler. Kumaşların ve denklerin arasına sakladıkları silahları bir kez daha kontrol ettikten sonra kervan yola koyuldu. Develer daracık Taif sokaklarından sallana sallana geçip çöle doğru yöneldiklerinde, Taifli Müslümanlar akşam namazını yeni bitirmişlerdi. Kervan yarım bir daire çizerek kışlanın uzağından geçip çöle girdi. Muhafızlar kervanın önünde ve arkasında yürürken arada bir kalın kenevir çuvallardaki kıymetli yüklerine göz atıyorlardı.

Gece yarısı olduğunda kervan küçük bir vahada durdu. Develer yere çökertilerek üzerindeki yükler indirildi. Önlerine ot ve su konuldu. Koyu lacivert gökyüzüne binlerce yıldız serpilmiş ve aralarından ışık tozundan yapılmış yollarla birbirine bağlanmış gibiydi. Çöl bedevilerinin koruyucu yıldızı en kuzeyde bir tacın üzerindeki en büyük elmas gibi parlıyordu. Kervancılar kocaman bir ateş yaktılar. Dövme bakır çaydanlıkları ateşin üzerine yerleştirip sessizce çayın demlenmesini beklediler. Ateşin etrafa sıçrayan yalazları karanlığın içinde büyülü gölgeler yaratıyor, yukarıya doğru yükselen alev dilimleri kıvrak bir çöl dilberi gibi dans ediyordu. Arada bir etrafa sıçrayan kıvılcımlar karanlığın içinde ateş böceği gibi yanıp sönüyordu.

Uzun yürüyüşten yorgun düşmüş kervancılar yere serilmiş keçi kılından yapılmış kilimlerin üzerine bağdaş kurmuşlardı. Çayın buruk kokusu gecenin serinliğine karışırken teneke maşrapalar elden ele dolaştırılarak çay dolduruldu ve bir yandan da pideler ısıtıldı.

Çöl ayazı kendini yavaş yavaş belli ederken yıldızlar sanki biraz daha yakınlaşmış gibi daha da parlıyordu. Muhafızlardan biri içi su dolu keçi tulumu ile ilerdeki ağacın yanına doğru yürüdü. Ağacın dibinde birbirine sokulmuş üç kız duruyordu. Gözleri kocaman açılmış, aç ve susuz olarak saatlerdir süren yolculuktan perişan bir halde titreşip duruyorlardı. Muhafız elindeki içi su dolu keçi tulumunun ucunu ortadaki kızın ağzına dayadı. Bitkin küçük kız serin suyu içmeye başladı. Ağzının kenarından taşan sular eski entarisinin yakasından içeri akıyor, korku ve soğuktan titreyen bedenini ıslatıyordu. Muhafız diğerlerine de su verdikten sonra hepsinin ellerini çözdü. Çölün dipsiz karanlığı kervancıların dışındakiler için ölümcül bir açık hava hapishanesiydi. Hiç kimse bu hapishaneden canlı olarak kurtulamazdı. Üç kız morarmış ellerini ovuşturarak bacaklarını uzattılar. Çok küçük yaştan itibaren Yüce Allah'ın onlar için yazdığı kadere inanmayı öğrenmişlerdi. Muhafız biraz sonra elinde birkaç pide ve keçi peyniriyle geri döndü. Üç kız birden pideleri parçalayarak çiğnemeden yutarken çok uzaklardan bir çakalın keskin uluması gecenin içinde yankılandı. Ateşin başındakiler başlarını kaldırıp çakalın kahkahasını dinleyip gülüştüler.

Çaylar ve pideler bitmiş deri keselerde saklanan esrar topakları ortaya çıkarılmıştı. Tütünlerin içine kırpılan esrar parçaları sarılıp ateşin etrafında içilmeye başlandığında saat gecenin ikisi olmuştu. Çölün esrarlı gecesinde parıldayan yıldızlar neredeyse elle tutulacak kadar yakınlaşmıştı. Kervancılardan biri uzun bir yalelliye başladı. Tiz ses karanlığın içinde insan ruhunun

çaresizliğini anlatır gibi tekdüze bir ritimle uzayıp giderken esrarın mahmurlaştırdığı gözler yavaşça kapanıyor, cennetin o büyülü âlemine doğru baş döndürücü bir yolculuk başlıyordu. Bu yolculuğun en güzel tarafı sırlarla dolu olmasıydı. Herkes bu yolculukta dilediği her şeyin olduğunu görüyor ve bunun nasıl gerçekleştiğini bilemiyordu.

Biraz sonra ateşin etrafındakiler oturdukları kilimlerin üzerine uzanıp harmaniyelerini üzerlerine çektiler. Sadece iki muhafız kalmıştı. Muhafızlardan biri alevleri azalan ateşe biraz daha çalı çırpı attıktan sonra kızların yanına gitti. Elindeki kalın harmaniyeyi kızların üzerine örttü. Tam dönüp gidiyordu ki çöl çakalının o kadınsı kahkahası yeniden yankılandı. Bedevi muhafız geri döndü. Gözleri gecenin içinde parlıyordu. Ortadaki kızı kollarından tutup ayağa kaldırdı. Yerde oturan iki kız korku dolu gözlerle ona bakıyor ama hiç ses çıkarmıyorlardı. Muhafız bedevi kızı kucağına alıp oradan uzaklaştı.

Kucağındaki beden küçücük ve bir kedi gibi ürekti. Onu ilerdeki bir kum tepesinin dibine götürdükten sonra yere bıraktı. Kızın bağırmayacağını biliyordu. Ona su ve pide vermişti. Bu küçük kızın kaderiydi. Böyle düşünüyordu. Küçük kız yattığı yerden gözlerini biraz yukarıda asılı gibi duran yıldızlara çevirdi. Sonra Çoban Yıldızı'nı gördü. Hepsinden daha parlak ve göz alıcıydı. Kaderine boyun eğmekten başka elinden ne gelebilirdi ki. İnsan alnına ne yazılmışsa onu yaşar, hiç kimse bu alın yazısını değiştiremezdi. Midesi bulanıyordu. Bir ara kusacak gibi oldu ama kendisini tuttu.

Kışla olarak kullanılan Taif Kalesi'nde derin bir sessizlik vardı. Miralay Mehmed Lütfi Bey ile Binbaşı Bekir Fahri kışla kapısına yakın kumandanlık odasında alçak sesle konuşuyorlardı. Binbaşı Bekir Fahri hapishane çevresinin abluka altına alındığını ve bu kısma giriş çıkışın yasaklandığını söylerken Miralay Mehmed Lütfi köstekli saatini çıkarıp baktı. Saat sabahın altısına geliyordu.

- Haydi, gidelim, dedi.

Birlikte koridora çıktılar. Taş koridorda subay ve askerlerden oluşan iki grup bekliyordu. Bunlar Midhat Paşa ile Mahmud Paşa'nın katledilmesinde görev alacak subay ve askerlerdi. Midhat Paşa'nın infazı ile görevli grubun başında Yüzbaşı Çerkez İbrahim Ağa ve Tunleli Mülazım Nuri Efendi, emirlerindeki Edremitli Ahmet Çavuş, Yozgatlı Er Kunduracı İsmail, Kütahyalı Er Mehmed, Kütahyalı Er Ahmet, İkinci Bölükten Edirneli Er Berber İsmail, Gümülcineli Er Recep, Karahisarlı Er Osman ve yine İkinci Bölükten Osman Çavuş bulunuyordu. Mahmud Paşa'nın infazı ile görevlendirilen grubun başında ise Ispartalı Mülazım Memiş Ağa, Ödemişli Mülazım Mehmed Ağa ile Kütahyalı Hüseyin Çavuş, Karahisarlı Süleyman Çavuş, Birinci Onbaşı Antalyalı İsmail ve beş iri kıyım er bulunuyordu.

Güneş birazdan çölün sonsuz gibi görünen kum tepelerinin ardında kan rengine bürünmüş bulutların arasından görünecekti. Yüce Allah'ın yeryüzündeki gölgesi olan Ulu Hakan II. Abdülhamid Han'ın gazabı çölün bu derin ıssızlığındaki kalede can alacaktı. Osmanlı Hanedanı'nın hükmettiği bu topraklarda, kaderin ve Devlet-i Ali-

ye'nin dediği olurdu. Can alıp can vermek Osmanlı Devleti'nin menfaati için yapılır, canı alınanın haklı veya haksız olduğu hiçbir önem taşımazdı. İstenilen şey yeni kesilmiş bir kelledir sadece. Akıtılacak kan dinmeyen bir kine ya da rahat alınacak bir nefese merhem olacaktır.

Binbaşı Bekir Fahri Efendi ve Miralay Mehmed Lütfi Bey hapishaneye geldiler. Hapishanenin çevresi ve içerisi süngülü askerlerle doluydu. Herkes sessizce bekleşiyordu. Sessizce yukarı tırmandılar. Binbaşı Bekir Fahri Efendi koridora açılan hücrelerin kapılarına ikişer süngülü asker yerleştirdikten sonra henüz yeni uyanmış mahkûmlara:

- Bizim şimdi yapacağımız bir iş var, sakın korkmayın ve ses çıkarmayın, her kim ses çıkarırsa anında öldürülür, diyerek gözdağı verdi.

Saat altı buçuk olmuştu. Güneş Taif'in üzerine kan renkli ışıklar gönderiyordu. Nice kanlı olaylara tanık olmuş kale yeni bir faciaya tanıklık edecekti. Taif uyanmış, sabah namazından dönen ihtiyarlar evlerin serin avlularında çay içiyorlardı. Meydanda pazarcılar mallarını hazırlıyor, kadınlar pide için hamur açıyorlardı.

Binbaşı Bekir Fahri Efendi yanındakilerle koridora geldi ve eliyle işaret etti. İki grup karşılıklı olarak kapılara yüklendi. Kilitler yerlerinden fırladı, kapılar ardına kadar açıldı. Midhat Paşa her zamanki tahta kerevetinin üzerine oturmuş tevekkül içinde bekliyordu. Grubun başındaki Yüzbaşı Çerkez İbrahim, Midhat Paşa'nın bu sakinliği ve gururlu duruşu karşısında şaşırdı. Midhat Paşa'nın üzerinde uzun gece entarisi vardı. Oturduğu

yerden kapının önünde şaşkınlık içinde duralayan subay ve erata doğru dönerek:

- Evlatlar hoş geldiniz. Ne için geldiğinizi bilirim; beni eziyetsiz boğun, beni boğmadan evvel size birkaç söz söylemek istiyorum beni dinleyiniz ve abdest alıp iki rekât namaz kılarak Sure-i Yasin-i Şerifi okuduktan sonra boğunuz.

Herkes donmuş kalmış gibiydi. Midhat Paşa'nın bu beklenmedik davranışı karşısında ne yapacaklarını bilemez halde öylece duruyorlardı. Midhat Paşa çabuk fakat tane tane konuşmaya başladı:

- Hepiniz genç ve Müslümansınız ve benim kanımı akıtarak elinize kan bulaşmasını istemezdim. Biz İstanbul'dan buraya ömür boyu hapis cezası çekmek için gönderildik. Ama görürüm ki bizi amirleriniz katletmek istiyor, bu yapılacak hayırlı bir iş değildir. Üstelik Peygamber Efendimizin bir ağaç dahi kesmeyin dediği ve ismi Kur'an-ı Azim'üş-şan'da geçen kutsal Taif'te nasıl olur adam boğarsınız ve nasıl haksız kan akıtmaya cesaret edersiniz?

Midhat Paşa'nın bu çıkışı karşısında önce duraklayan Yüzbaşı Çerkez İbrahim Ağa ve Mülazım Nuri Efendi öne doğru bir adım atarak:

- Biz askeriz, memuruz, emir kuluyuz, dediler.

Midhat Paşa çaresiz ve yılgın bir teslimiyetle son kez konuştu:

- Benim gibilerin kanı yerde kalmaz, benim kanım diridir, yatmaz, bugün benim için ise yarın nöbet sizin

içindir, diyerek Yasin-i Şerif-i okudu ve Kelime-i Şahadetini getirdi.

Yüzbaşı İbrahim, Midhat Paşa daha son sözlerini bitirmeden hemen yanındaki Edirneli Berber İsmail'i öne doğru itti. Berber İsmail, iyice sabunlayıp kayganlaştırdığı ipi Midhat Paşa'nın boynuna attı. Aynı anda diğerleri Midhat Paşa'nın üzerine çullandılar ve kollarından tutarak hareketsiz bıraktılar. Berber İsmail kemendi sıktı, Midhat Paşa'nın naif ve halsiz gövdesi bilinçsizce çırpındı. Ancak kollarından ve bacaklarından sıkıca tutulduğu için çaresizlikle kıvrıldı. Kaygan kement paşanın ince boynunu sıkıyor, nefes almaya çalışan yaşlı beden şuursuzca titriyor ve boş yere kurtulmaya çabalıyordu. Midhat Paşa'nın gözleri yerinden fırlamış, burnundan ve ağzından kan gelmeye başlamıştı. Edirneli Berber İsmail, yüzü gözü kan içinde kalan Midhat Paşa'nın nefesini kesmek için onu arka üstü yere devirdikten sonra üzerine çıktı ve paşanın boynuna doladığı kemendi var gücüyle çekti. Midhat Paşa'nın bir deri bir kemik kalmış bedeni bir an için hareketsiz kaldı. Berber İsmail bütün ağırlığı ile Midhat Paşa'nın zayıf kaburgalarının üzerine oturmuş, iki ayağını da ata biner gibi sıkıştırmıştı. Midhat Paşa'nın boynu kopacak gibi daralmış, ince gövdesi üzerindeki yüz on kiloluk ağırlıkla ezilmiş gibiydi. Boşta kalan bir ayağı ile debelendikten sonra hareketsiz kaldı. Berber İsmail ayı pençesini andıran elleri ile hala kemendi hiç gevşetmeden sıkmaya devam ediyordu. Midhat Paşa çoktan ölmüştü. Yüzü morarmış, ağzının kenarından akan köpüklü kan boynundan aşağı inmişti. Askerler soğuyan gövdenin artık cansızlaşan kolları-

nı usulca bırakıp bir köşeye çekilirken karşı hücredeki Mahmud Paşa'nın yürek paralayan çığlıkları koridorlardan taşıp bütün kışlada yankılanıyordu.

Mahmud Paşa çok iri yapılı ve oldukça güçlü kuvvetli biriydi. Kapısı kırılıp üzerine saldırdıklarında karşı koymuş, kollarından tutmak isteyen iki askeri duvara savurmuştu. Boynuna takılmak istenen kemende engel olmuş ve boğuşmaya başlamıştı. Mahmud Paşa kendini tutmaya çalışanları tekmeliyor, yumrukluyor bir yandan da "Allahsızlar, kitapsızlar, deyyuslar" diye küfrediyor ve feryat ediyordu.

Mahmud Paşa'nın bu tüyler ürperten feryatları bütün mahkûmları ayağa kaldırmıştı. Ancak kapıların önünde bekleyen süngülü askerlerin "Susun yoksa sizin de başınıza aynı şey gelir" diye ikaz etmeleri üzerine sessizce ağlaşıp, çaresizlik içerisinde titreşiyorlardı. Feryatlar ve bağrışmalar kalenin duvarlarını aşıp Taif'e kadar ulaşıyordu. Bu korkunç haykırış ve feryatlar Taiflilerin bu yüksek duvarlı kaleye ve Osmanlı'ya karşı duyulan nefreti daha da arttırıyordu.

Küçük hücrede insanlık dışı bir facia gerçekleşiyordu. Erlerin, çavuşların ve subayların her biri Mahmud Paşa'nın bir yerine yapışmış, bu yüz yirmi kiloluk adamı devirmeye çalışıyordu. Mahmud Paşa çıldırmış gibi bağırıyor, tekmeliyor ve etrafına yumruklar savuruyordu. Bu karşı koymak ve boğuşmak infazcıları da öfkelendirmişti. Kimisi tuttuğu kolu kıvırmaya çalışıyor, kimisi sırtına tırmanıp paşanın boğazını sıkıyor, bir diğeri paşanın karnına tekmeler atıyor, bir başkası da baca-

ğını çekip bu iri gövdeyi yere yıkmaya çalışıyordu. Küfürler, feryatlar ve çığlıklar birbirine karışıyor, herkes bu dehşet verici boğuşmanın ve bu feryatların bir an önce bitmesi için Yüce Allah'a yalvarıyordu.

Midhat Paşa'nın infazını yapan grup da şaşırmıştı. Mahmud Paşa'nın bir türlü kaderine razı olmayıp böyle direnmesini kimse beklemiyordu. Boğuşma uzadıkça tedirgin olmuşlar, birer ikişer koridora çıkarak açık kapıdan bu dev adamı devirmeye çalışan askerleri seyretmeye başlamışlardı.

Edirneli Berber İsmail ise Midhat Paşa'nın artık soğumaya başlamış gövdesinin üzerinde oturuyor ve iki eli ile kemendi tutuyordu. Diğerleri hücreden çıkmış, Berber İsmail Midhat Paşa'nın cesediyle baş başa kalmıştı. Bir ara durup Midhat Paşa'nın mosmor olmuş yüzüne baktı. Kemendi o denli sıkmıştı ki zavallı paşanın boynu neredeyse kopacak hale gelmişti. Ağzının kenarından sızan kan, beyaz sakallarını kırmızıya boyamış, yerlerinden fırlayan gözleri camlaşarak donmuştu. Göz bebekleri tam ona bakıyor gibiydi. Paşanın iki yana açılmış kolları da kaskatıydı. Berber İsmail ağır gövdesini Midhat Paşa'nın üzerinden kaldırdı ancak kemendi bırakmadı. Ayağa kalktığında ucundan tuttuğu ipi kendine doğru sert bir şekilde çekti. Midhat Paşa'nın öldüğünden emin olmak istiyordu.

İşte o an garip bir şey oldu. Midhat Paşa, bu sert çekilmenin etkisiyle bez bir kukla gibi yattığı yerden doğruldu. Kolları iki yana sarkmıştı. Boynundaki kemendin daha da daralan halkası kemiğe kadar dayandığı için ba-

şı dimdik duruyordu. Midhat Paşa sanki canlanmıştı. Bir an böyle kaldı. Berber İsmail bir süre paşayı böyle tuttuktan sonra öldüğüne kanaat getirdi ve ipi bıraktı. Osmanlı Devleti'nin bir dönem en güçlü veziri ipi kopmuş bir kukla gibi sırtüstü devrildi. Berber İsmail eğilip paşanın boynundaki kemendi çözdükten sonra katlayıp torbasına yerleştirdi.

Karşı taraftaki hücrede ise boğuşma vahşi bir hale dönüşmüştü. Mahmud Paşa'yı bir türlü devirip boynuna kemendi geçiremiyorlardı. Bağrışmalar ve feryatlar bütün kışlayı ayağa kaldırmıştı. Kaledeki herkes mahpusların öldürüldüğünü biliyordu. Mahmud Paşa'nın yüzü gözü kan içinde kalmıştı. Duvara çarptığı askerlerden birinin kolu kırılmış bir köşe de acı içerisinde bağırıyordu. Bu korkunç manzaradan dehşete kapılan Dördüncü Bölük askerlerinden Karahisarlı Osman Çavuş hücreden kaçmıştı.

Mahmud Paşa'nın hücresine bitişik hücrede kalan Eski Şeyhülislam Hayrullah Efendi bağrışmaları ve paşanın yürek paralayan feryatlarına uyanmış, kapıda duran süngülü askerlerin "Efendi sen korkma sana bir şey yok, yarın sen evine gidersin" demeleri üzerine durumu anlamıştı. O an birkaç gün önce Midhat Paşa'nın söyledikleri aklına geldi. Midhat Paşa, Mahmud Paşa ve Hayrullah Efendi ile birlikte akşam namazını eda ettikten sonra boynunu büküp derin düşüncelere daldığında ne düşündüğünü sormuş, Midhat Paşa: *"Ölüm denilen madde bir an ve bir nefesten ibarettir, ancak hangi tür bir ölümle ölmek kolaydır? Asılmak mı, kesilmek mi, zehir-*

lenmek mi yoksa kurşunla vurulmak mı ya da bilinmeyen bir hastalıktan mı ölmek kolaydır? Bunlar bizi öldürmeye kararlı ama nasıl öldüreceklerini bilmiyorum. Artık yaşlandım gövdem dayanıksız, eza cefa kaldıramam. Keşke daha önce ecelimizle ölseydik bari buradaki diğer mahkûmlar belki de kurtulurlardı." Demişti ama görünen o ki Midhat Paşa'nın korktuğu başına gelmişti.

Şeyhülislam Hayrullah Efendi bunları düşünürken Mahmud Paşa'nın feryatlarını duymamak için kulaklarını kapatıyordu.

Dakikalarca süren bu vahşi boğuşma Mahmud Paşa'yı yormuştu ama yine de direniyordu. Askerlerden biri Mahmud Paşa'nın husyelerini yakalayarak burmaya başlayınca koca gövdesi biranda çöktü, acı içinde yere devrilirken kesilmeye götürülen bir boğa gibi bağırdı. Artık sonunun geldiğini anlamıştı. Bu fırsattan istifade paşanın boynuna kemendi geçirdiler. Kollarını ve bacaklarını ikişer asker tutuyordu. Mahmud Paşa, sabunlu kaygan ip boynunu sıkarken:

- Siz beni öldürmüyorsunuz kendinizi öldürüyorsunuz, dedi.

Kemendin ucunu üç asker çekiyordu. Paşa güçlü ve yaşlı bir çınar gibi arka üstü devrildiğinde göğsünün üzerine oturdular. Mahmud Paşa son nefesini vermeden önce bedeninde kalan son bir güçle ayaklanmak istedi. Ancak on kişi üzerindeydi. Birkaç kez çaresizlikle debelendikten sonra hareketsiz kaldı.

Sultan II. Abdülhamid'in tahta çıkmasında önemli rol oynamış, saraya damat olmuştu. Mahmud Paşa öl-

müştü sonunda. Herkes derin bir oh çekerek rahatladı. Osmanlı Devleti'ne hizmet etmiş iki paşanın infaz edilmesi işi nihayet bitmişti. Her şeye kadir ve rahman Yüce Allah'ın takdiri böyleydi.

İki paşanın cesetleri şiltelere konup alelacele kışlanın hastanesindeki gasilhaneye taşındı ve kefene sarıldıktan sonra kale sırlarının dışında önceden kazılıp hazırlanan mezarlara gömüldü. Paşaların şehit edildiği odaların kapıları ve kilitleri tamir edildikten sonra içerdeki kişisel eşyaları alınıp götürüldü.

Gün başladığında hapishanedeki askerler ortalıktan çekilmiş, koğuş kapılarında bekleyen süngülü askerler kaybolmuştu. Geride kalan mahkûmlar için hayat feci şekilde öldürülen iki paşanın eksikliği ile devam edecekti artık ve onlar içinde "Sıra bize ne zaman gelecek" endişesiyle hapis hayatı bir zulüm haline dönüşecekti.

Miralay Mehmed Lütfi Bey infazların bitiminden hemen sonra Tabib Yüzbaşı Mehmed Naşid Efendiyi çağırtıp iki paşa için bir rapor yazmasını istedi. Tabib Yüzbaşı Mehmed Naşid Efendi yüz elli lira karşılığı Midhat Paşa'nın şirpençeden, Mahmud Paşa'nın ise hıyarcık ve tifo hastalığından vefat ettiklerini belirten bir rapor yazdı, mühürleyip imzaladı. Gerçekte Saraya paşaların infaz edildiğini bildiren bir şifreli telgraf gönderilmişti.

Kendi evlatlarını yiyen Osmanlı Saltanatı'nın sahibi Yüce Allah'ın yeryüzündeki gölgesi Halife ve Hünkâr Ulu Hakan için bu ölüm haberi ikna edici değildi ve tatmin olmamıştı. Trajedinin son perdesi henüz oynanmamıştı.

YEDİNCİ BÖLÜM
"Gerçek Tarih; Cinayetleri, Katliamları ve Entrikaları Anlatır"

II. Abdülhamid Han önünde duran şifreli telgrafın satırlarına takılıp kalmış öylece duruyordu. Hicaz Valisi Osman Nuri Paşa'nın gönderdiği, Taif'te mahpus devlet düşmanı Midhat Paşa ile Mahmud Paşa'nın öldüğünü bildiren şifreli telgrafı bir saattir Osmanlı Sultanı'nın önündeydi. Vehimli Sultan bir türlü bu iki düşmanının ortadan kalktığına inanamıyordu. "Bu iki melun mutlaka kaçmıştır ve bu Topal Osman da aklınca bana yaranmak için bu heriflerin öldüğünü söylüyor" diye düşündü. Karşısında el pençe duran Küçük Sait Paşa'ya:

- Bu iki hanedan düşmanına gerçekte ne olduğunu öğrenmeliyiz, dedi.

Küçük Sait Paşa, Hünkârın dediklerini tasdik anlamında başını salladı. Abdülhamid Han elini grili beyazlı sakalları arasında dolaştırdıktan sonra ateş saçan gözlerini Sadrazam Sait Paşa'nın gözlerine dikti.

- Sait, bu işi iyice bilmemiz lazım. Saraydan güvenilir bir adamını hemen Hicaz'a yolla. Kendi gözleriyle iyice araştırsınlar. Bir de Taif Kumandanlığı'ndan bu melunların ölümleri ile ilgili bir rapor iste.

Küçük Sait Paşa huzurdan çıkar çıkmaz makamına gitti ve Abdülhamid Han'ın ve kendisinin güvenilir adamı olan Miralay Hüseyin Bey'i çağırttı. Miralay Hüsnü Bey'in derhal Hicaz'a gidip Taif'teki bu olayı araştırmasını istedikten sonra Taif Kumandanlığı'ndan da bu iki paşa için bir ölüm raporu hazırlanmasını istedi.

Yıldız Sarayı şimdi bu iki zavallı ölünün peşine düşmüştü. Borç içinde yüzen devlet, Kars Kalesi'nde dalgalanan Rus bayrağı, Osmanlı'dan koparılan Balkanlar, İngilizlere verilen Kıbrıs, yoksulluğun ve sefaletin kucağında kıvranan halk bir yana bırakılmış, Taif zindanında boğularak öldürülmüş iki paşanın çürümeye başlamış cesetleri görülmek isteniyordu.

Taif'te, alçak tavanlı bir odanın pencereleri sıkı sıkıya kapatılmıştı. Başında kızıl bir sarık olan süzgün bakışlı derviş ağır ağır konuştu:

- Hayatlarımız aslında bir anlık rüya gibi gelip geçicidir. İyi veya kötü olması sadece basit rastlantılardan başka bir şey değildir. Asıl olan öbür hayatın kendisidir. Bu dünyadaki nimetler ve külfetler bir sınavdır. Çekilen acılar ve çilelerin hepsi öteki dünyaya hazırlık içindir.

Dervişin tam karşısında sıralar halinde oturmuş, inançlı müritler büyük bir saygıyla kızıl sarıklı şeyhlerini bekliyordu. Duvar oyuklarına yerleştirilmiş kandille-

rin kızıl alevleri şeyhin yüzünde garip gölgeler meydana getiriyor ve koyu siyah sakallarını kızıla boyuyordu.

Şeyh sözlerindeki derin anlamları müritlerin anlayıp anlamadığını öğrenmek için bir kor parçasını andıran gözleri ile onlara bakıyor ve konuşmasına devam ediyordu.

- Ancak, Cenneti hak etmek lazımdır. Öyle sadece namaz kılıp oruç tutarak ve Yüce Allah'a yakarmakla Cennetin kapısı açılmaz. Allah nazarında iyi kulluk etmek cennet-mekân olmak için yeterli değildir. İyilik yapmak ve herkese iyi davranmak evliyalara mahsustur. Onlar zaten bu işte vazifeli kılınmışlardır ama sıradan kullardan başka hizmetler beklenir. Onlar Yüce Allah'ın askerleri olarak vazife yapacaklardır. Askerler ne yaparlar?

Saf düzenine yere diz çökmüş şekilde oturan müritler hep bir ağızdan cevap verdiler:

- Savaşırlar.

Şeyh sağ elini havaya kaldırarak sıkılı yumruğunu açtıktan sonra uzun bir süre öylece durdu. Sonra devam etti:

- Allah'ın askerleri olmanın yolu şehit olmaktan geçer. Rehber Kuran, kumandan imamdır.

Müritler kendilerinden geçercesine tekrarladılar:

- Rehber Kuran, kumandan imam!

Kızıl sarıklı şeyh:

- Şimdi zamanıdır, cennetin kapılarına yol tutalım, diye bağırdı.

Diz çökmüş müritler hep birlikte ileri geri sallanmaya başladılar. Köşede oturan iki Arap büyük tefleriyle ritim tutmaya başladı. Nefesler bir olmuş, aynı anda alınıp veriliyordu. Ruhların bedenlerden ayrışması başlıyordu. Tekdüze ritimle sallanan bedenler, acılardan ve günlük yaşamın kaygılarından arınırken, ruhlar gökyüzünün bilinmeyen sırları ile dolu derinliklerine doğru yükseliyordu.

Zikrin baş döndüren ritmi an be an hızlanıp herkes yavaş yavaş kendinden geçerken kızıl sarıklı şeyh kuşağından yarım ay şeklinde bir hançer çıkardı. Hançer, kandillerin oynaşan alevlerinde parıltılar saçtı. En önde oturan müritlerden biri mintanını sıyırıp kendini şeyhin önüne attı. Şeyhin hançeri çıplak göğsü üzerinde enlemesine bir hareketle yanıp söndü. Koyu kan uzun bir çizgi halinde bir süre durdu sonra aşağı doğru süzülmeye başladı. Şeyhin hançeri birkaç kez daha yanıp söndü. Mürit kendi etrafında döndükçe sıçrayan kan kendilerinden geçmiş müritlerin yüzlerine, üstlerine bulaşıyordu. Ritim artık en yüksek yere gelmiş, nefesler hırıltı haline dönüşmüş kanın sıcak damlaları ölümlü hayatın ne kadar gelip geçici olduğunu anlatır gibi yüzlere bulaşmıştı.

Şeyh gözlerini bu devinim içinde kendinden geçmiş topluluğun üzerinde gezdirdi. Kudretinden emindi. Herkes er ya da geç ölümü tadacaktı nasıl olsa. Bu gerçekten kaçmanın yolu yoktu ama Allahın askerleri olmak ölümden sonraki hayatı hak etmek demekti. Cennet onlar içindi. Yeryüzündeki kendini bilmezlere hayatı cehenneme çevirecek olan bu Allah'ın askerleri olacaktı.

Bu topraklar üç dine analık etmiş, kanla sulanmış mezarlıklarla doludur. Yüce Allah'ın gönderdiği Peygamberler hep bu topraklardan çıkmıştır. Bu peygamberler hep insanlığın ıslah olması için uğraşmış ancak yine de başarılı olunamamıştır. İnsan bütün kötülüklerin yaratıcısı olmuştur. Bu dünyada bilinen veya bilinmeyen ne kadar kötülük varsa hep insanlardan yayılmıştır. Bundan önce olduğu gibi bundan sonra da böyle olacaktır. Hayat adil değildir ve hiçbir zamanda olmayacaktır.

- Allah Allah! Dedi Hicaz Valisi Osman Nuri Paşa.

Sıkıntıyla sakalını çekiştirdi. Topal ayağının sızısı daha da artmıştı.

- Yıldız Sarayı daha ne istiyor? Dedi.

Önündeki şifreli telgrafı tekrar tekrar okudu. Ulu Hakan Abdülhamid Han, bu iki hanedan düşmanın öldüğüne inanmıyor ve bizzat Osman Nuri Paşa'nın gidip, mezarları açtırıp bakmasını istiyordu. Topal ayağını ileri doğru uzatıp dizini ovuşturdu. Bu işin şakası yoktu. Saray ne istiyorsa yapmak zorundaydı. "Taif'e gideceğim, başka çare yok" diye düşündü.

Kervan sabahın beşinde yola koyulmuştu. Develer ağır aksak bir yürüyüşle ilerliyor çölün sonsuz ufkunda kızıl bir çizgi bulutların arasına bir kan gibi yayılıyordu. Taif çok gerilerde kalmıştı. Kervanın yükleri pahalı ve ağırdı. Gizlice yüklenen silah sandıkları, cephane, ipekli kumaşlar, baharat ve üç küçük kadın Mekke'ye doğru uzanan çöl yolunda ilerliyordu. Kızların bağları çözül-

müş, üzerlerine kara çarşaflar giydirilmiş, bazen yürüyor bazen de develere bindiriliyorlardı.

Kızıl şafak ateş rengine dönüşmeye başlayıp güneş bir volkan gibi belirince kervan ilk molasını verdi. Develer bir daire şeklinde toplandı. Yiyecek çıkınları açıldı, yakılan ateşin üzerine bakır çaydanlıklar konuldu. Kızlar su taşıyor, pideleri ısıtıyordu. Herkes halinden memnundu. Hayatları belirleyen kadere boyun eğmek tek kurtuluştu. Sıcak pideler elden ele dolaştı. Yol uzundu ve herkes kendi kaderine katlanmak zorundaydı.

Diğer yanda tütsünün ağır dumanı odayı nefes alamayacak hale getirmişti. Zikir ayininde kendilerinden geçmiş müritler başka bir dünyanın efsunlu havasını soluyordu artık. Ruhları bedenlerinden ayrılmış garip bir yolculuğa çıkmıştı.

Şeyh ağır ağır ayağa kalktı. İleri geri dalgalanan kendilerinden geçmiş müritlerine baktı. Rahmet zamanıydı artık. Ellerini çarptı herkes durdu. Şeyh eliyle önde oturan birini çağırdı, sonra bir diğerini ve bir başkasını. Şeyh onların önünde durdu ve boğuk bir sesle:

- Bu mübarek cuma sıra sizde. Meydanda asılan kardeşlerimizin intikamını alacaksınız. Bu çöl, Türklerin kanıyla sulanacak. Kimseye aman yok, dedi.

Bütün her şey hayatın gelgitleriydi. Gerçek olan bu bedenlerin bize ait olmadığıydı. Hayatlar bize ödünç verilmiş elbiseler gibiydi. Kimisi yeni, kimisi eski ve beş para etmez elbiseler gibi. Günü gelince sahibine iade edilmesi gerekiyordu. Her şey bu kadar basitti. Verilen-

ler bir gün geri alınıyordu. Kimin eli ile alındığı hiç önemli değildi. O işin en kolay yanıydı. Çünkü hayatları verenin, geri almak için istemesi yeterliydi. Azrail ve insanlar hazır bekliyorlardı.

Midhat Paşa ve Mahmud Paşa'nın katline katılan çavuşlara onar, onbaşılar beş, erlere ise dört riyal verildi. Berber İsmail dört riyalını alıp kuşağındaki kesesine özenle yerleştirdi. Keyfi yerindeydi. Bölük çavuşu ona yeni çarık, ceket, bir kese tütün ve biraz da sabun verdi. Taif'te artık beş parasız aç aç dolaşmayacaktı. Üstelik üç gün de izinliydi. Öğleden sonra boş boş dolaştı durdu. Berber dükkânına uğradığında canı sıkıldı çünkü dükkânda başka biri vardı. Dükkâna girip oturdu. Yeni berber sıska ve kavruk biriydi. Hiç konuşmadan onu seyretti. Temiz birine benziyordu. Zaten artık berberlik yapmak da istemiyordu. Dışarı çıktı kuytu bir köşe buldu ve uzandı. Bir sigara sarıp tüttürmeye başladı. Uzaktan talime giden askerlerin uygun adım sesleri geliyordu.

Hicaz Valisi ve Kumandanı Osman Nuri Paşa Taif'e geldiğinde yüzü bembeyazdı. Korkunç çöl sıcağı ve yol yaşlı bedenini yormuştu. Valinin gelişi kışlayı ayağa kaldırdı. Osman Nuri Paşa'yı Taif Kışlası'nda Miralay Mehmed Lütfi ile Binbaşı Bekir Fahri karşıladı. Hicaz Valisi Osman Nuri Paşa hiç beklemeden ve lafı dolaştırmadan hünkârın bu iki hainin öldüğüne inanmadığını ve bu konuyu incelemek için Zat-ı Şahanenin mutemet adamı olan Miralay Hüseyin Bey'i gönderdiğini söyledi.

Herkes şaşkındı. Yapılan iş ortadaydı ama sarayı inandıramıyorlardı. Miralay Mehmed Lütfi:

- Paşam biz ayrıntılı bir ölüm raporu tanzim ettik. Ben dahil tabib ve diğer görevliler imzaladık. Hainlerin eşyalarını ve paralarını da emniyet altına alarak tespit ettik. Daha ne yapmamız gerekiyor, diye yakındı.

Vali Osman Nuri Paşa:

- Hünkâr bu iki hainin mezarlarının açılıp bakılmasını buyuruyor.

Odanın içinde bulunanlar bu sözler karşısında irkildiler. Miralay Mehmed Lütfi endişeli bir yüzle paşanın önüne doğru yürüdü.

- Aman Paşam buranın sıcağı malumunuzdur. Biz bu melunları gasilhanede bekletirken bile kokmaya başlamışlardı. Gömüldükleri çöl kumunda çoktan çürümüşlerdir. Bu pek makul bir şey olmaz.

Dışarıda öğle ezanı okunmaya başlamıştı. Osman Nuri Paşa ağıran ayağını ovuşturarak kulağını ezan sesine verdi. Ezanın okunması bittiğinde Miralay Lütfi Bey'e dönerek:

- Siz, hele şu raporu saraya bir gönderin. Akşama Hünkârın gönderdiği Miralay Hüseyin Bey gelince birlikte bir karara varırız.

Caminin içinde derin bir sessizlik vardı. Cemaat önden arkaya saflar halinde dizilmiş öylece oturuyordu. Kıble önündeki yıpranmış bir seccadenin üzerinde oturan kara kuru hoca, hemen önünde boyunlarını bükmüş sessizce onu dinleyen cemaate doğru konuşmaya başladı:

- Bu âlemde sadece zaman ve mekân kalıcıdır. Biz insanlar ise gelip geçiciyiz. Bu yüzden hepimiz her günü ilk günümüz ve aynı zamanda son günümüz gibi yaşamalıyız.

Durup kendisini pür dikkat dinleyen kalabalığa göz gezdirdi. Hemen hepsi neredeyse bir deri bir kemikti. Açlıktan, kurumuş hurmaya dönen yüzleri, kara sarıya çalan tenleri bir süpürge sapı kadar ince boyunları ile acınacak haldeydiler. Üzerlerindeki kirli ve yamalı entariler kusmuk ve ter kokuyordu. Caminin kubbesi yoktu. Basık tavan öğle sıcağını olduğu gibi içeri aktarıyordu. Kan ter içindeki hoca konuşmasına devam etti:

- Kimselere fenalık yapmayınız. Fenalıklar Yüce Allah'ın nezdinde günahlarımızı arttırır. İyilikler ise bize ahret yolculuğunda eşlik eder, Cennetin kapısına giden yolu aydınlatır. Dindaşlarınız sizin kardeşlerinizdir, onları koruyup kollayın, bu dünyada birlik olun ki düşmanlarınız sizden korksun, sizden çekinsin. Birbirinizi öldürmeyin ve birbirinize düşman olmayın.

Sineklerin vızıltısı iyice artmıştı. Buruşuk derili yüzlerinin üzerine konuyor ama hiç kimse elini kaldırıp sineği kovmuyordu bile. Bu sabitleşmiş bakışlar kirli duvarların üzerindeki sinek lekelerine takılı kalmıştı. Hoca boşuna konuştuğunu anladı. Cemaat gözleri açık uyuyordu. Oturduğu yerde hareketsizlikten bacakları uyuşmuştu. Çaresizlik içinde ayağa kalktı. Ortalarından geçerek dışarı çıktı. Güneş gözlerinde bir an kör edercesine parladı. Caminin küçük avlusunun altındaki çardağın altında uyuklayan birkaç dilenci tek gözlerini açıp

önlerinden hızla geçen hocaya baktıktan sonra tekrar uykularına döndü.

Edirneli Berber İsmail omzunun sertçe sarsılmasıyla uyandığında karşısında yaşlı bölük çavuşunun çapur yüzünü gördü. Çavuş:

- Kalk kumandan seni istiyor, dedi.

Uyku sersemi kalkıp çarıklarını giydi. Üstünü başını düzeltip dışarı çıktı. Henüz hava yeni aydınlanıyordu. Sabah namazından dönen askerler kendi aralarında konuşuyor, nöbet değişiminden gelen askerlerde tulumbadan su çekerek yüzlerini yıkıyorlardı. Kumandanlık binasının taş duvarlarının dibinden yürüyerek kapının önüne geldiğinde girişte küçük bir asker kalabalığı gördü. Silahlı muhafızların başındaki bir mülazım ona adını sorduktan sonra beklemesini söyledi. Bir kenara çekilip beklemeye başladığında karavana borusu çaldı. Sıcak tarhana çorbasını kaçırdığı için hayıflandı.

Birden koridorun dibindeki merdivenin başında bir hareketlenme oldu. Birkaç subay önden koşarak dışarı çıktı. Aynı anda kapalı bir araba kapının önüne yaklaştı. Sağlı sollu dizilen muhafızların arasından Hicaz Valisi Osman Nuri Paşa göründü. Aksak ayağı ile merdivenleri dikkatli bir şekilde indi. Hemen yanında ise İstanbul Yıldız Sarayı'ndan gelen Miralay Hüseyin Bey vardı. Onların arkasında ise Miralay Lütfi Bey, Binbaşı Çerkez Bekir Fahri ve Tabib Yüzbaşı Mehmed Naşit bulunuyordu.

Kalabalık kapının önünde duran arabaya doğru yöneldiğinde Yüzbaşı İbrahim Ağa, Berber İsmail'i yanı-

na çağırdı. Bu arada ikinci bir araba daha kumandanlık binasının önüne geldi. İlk arabaya Osman Nuri Paşa ve diğerleri bindi. Berber İsmail de Binbaşı Sait Ağa'nın emriyle arkadaki ikinci arabaya bindi. Arabalar arka arkaya hareket etti. Kışlanın kapısından çıkan arabalar surların dibinden kışlanın arka tarafındaki ıssız araziye yöneldi.

Yolculuk kısa sürdü. Her iki araba mezarlık olarak kullanılan genişçe bir alanda durdu. Burası genellikle Osmanlı Türklerinin gömüldüğü bir mezarlıktı. Berber İsmail de arabadan indi. Biraz ilerde iki toprak kümesi vardı. Osman Nuri Paşa Yıldız Sarayı'ndan gelen Miralay Hüseyin Bey ile birlikte bu toprak kümelerinin başına doğru yürüdü. Miralay Mehmed Lütfi Bey, Osman Nuri Paşa'ya dönerek:

- İki devlet düşmanının mezarı bunlar kumandanım, dedi.

Bunu söylerken ayağı ile önündeki toprak yığınını eşeliyordu. Hünkârın has adamı Miralay Hüseyin Bey, yüzünde belli belirsiz bir gülümseme ile Osman Nuri Paşa'ya döndü. Elinde tuttuğu bir mektubu paşaya uzatırken yumuşak bir sesle konuştu:

- Paşam, sizi ve arkadaşlarınızı tebrik ederim. Artık müşir oldunuz, diğer arkadaşlarınızda bir üst rütbeye terfi etti. Padişah Efendimizin sizlere ayrıca ihsanları da olacaktır, dedi ve durdu.

Bu hiç kimsenin beklemediği terfi müjdesi ve iltifatlar herkesi şaşırtmış ve sevindirmişti. Ulu Hakan II. Ab-

dülhamid Han bekledikleri mükâfatı kendilerine vermişti ama Miralay Hüseyin Bey'in ancak sözüne bir anlam verememişlerdi.

Osman Nuri Paşa endişeli bir ifadeyle etrafına bakındı. Miralay Hüseyin Bey hafifçe öne doğru eğilerek fısıldadı.

- Ancak Hünkârımızın bir tereddüttü var. Bu iki devlet düşmanının öldüklerine bir türlü inanamıyor.

Osman Nuri Paşa ve diğerleri pür dikkat kesilmişlerdi. Miralay Hüseyin Bey sesini iyice alçaltarak devam etti:

- Tereddüdünü gidermek için bu iki hain'in kellerini görmek istiyor.

Mezarların başındaki grup birden irkildi. Kalenin duvarlarından havalanan bir karganın tiz çığlığı yankılanırken Miralay Mehmed Lütfi geride bekleyen Berber İsmail'i eliyle işaret ederek yanına çağırdı. İsmail koşarak grubun yanına geldi. Buraya neden getirildiğini ve kendisinden ne yapması isteneceği konusunda hiçbir bilgisi yoktu.

Kervan Mekke'ye varmıştı. Develer havuzun etrafındaki hurma ve palmiye ağaçlarının altına çökmüş, kervancılar yükleri indiriyorlardı. Çevrede toplananlar yorucu yolculuğun sonunda Mekke'ye ulaşan kervanı merakla seyrediyorlardı. Taif'ten getirilen kızlar çarşaflara sarılmış ve yüzleri peçe ile örtülmüştü. İki muhafız kızları kervanın sahibi olan tüccarın yanına götürdü. Kızlar uzunca koridorun sonundaki bir odaya getirildi. Küçük odanın pencereleri yoktu, daha doğrusu pencereler

kerpiçle örülmüş kara bir oyuk gibi duruyordu. Kapının kenarındaki sandığın üzerinde bir kandil yanıyordu sadece. Açık kapıdan kervanın yükünü boşaltan hamalların gidiş gelişleri görünüyordu.

Koridorun ortasındaki odanın kapısı açıldı. Kısa ve şişman bir Arap entarisini savurarak kızların bulunduğu yere doğru yürüdü. Entarisinin önü ve yakası altın sırma işlemeliydi. Yürüdükçe altınların yanıp sönen parıltısı gözleri alıyordu. Kervanın ve kızların sahibi tüccar kızların tam karşısında durdu. Eliyle kızların peçelerini indirip yüzlerini sağa sola çevirerek inceledi. Memnun kalmıştı. Gidip köşedeki sedirin üzerine bağdaş kurup oturduktan sonra sırtını yastığa dayadı. Taifli kızlar yüzlerini efendilerinin oturduğu tarafa doğru döndürdüler. Çöl yolculuğunda kaderin karşı konulmaz gücünü öğrenmişlerdi. Yaşamalarının temel kuralı kadere inanmaktı. Masum ruhları çölün sonsuzluğunda hayat hakkında önemli dersler çıkarmıştı. Tüccar, sırıtarak kızlara seslendi:

- Soyunun!

Berber İsmail kan ter içinde kalmıştı. Kalenin surlarını aşan güneş tam gözünün içine giriyordu. Kazdığı çukur beline kadar inmişti. Küreğin ucu, yumuşak toprağın içindeki bedene ulaştığında durdu. Cesedin sarıldığı kaput parçası kumun içinden görünmüştü. Eğilip eliyle kumları temizledi. Çukurun etrafındakiler biraz tiksinti biraz da tedirginlikle onu izliyorlardı. Berber İsmail iki büklüm eğildiği çukurun içinde cesedin sarıldığı kaputu çekerek açmaya çalıştı. Kaput bezi cesedin

baş tarafına dolanmıştı. Kan ter içinde bir süre uğraştıktan sonra bezi çözdü. Göz çukurları çökmüş, sakalı keçeleşmiş, ağzı ve çenesi çökmüş, derisi erimiş ve bir kuru kafa haline dönüşmüş yüz göründü. Berber İsmail iki adım geri çekilerek çukurun dibine çömeldi. Her tarafından ter fışkırıyordu.

Osman Nuri Paşa, topal ayağını sürüyerek kuyunun başına doğru yürüdü. Yıldız Sarayı'ndan gelen Miralay Hüseyin Bey mezar çukurunun baş tarafına diz çökmüş Berber İsmail'in yüzünü açtığı ölüyü dikkatle inceliyordu. Ağır bir çürümüş et kokusu genizleri doldurdu. Miralay Hüseyin'in içi kalktı, kusacak gibi oldu. Yanı başına gelen Osman Nuri Paşa'ya:

- Bu Midhat melunu, dedi.

Hicaz Valisi başı ile tasdik ederek, ağır kokudan kurtulmak için kendini geriye attı. Aynı anda mezar çukurunun içine çömelmiş bekleyen Berber İsmail'in önüne bir torba ile testere ağızlı bir bağ bıçağı atıldı. Mezarın başındaki kalabalık geri çekildi.

Berber İsmail çömeldiği yerden doğrulup önündeki torbayı ve bağ bıçağını aldı. Mezarın etrafında kimseler yoktu. Çürümüş et kokusu çukurun içindeki havayı dayanılmaz bir hale getirmişti. Berber İsmail bağ bıçağını açtı, testere ağzını eliyle okşadı. Yeni bilenmişti. Torbayı getirip ölünün başucuna yerleştirdi. Çaput kefeni aşağı doğru çekerek ölünün simsiyah olmuş boynunu ortaya çıkardıktan sonra ölünün üzerine çöktü...

İleride duran genç bir mülazım elinde içinde bal dolu deri bir torbayı mezarın başına getirdi. Başlar içi bal

dolu olan torbaya konuldu. Hicaz Valisi Osman Nuri Paşa, kayınbiraderi olan genç Mülazım Mahmud Bey'e dönerek:

- Emanetleri Hünkâra bizzat sen götüreceksin, dedi.

Berber İsmail mezarları tekrar kapadı. Arabalar onu beklemeden uzaklaşmıştı. Hiç gocunmadan üzerini başını silkti. Çarığına dolan kumları temizledikten sonra ağır ağır Taif Kalesi'nin yolunu tuttu.

SON

TAİF'TE ÖLÜM

BİR İMPARATORLUĞUN ÇÖKÜŞÜ

MEHMET KOMŞU

Osmanlı İmparatorluğunun çöküşe geçtiği sancılı, acılı, bir o kadar da iç karartıcı bir dönem... Arapların, İngilizlerle işbirliği yaparak Türkleri arkadan vurmaları, Türk askerlerinin vahşice şehit edilmeleri...

Abdülhamit'in, Osmanlı'nın kudretli, yenilikçi, meşrutiyet kahramanı, döneminin ünlü paşası Mithat Paşa'yı imparatorluktaki kötü gidişin başlıca sorumlusu olarak görmesi ve cezalandırılması için Taif'e sürgüne göndermesi ve İstanbul'a geri dönüşünü engellemek için şifreli bir telgrafla infaz emrinin garnizon komutanına gönderilmesinin ardından acımasızca infazı kitabın sayfalarına öylesine işlenmiş ki tüylerinizin diken diken olamasına engel olamıyorsunuz.

Edebiyatımızın değerli isimlerinden Mehmet Komşu' nun Osmanlı tarihinin çok önemli bir kesitini anlattığı, bir solukta okunabilecek muhteşem bir roman...

ISBN:978-9944-159-71-5

